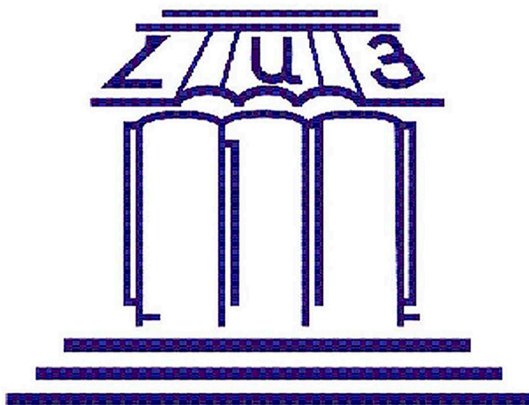

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

059

3-24

06 JUN

Եւ Մանկաների

Տարեգրք

1926

Լ. Յ. Բ.

059

2-24

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՄԵԾ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Յ. Մ. ՍԷԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1900

Կ. Պոլիս, Չափ Կար Եօֆուշը, թիւ 30

Տպարանս կ'ստանձնէ ամէն տեսակ տպարանական գործեր. խիստ մաքուր եւ դիւրամասշտի պաշտաններով կը տպագրուին գրքեր, հանդէսներ, պրօքիւրներ, պատի մեծ ծանուցումներ, հարսանեկան քարտեր, այցաքարտեր եւ այլն. եւ այլն: Կ'ստանձնէ նաեւ հրատարակչական գործեր:

Կազմատանս մեջ կը տպատեսուին ամէն տեսակ տեսակներու եւ գիրքերու կազմեր, տպուկ եւ նաւակաւոր:

Միշտ տպատես կը գտնուին վաճառականական եւ դպրոցական տեսակներ (եւրոպական եւ տեղական), ինչպէս նաեւ գրեական պիտոյներ՝ դիւրամասշտի գիններով:

Կը տպատեսուին նաեւ վարժարաններու յատուկ տեսակներ՝ իրենց անունով խիստ արագ:

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

1926

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ, ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ
ԲԱԺԻՆՆԵՐՈՎ

Հասոյքը յատկացուած է անկար եւ հիւանդ ուսուցիչներու

03.06.2013

13927

Յ. Մ. ՍԷԹԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
No 72

Printed in Turkey

8914-56

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Խորին հաճոյքով եւ որ ընթերցողներուն կը ներկայացնենք
հայ խոստանալից ուշիւն պատանիներու երկսեռ խումբ մը, որ իր
մտքին արտադրութիւնները պարունակող այս անդրանիկ հաստատվ
կ'իջնէ գրական հրապարակ, ազնիւ նպատակի մը ձգտելով:

Այդ նպատակը բացառելու համար կը բառէ ըսել թէ վերո-
շիշեալ պատանիները կը փափաքէին երախտագիտական պատճ մը
հասնուցանել հանդիպ իրենց այն ռաւոյիցներուն որոնք տարիքի
կամ բախտի բերմամբ այսօր անկար ու կարօտ վիճակ մը ունին:

Ահա այդ կարգի ռաւոյիցներուն տիրութեամբ մը հայրապետ
պիտի ծառայէ ներկայ Տարեցոյցը, անբողջ հասոյթը յատկացուելով
անոնց անմիջական պէտքերուն:

Կ'արժէ ուրեմն փաշտելու այս ազնիւ պատանիները թէ
իրենց գրական փորձերուն եւ թէ իրենց բարեսիրական նպատա-
կին մեջ:

ԵՄԻԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

«Ժամանակ»ի Տղոց Բաժինին

այն ատեն մեծ սէր մը կ'արթննայ տղուն մէջ հանդէպ արուեստի և գիտութեան, ու անկէ վերջ կ'սկսի ան մեծ ճիգ թափել և ամէն միջոց ի գործ դնել իմացական պաշար մը ապահովելու համար:

Տղան այնուհետև աւելի համարձակ կ'ըլլայ, կրնայ առանց քաշուելու և կմկմալու իրմէ շատ բարձր աստիճան ունեցող անձերու հետ յարաբերութեան մտնել (ինչ որ կեանքի մէջ ամէնէն անհրաժեշտ պէտքն է) և հետզհետէ այս ձևով առաջ կ'երթայ ու օր մըն ալ Հայ ազգին օգտակար և արժանաւոր անհատներէն մէկը կը հանդիսանայ: Մեր մէջ այս եղանակով յաջողողներ շատ կան: Կրնանք յիշել Ս. Մեսրոպը, Դ. Վարուժանը, Միսաք Մեծարենցը որոնք գիւղացիի զաւակներ ուսման տենչովը վառուած՝ գացած են քաղաք, այն տեղ աւելի մեծ վարժարաններու մէջ ուսանելէ յետոյ, ինքնաշխատութեամբ յաջողած են մեր ազգին տաղանդաւոր մտաւորականներէն ըլլալու:

Յաջողելու համար, պէտք է նոյնպէս օգտագործել գիտնայ բոլոր լոյսի աղբիւրները, հետաքրքրուիլ հանդէսներով, հին պարբերականներով և զանազան հրատարակութիւններով: Նոյնպէս պէտք է կազմել համախմբումներ ու ձեռնհաս անձերու հովանաւորութեան ներքեւ յառաջդիմութեան նորանոր հանգրուաններ ստեղծել: Ուրախ ենք որ ժամանակի «Տղոց բաժինը» կրնայ այդ հանգրուաններէն մէկը համարուիլ: «Ժամանակ» օրաթերթի պատուարժան Խմբագրութիւնը տեսնելով մեր, հայ տղոց իրենց լեզուին զրակասութեան հանդէպ ունեցած անտարբերութիւնը և այդ ճիւղին ուսուցման մասին մեր դպրոցներուն մէջ զգալի պակասը, շարաթիւ երկու անգամ ամբողջ էջեր արամադրեց հայ պատանիներուն, և հոն անձնութիւններու ուսուցիչի դեր կատարելով շատ բաներ սորվեցուց մեզի. ես իմ անձնական փորձառութեամբս հրապարակաւ կը խոստովանիմ որ մեծապէս օգտուած իմ այդ ձեռնարկէն, ինծի պէս ռւբիշ շատ մը տղաք հաստատած են այս պարագան գոհունակութիւն յայտնելով «Ժամանակ» խմբագրութեան:

Այս Տարեցոյցը «Տղոց բաժին» գործունէութեան շարունակութիւնն է, սակայն ասիկա կը տարբերի անկէ. «Տղոց բաժին»ը հոն կը տեսնուին շատ անգամ խմբագրութեան կողմէ գրուած յօդուածներ: Իսկ ասիկա զուտ պատանիներու գրութիւններով լեցուած է, և պատանիներու կողմէ ընտրուած յանձնախումբ մը ժիւղիի դեր կատարելով քննած ու դատաւորած է յօդուածները, միայն վերջնական գնահատութիւնը թողլով Ուսումն. Խորհուրդի քարտուղար Պրն. Թ. Ազատեանի:

Տարեցոյցս իր մէջ կը պարունակէ գրական, գեղարուեստական, երգիծական, պատմական, երաժշտական, մարմնակրթական և մտամարզական բաժիններու վերաբերեալ յօդուածներ ուր տեղ կը յայտնուին հայ պատանիներուն իմացական կարողութիւնները:

Ուրեմն, յարգելի ընթերցողներ, երջանիկ չէ՞ք զգար ինքզինքնիդ ձեր զաւակներուն սկսնակ և սիրուն գրութիւնները կարգալով այս հատորին մէջ, և եթէ կան որ չեն փափաքած մասնակցիլ այս օգտաշատ ձեռնարկներուն, չէ՞ք յորդորել զանոնք որ մասնակցին, անշուշտ իրենց օգտին համար:

ՕՆՆԻԿ Պ. ՌԱԼՈՒՅԱՆ

(Աւակերս)

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՕՐԱՅՈՅՑ-ՏՈՄԱՐԸ

ԵՒ

ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

(ԽԱՌՆԱՓՆԹՈՐ (1565) ԵՒ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆ 1799 — 1802)

Գերմանիոյ Մայնց քաղաքին մէջ կ'ապրէր աղքատ ընտանիք մը, որուն զաւակը լոյս սփռեց ամբողջ տիեզերքի վրայ, իր տպագրութեան գիւտովը: Անունն էր Կիւթէնպէրկ, որ առաջին անգամ իր ձեռքով տպեց լատիներէն Աստուածաշունչը:

Ժե — ԺՁ դարերուն, Եւրոպական երկիրներուն մէջ խաւարէն դէպի լոյս, բարբարոսութենէ դէպի քաղաքակրթութիւն դիմելու մեծ ջանք մը կար, իսկ Արեւելեան երկիրներուն մէջ, բոլորովին հակառակը տեղի կ'ունենար, փոխանակ դէպի քաղաքակրթութեան, յառաջդիմութեան ետեւէն իյնալու, անոնք միշտ իրարու հետ կռուի մէջ կը գլուխուէին և այսպէսով դէպի խաւար կը դիմէին:

Միակ ազգ մը կար ատոնց մէջ որ ուշադրութիւնը դէպի Եւրոպա դարձուցած էր միշտ և կ'ուզէր անոնց օրինակին հետեւիլ, սակայն Հայ ազգն էր:

*
* *

Այդ միջոցները Եւրոպայի մէջ հրատարակուիլ սկսան «Օրացոյց-Տոմար»ներ, որոնք կը պարունակէին չորս մասեր. Ա. Մասը կը յատկացուէր ամսուան օրերուն, Բ. քոյց կուտար տարեգիրը Ա. էն սկսեալ, Գ. քոյց ոսկեթիւը, իսկ Դ. նալ եկեղեցական անշարժ տօները:

Ասոնք հետզհետէ փոփոխութիւններ կրել սկսան. պարունակութեան վրայ աւելցան զուլակութիւններ, օրինակ

օդի, լոյսի վրայ, արեւի խաւարում և այլն: Հայ ազգը այս օգտակար գործէն զուրկ չմնաց: 1562ին Միքայէլ Կաթողիկոսին կողմէ Հռոմի Ս. Պապին նուիրակ ղրկուեցաւ «Սաֆար» անունով մարդ մը որ հայերէն Աբգար կը նշանակէ: Սակայն կը պատկանէր թագաւորական ցեղի մը: Հռոմ իր գործերը աւարտելէն վերջ անցաւ Վենետիկ, ուր տպեց քանի մը կարեւոր գրքեր, որոնց մէջն է նաև «Խառնափնթոր» Օրացոյցը (1565): Վենետիկէն անցաւ Կ. Պոլիս, անկէ ալ իր հայրենիքը: Այժմ այդ Օրացոյցը կը գտնուի Միլանի Ամբրոսիոսեան Մատենադարանին մէջ:

Դժբախտաբար այս ձեռնարկը 192 տարի ընդհատուեցաւ, երկրորդ անգամ ըլլալով Վենետիկի Միսիթարեան հայրերէն Հ. Յակոբոս վրդ. Չամչեանի հեղինակութեամբ հրատարակուիլ սկսաւ Բ. Օրացոյցը: Այս վերջինը Հայոց առաջին օրացոյցը կը կարծուէր, բայց «Յիշատակարանի» հեղինակ Պ. Վ. Զարգարեանի խուզարկութիւններուն շնորհիւ մէջտեղ ելաւ Աբգարին օրացոյցը որ ինչպէս ըսինք 192 տարի առաջ արտատպուած էր նոյն քաղաքին մէջ (Տես պատկեր «Յիշատակարան» Բ. հատոր էջ 256):

Իսկ անգրանիկ Տարեցոյցը որ կը կոչուէր «Տարեգրութիւն» կրկին հրատարակեց Միսիթարեան Միաբանութիւնը, ձեռամբ Հ. Ղուկաս Ինճիճեանի (1799-1802) ասիկա թէ՛ օրացոյց և թէ՛ տարեցոյց կրնայ համարուիլ, որովհետև տարին անգամ մը կը հրատարակուէր և կը բովանդակէր «Քաղաքական, Պատերազմական, Եկեղեցական և Բանասիրական» անցքեր և դիպումներ աշխարհի»: Թէև ասկէ առաջ շատ տարեցոյցեր, օրացոյցեր լոյս տեսած են, սակայն օրինաւոր մը տարեցոյց կրնանք անուանել «Տարեգրութիւնը»:

1802ին «Տարեգրութիւնը» դադրեցաւ և յաջորդ տարին նորէն նոյն հեղինակին կողմէ հրատարակուիլ սկսաւ «Եղանակ Բիւզանդեան բազմավէպը» ասիկայ աւելի ընդարձակ էր և ունէր նաև օրացոյցի բաժին. սա՛ պարունակութեամբ «Գուլակութիւն փոփոխութեանց քառորդէ ի քառորդ, օդե-

ընդլիճ լուսնականաց, փոփոխութիւն եղանակաց»։ Տարեցոյցին բաժինները կը պարունակէին Ա. — Բնական պատմութեան մասին զիտելիք, Բ. — Տեղեկագրութիւն, Գ. — Բարոյական քննարկումներ Դ. — Բանաստեղծութիւններ։

*
* *

Այս դրութիւնները հետզհետէ փոփոխութիւններ կրելով արդի տարեցոյցները ծնունդ առին, որոնց օգուտը ծանօթ է մեր ամենուս (քանի մը հատերէն զատ)։ Այդ հատորները մինչև անգամ գրական մեծ արժէք ունեցող գիրքերու կարգին կը դասաւորենք։ Իրենց պարունակութիւններուն մէջ այնպիսի գիտելիքներ կան որոնք չեն գտնուիր մեծ արժէք ունեցող գրական կամ պատմական երկերու մէջ։

25/VII/25

ՊԵՏՐՈՍ Ա. ԻՇԱՆ
(ՃԻՆԿԱՆ)

ՕՐԱՑՈՅՑ

1926

ՅՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՆՈՐ ՏՈՄԱՐԻ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ

1 Ուրբ. Կաղանդ, Գ. օր Պէգ.	1 Խէշ. Աւագ Հինգշաբթի
Ծննդեան	2 Ուրբ. » Ուրբաթ
3 Խէշ. Ե. Յիսնակաց	3 Շբ. Շաբաթ Զրազ. Չատկի
5 Գշ. Ճրագալոյց Ծննդ.	4 Խէշ. Չատիկ Յարութ. Քրիս.
6 Խշ. Տօն Ծննդեան	5 Խշ. Բ. օր Չատկի
7 Եշ. Բ. օր Ծննդեան	6 Գշ. Գ. օր »
13 Դշ. Տօն Անուանակոչութեան Տ. Մ. Յ. Բ.	7 Դշ. Գ. » »
14 Եշ. Տօն Ծննդ. Սրբ. Յովհն. Կար.	10 Շբ. Յովհն. Մկրտիչ (գլխատում)
24 Խէշ. Բարեկենդ. Առաջաւորաց	11 Խէշ. Բ. օր Չատկի Նոր Կիւրակէ
30 Շբ. Սուրբ Սարգիս	18 Կիր. Աշխարհամատրան (կանաչ)
	25 Խէշ. Գ. Կիր. (կարմիր Կիրակի)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

6 Շբ. Սրբոյն Իսահակայ Պարթեւի	
Հայրապետին	
9 Գշ. Սրբոյ Ղեւոնդեանց Քաշա.	2 Խէշ. Ս. Խաչ
11 Խէշ. Սրբոյ Վարդ. Զօրավարաց	9 Խէշ. Զ. Կիրակի
13 Շբ. Կ. Պոլսոյ Ս. Ժողովոյն 150	13 Խէշ. Համբարձումն Քրիստոսի
Հայրապետաց	23 Խէշ. Հոգեգալուստ
14 Խէշ. Բուն բարեկենդան	31 Բշ. Սրբոյ Կուսմանցն Նաիփսիմ.
20 Շբ. Ս. Թէոդորոսի զօրավարին	
21 Խէշ. Բ. Քառասնորդաց	
28 Խէշ. Գ. Քառասնորդաց	

ՄԱՐՏ

7 Խէշ. Գ. Քառասնորդաց	
13 Շբ. Սրբոյ Քառասնից Մանկանց	
14 Խէշ. Ե. Քառասնորդաց	
20 Խշ. Մուսնի վերապն Ս. Լուս.	12 Խշ. Մեծն Ներս. Հայրապ. մեղոյ
21 Խէշ. Զ. Քառասնորդաց	19 Խշ. Գիւտ նշխարագ Ս. Լուսա.
27 Շբ. Յիշ. Յարութեան Ղազարու	22 Դշ. Դանիէլի Մարգարէի
28 Խէշ. Ծաղկազարդ	24 Խէշ. Ս. Թարգմանչացն, Սահա-
	կայ եւ Մեծօրդայ

ՅՈՒՆԻՍ

- 4 Զ. Կիր. Բարեկենդան Վարդավառի
11 Զ. Կիր. Վարդավառ
12 Զ. Բ. Բ. օր. Վարդավառի (Մեռ.)
17 Զ. Եր. Ս. Թաղէոս առաքեալ

ՕԿՈՍՏՈՍ

- 7 Եր. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն 200
Հայրապետ
8 Զ. Կիր. Բարեկենդ. Ս. Աստուածած.
15 Զ. Կիր. Վերափոխ. Ս. Ա. ձմեռի.
21 Զ. Կիր. Գիւտ գօտւոյ Ա. Աստուած.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

- 4 Եր. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն 318
Հայրապետաց
5 Զ. Բարեկենդան Ս. Խաչի
8 Զ. Դ. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի
11 Եր. Նաւակատիք
12 Զ. Կիր. Խաչվերաց
13 Զ. Բ. Բ. օր. Ս. Խաչի (Մեռելոց)
19 Զ. Կիր. Բարեկենդան Վարա. Խաչի
26 Զ. Կիր. Վարադայ Ս. Խաչ
27 Բ. Ս. Դաւիթ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

- 9 Եր. Ս. Թարգմանչաց վարդապետաց
16 Եր. Ս. Զորից աւետարանչացն
23 Եր. Սրբոց երկոտասան վարդապետացն
30 Եր. Ս. Յովհաննու Ոսկեբերանի

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

- 1 Բ. Ս. Ստեփաննոս
6 Եր. Ս. Հրեշտակապետացն
Գաբրիէլի եւ Միքայէլի
21 Զ. Կիր. Ընծայուում Ս. Աստուածածնի

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

- 4 Եր. Ս. Առաքելոցն Թաղէոսի
Բարթողիմէոսի
5 Զ. Կիր. Բ. Յիսնակաց
9 Ե. Յղութիւն Ս. Աստուածած.
Բարեկենդան Ս. Յակոբայ
18 Եր. Ս. Յակոբ
28 Գ. Սրբւոց որոտման

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԵԼԻ ՄԱՐԴՈՅ ԳԻՏԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻ

Աշխարհի սեղծումէն մինչեւ հիմայ եղած է	7351	սարի
Չրհեղեղէն ի վեր	5089	»
Ապակիի գիւտէն	»	»
Քրիստոսի ծնունդէն	1926	»
Ս. Թաղէոսի եւ Ս. Սանդիսոյ նահատակութիւնը	1878	»
Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ծնունդը	1669	»
Ս. Էջմիածնի շինութիւնը	1622	»
Նիկիոյ Տիեզերական ժողովը	1874	»
Քրիստոսի խաչափայտին գիւտը	1599	»
Կ. Պոլսոյ Տիեզերական ժողովը	1545	»
Կ. Պոլսոյ շինութիւնը	1597	»
Եփեսոսի Տիեզերական ժողովը	1495	»
Հայերէն այբուբենից գիւտը	1490	»
Աստուածաշունչի քարգանձութիւնը	1490	»
Կողմնացոյցին գիւտը	625	»
Տպագրութեան գիւտը	487	»
Օսմանցիներէն Կ. Պոլսոյ գրաւումը	474	»
Ամերիկայի գտնուիլը	435	»
Ժամացոյցին գիւտը	426	»
Շոգեւարժ մեքենայի գիւտը	237	»
Օդապարիկի գիւտը	145	»
Շոգեմալի գիւտը ի Ֆրանսա	132	»
Մարմնի պատուաստի գիւտը	129	»
Վիմագրութեան գիւտը	125	»
Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին հաստատութիւնը	97	»
Լուսանկարի գիւտը	88	»
Հեռագրայնի գիւտը	78	»
Սուէզի ջրանցքին բացումը	58	»
Կորնթոսի »	34	»
Անքել հեռագրի գիւտը	22	»
Օսմ. սահմանադրութեան հռչակումը	18	»
Թուրք ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՈՉԱԿՈՒՄԸ	2	»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ. Գ. Գ.
Ռ. ԲՈՒԼԺ

ԱՆՏԻՊ ԷՁ ՄԸ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆԷ

Մ Ա Ն Կ Ա Վ Ա Ր Ժ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Թե ի՞նչպէս պէ՛տք է կիրաւելուի աշխատութեանց
բաշխման սկզբունքը. —

— Զանազան նիւղերը ո՞ր տարիներուն մէջ բաժնել —

Պէտք է նկատի առնել հոգեբանութիւնը որուն մէջ կը
գտնուի տղան դպրոցական զանազան տարիներուն ըն-
թացքին :

Տղան որոշ ատեններ որոշ նիւթերու համար սէր և
շահագրգռութիւն կ'ունենայ : Հետեւաբար պէտք է դիտել
թէ տղան 1-18 տարեկանին (երկր. կրթ. տարիքը) ի՞նչ է
նախ և հետզհետէ ի՞նչ կ'ըլլայ : Կարելի է այս շրջանը բաժ-
նել (հոգեբ. և բնախօսակ.) երկու շրջաններու :

Ա. — (8 — 13)

Բ. — (13 — 18)

(Ա.—) Տղայութեան շրջանն է

Դիտենք զայն այս երկուքին մէջ

Սխալ ըմբռնում տղուն մասին. — Կը կարծուէր որ
տղան «պզտիկ մարդ» մըն է, և թէ հետեւաբար «համակեղ-
րուն շրջանակներու» ձեւով է որ տեղի կ'ունենայ իր զար-
գացումը (հոգեբնական.) :

— Նոր մանկավարժութիւնը սխալ հոչակեց ասիկա : —
Տղուն հոգեբանութիւնը կ'անցնի իրարմէ տարբեր շատ մը
փուլերէ որոնց մէջ տարբերութիւնը հիմնական է. պատա-
նութիւնը և տղայութիւնը, այսպէս, իրարմէ բոլորովին

տարբեր վիճակներ են, տղայութիւնը պատանութիւն չէ :

Ի՞նչ բան կը բնորոշէ իւրաքանչիւրը. — Տղայութիւնը
որոշ յատկանիշերով շրջան մըն է, ներկայացնելով ինքն իր
մէջ ամփոփուած և մասնաւոր հորիզոնով մը կարծես փակ-
ուած շրջան մը : Տղան կը տեսնայ թէ եւ ամէն բան (մար-
դիկը, բնութիւնը) բայց կը տեսնայ զանոնք անոնցմէ գուրս
մնալով, և զրեթէ չի հետաքրքրուիր անոնցմով, անոնց
հետ հոգեկան ու է է կապ չունի : Բնութիւնը կը տեսնայ,
բայց իր մէջէն չի տեսնար զայն, հետեւաբար իրեն շատ չի
խօսիր ան, և չի սիրեր զայն — ահա՛ թէ ինչո՞ւ չար է կեն-
դանիներուն հանդէպ :

Իր աշխարհին մէջ քաշուած ու գուրսի աշխարհին դէմ
գոցուած մէկն է այդ ատեն :

Ի՞նչ կ'ընէ — իր գործիքները կը պատրաստէ — զրա-
դումն է կազմելու ոչ միայն իր կենդանական գործարա-
նաւորութիւնը, այլ և իր ջղային կեանքը (զգացողական ու
չարժման գործիքները ու անոնց խորը թաղուած բնազդ-
ները) : Այսպէս տղան անսահման աշխատութեամբ մը զրադ-
ուած է :

— Տեսնել, տեսած բաներուն համաձայն պատկերներ
կազմել, ու ըստ այնմ շարժիլ. ահա՛ թէ ի՞նչ կ'ընէ :

Այսպէսով կը կրթէ տղան իր աչքը, հոտուելիքը, ճա-
շակելիքը, բոլոր իր զգացողութիւնները, և իր բնազդները
արթնցնելով գործել կ'սկսի... Մէկ խօսքով, տեսնել, զգալ
(sens) և շարժիլ... իր խաղաղած բոլոր խաղերուն կատա-
րած դերը արգէն այդ է. տղան տեսնել ու շարժել տալով
իր senseur-moteur աշխարհը, կեանքի դնել : Այս տեսակէ-
տէն գուրս դերը գոյութիւն չունի :

Ա. Տղայութիւն

Կեանքի յառաջացման հետ (12—13, երբեմն 14 տարե-
կան) նոր երեւոյթներ կը յայտնուին, որ ո՛չ միայն իր գոր-
ծարանաւորութեան, այլ նաև իր հոգիին մէջ :

Տղան կ'ըլլայ իր տղայութենէն, կ'սկսի տեսնել բաներ դուրս մինչեւ այն ատեն չէր տեսած: Նոր հորիզոններ կը բացուին որոնք արժէքներ ու նոր դասակարգութիւն մը յատուկ կը բերեն:

Սեռային երեւոյթներ (միայն մէկ մասը նոր երեւոյթներուն) կ'սկսի նոր կերպով մը տեսնել իրերը և մարդերը ու նոր կապ մը կը հաստատուի այսպէս իրերուն և մարդոց և իր միջև: Կ'սկսի սիրել բնութիւնը, սիրել մարդերը: Նոյնիսկ մարդերը որոնք ապագային պիտի ըլլան pratique մարդեր, մասնաւոր բանաստեղծականութիւն մը կ'ունենան, և տեսակ մը զգայնական միջնորդ կը պարուրէ իրենց ետը, իրենց հոգին: Փակ աշխարհէն դուրս գալով, մտած է նոր աշխարհ մը, ուր համակրութիւններ և հակակրութիւններ կ'ստեղծուին, հետաքրքրութիւններ կը ծնին (տարբեր նախկին տղայական հետաքրքրութիւնէն) մտածումը կ'սկսի փիչ-փիչ յայտնուիլ. նոյնպէս երազը (իրերը լաւագոյն ձեւով տեսնելու միջոց) կ'ըլլայ տեսակ մը utopiste:

Տղան կը նմանի բանակի մը որ նախ քան իր առաջադրութեամբ systematic աշխատութիւն մը կը կատարէ ամէն ինչ պատրաստելով իր կատարելիք գործին համար:

Հետեւեալ տրուած ըլլալով այս երկու ուրոյն հոգեբանութիւնները, պէտք է տալ անոնց զատ զատ նիւթեր գտնախարակելու համար զանոնք, ինչու որ անոնց պէտքերը կը տարբերին ըստ իրենց կազմաւորութեան:

Դնենք մանկութեան չըջանալի բոլոր այն ուսումները որոնք զղայարանքները կը մարդեն և սովորութիւններ կը կազմեն — լեզուներ (կարգալ, գրել) գործնական երաժշտութիւն, գծագրութիւն, և բոլոր այն բաները որոնք առանց raisonի և զգացման խորութիւններ պահանջելու, կրնան տալ սովորելու habitudeներ — մեքենական ուսումներ:

Պատանութեան չըջանալի պէտք են այն ուսումները որոնք բանականութեան կոչում կ'ընեն, բնութիւնը կը բա-

յատրեն իր մանրամասնութիւններուն մէջ, գիտութիւններ, լեզուի մէջի մտածումը, գեղեցկութիւնը, և այսպէս բոլոր միւս ուսումներուն համար. — օրէնքներ և գեղեցկութիւններ տալ հիմա բնութեան և արուեստներու: Կազմուած սովորութիւններուն խորունկ իմաստը տալ, և անոնց զգացումը, սէրը արթնցնել անոնց հոգիներուն մէջ: Բարոյականը: Բուն իսկ ճշմարտասիրութիւնը, իմաստասիրութիւնը:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԽՕՍՔԵՐ

Ամէն տեղ ու բոլոր պարագաներու մէջ էական հարցը այն չէ որ մենք կը շահինք, այլ այն՝ որ մենք կը գործենք:

Կեանքին մեզի շնորհած պարգեւներէն մին է ազնիւ եւ յարատեւական ընկերութիւններ կազմել:

Արգելքներու հանդիպիլը ու անոնց յադիւր կեանքի մէջ յաջողելու մէկ կերպն է:

Լաւ է առանձին ըլլալ քան գէշ ընկերութեան մէջ:

Անմեղութիւնը հայելի մըն է որ կը ցոլացնէ Աստուծոյ պատկերը:

Ճշմարիտ սէրը ազնիւ սրտերուն բնագոյն է:

Աւարինութիւնը որ այնքան քաղցրաբարոյ հոտ մը կ'արձակէ յիշողութեան մէջ չմեռնիր երբեք:

Սէրը ազնիւ հոգիները կը կատարելագործէ:

Մագրի-գիւղ

Անգլ. քղմ. ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Պէզազեան Վարժարան

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն իրականութեան պէս տիեզերական կեանքն ալ ունի իրեն յատուկ force motrice մը որ աշխատութիւնն է: Ամէն կենդանի ապրելու համար աշխատանք մը կ'ընէ, հոգ չէ թէ այդ աշխատանքը անհատին համեմատ ըլլայ արտադրող կամ սպառող և կամ թէ միանդամայն թէ՛ արտադրող և թէ՛ սպառող:

Տրամաբանող կենդանիներու աշխատանքը կը կատարէ գեր մը որով այդ կենդանիները կը զանազանութիւն ընտելեան մէջ գտնուող իրենց նմաններէն, սատարներութեամբ որ մէկուն՝ տրամաբանող էակին աշխատանքը կը կատարուի խորհելով, տրամաբանելով, իսկ միւսինը (օրինակ՝ բոյսինը) բնականօրէն, առանց այդ աշխատանքին համար միտք յոգնեցնելու:

Աշխատանքին ձեւը, ուղղութիւնը և ձգտումը ժամանակին և միջավայրին համեմատ միշտ տարբերած են: Պէտք է գիտնալ որ էակ մը իր կեանքի պէտքերուն գոհացում տալու համար է որ կ'աշխատի: Արդ, որոշ է որ այդ պէտքերը դարերու տեւողութեան ընթացքին փոփոխական ու այլազան եղած են չնորհիւ անհատներու անհաւասար զարգացումին, ինչ որ արդիւնքն է ժամանակին և միջավայրին տարբերութեան: Ուրեմն ամէն անհատ նկատի ունենալով իր ապրած ժամանակն ու միջավայրը հետեւաբար և իր զարգացումը, պէտք է իր կեանքին շարժիչ ոյժը, աշխատանքը, լարէ այդ ուղղութեամբ, ուրիշ խօսքով, պէտք է ընդգրկէ իրեն աշխատանքի նպատակ մը, առանց որու այդ

աշխատանքը կ'ըլլայ անօգուտ, անոր արդիւնքը՝ չորս հովերու ցրուած և այդ էակը՝ իր նմաններուն մէջ ամենէն անձարակն ու դժբախտը:

Բայց այնպէսով չեմ ուզեր ըսել թէ որոշ մարդիկ պէտք է որոշ աշխատանքներ միայն կատարեն, լրացնելու համար իրենց մարդու պարտականութիւնը. այդպիսի բան մը բոլորովին անհամապատասխան պիտի ըլլար արդի քաղաքակրթութեան և անոր ծնունդի մարդկային մտքին ուղղութեան: Ընդհակառակը, ամէն անհատ կրնայ իր ուղած ապարէզը և աշխատանքի ուղղութիւնը՝ ընդգրկել պայմանաւոր այդ աշխատանքը ըլլայ արտադրող, հետեւաբար գոհացնող մարդկային պէտքերը: Քաղաքակրթութեան հետ զուգընթացաբար զարգացող աշխատանքի բաժանումը ապացոյցն է այս իրականութեան:

Ինչպէս որ աշխատութիւնը կ'ընդունինք տիեզերական կեանքին շարժիչ ոյժը, նոյնպէս աշխատանքի բաժանումն ալ իր կարգին աշխատանքին ամենականութեամբ ուղղութիւնը տուող և մարդուն ժամանակը ամենալաւ կերպով օգտագործելու ծառայող միակ միջոցն է:

Հոս, անհատին կ'իյնայ մեծ պատասխանատւութիւն մը նոյնիսկ հանդէպ իր անձին. ան, աշխատանքի պարտականութեան գիտակցութիւնն է: Անհատը պէտք է իրը ապացուցուած և անվիճելի ճշմարտութիւն մը ընդունի վերը յիշուած սա պարագան թէ մարդիկ կ'ապրին միմիայն իրենց աշխատանքին արդիւնքովը, հետեւաբար չաշխատելը կը նշանակէ ապրիլ ուրիշին ճակտին քրտինքովը, ինչ որ ոճրագործութեան մը չափ գատապարտելի է ինձի համար: Եւ արդէն անհատի մը մօտ ո՛րքան աշխատանքի պարտականութեան ըմբռնումը զօրաւոր է, այնքան երջանիկ է այդ անհատը և անոր կեանքը օգտակար՝ ընկերութեան համար:

Ան աշխատութիւնը չի նկատեր իբրեւ տաժանք, ինչ որ ուրիշներ կը կարծեն և այդպէսով կ'ուզեն արդարացնել իրենց ծուլութիւնը. այլ անոր համար աշխատութիւնը հաճոյք մըն է և օրհնութիւնը բնութեան:

Խորհելու այս երկու տարրերը ձեւերուն արդիւնքը չատ
որոշ է. մէկը անհատին կը բերէ ապրած բոլոր միութեան
թուիւնը, մարդկութեան համար դատարարով կատարեալ բա-
րիք մը. իսկ միւսը՝ փճացնելով հանդերձ իր անձը, ո՛չ
միայն մարդկութեան, այլ ամբողջ բնութեան համար կ'ըլլայ
աւելորդ տարր մը: Մէկը կը ծառայէ անհատին բարոյական
ու բնկերական արժանիքը բարձրացնելու, իսկ միւսը՝ հա-
կառակ իրականութիւն մը յառաջ կը բերէ: Այնպէս որ շատ
ճիշտ կ'ըլլայ աշխատութիւնը նկատել անհատական և բն-
կերային բարոյականի բարձրացման միակ լծակը:

ԿԱՐՊԻՍ ԳԱԶԵՐԵԱՆ

Ազգ. Կեդր. վարժարան

ԾԵՐՈՒԿ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻՍ

«Քեզ կ'ուզէ հիւանդ հանըմը» ըսած էին դարձեալ ու ես
աճապարանքով կ'երթայի անոր մօտ:

ՕՐ. ՍԻՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ

Ծերուկ թուրք կին մըն էր
ան. իր հեռաւոր ազգականներէն
զատ, չունէր ո եւ է սիրելի: Բայց
իմ նմանութիւնս իր միւսած աղ-
ջկան, վերջին սիրտինքը եղած
էր իր տառապած էութեան:

Իր մօտ երթալը դրեթէ պար-
տականութիւն մըն էր եղած ինձի
համար:

Ու ես կը սիրէի երթալ ու
դիտել զինքը ու աղօթել:

Իր տառապանքին մէջ դար-

եալ գեղեցիկ էր: Ան կը նմանէր տապալած նոճիի մը,
որ պատկառանք կ'ազդէր գիտողին: Իր գեղեցիկ քթանէ
մազերը հակապատկեր մը կը կազմէին իր սև խոշոր աչ-
քերուն հետ, որոնք հիմայ, աւա՛ղ, միայն պալլացող կան-
թեղներու կը նմանէին:

Ու ամէն իրիկնամուտի երբ կը լսուէր մուէզզլինին անոյշ,
կերկերուն ձայնը, ան կը կանչէր զիս աղօթելու:

Ո՛հ, ո՛րքան քաղցր էր այդ ժամը ինձի համար:

Բոլոր էութիւնս մոռցած կը ծնրազրէի իր անկողինին
քով ու կ'աղօթէի իրեն, միայն իրեն համար. ու կը մեկնէի
այն ատեն միայն, երբ կը տեսնէի փակուելը մարելու մօտ
իր աչքերուն:

Ու այսպէս ամէն իրիկուն, հոգիէս բան մը կ'երթար
այդ կնոջ ու զիս կը կապէր անոր:

Բայց մայրամուտի մը երբ արեւը, իր հոգեւարքի պա-
հէն վերջ, արձակեց իր վերջին ճառագայթը ու անհետացաւ,
անհետացաւ նաեւ հոգին ա՛յն կնոջ, որուն մօտ կեանքիս
ամենէն անմեղ ժամերը անցուցած էի:

Ամէն իրիկնամուտի, երբ լսեմ միւէզզլինին անուշ, կեր-
կերուն ձայնը, ծերուկ բարեկամուհիս, ես պիտի աղօթեմ
քու հոգիիդ համար:

Սկիւտար

ՍԻՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆ
(Աղջկանց Ամեռիկ վրձ էն)

ԼՈՒՌ ՀԵԾԵԾԱՆՔ

Միսֆու ու հոգիս անհունօրէն կը սուրան,
Մաւթ, անորոշ հորիզոններ մը շարաս.
Լոկ մարմինըս ջրգար սարսուռն իրիկումս
Եղեկներն կ'ողորմ վրաս յունկայն:

Կոյր աչքերս կը քափառին սարօրէն
Տեսնելու վառ շափաղակներն երկինքին,
Բայց չկայ թոյ, հերթուն անոնց որ տեսնեն,
Նախ՝ նեղ ուղին խնդիրդ, դէմը յետոյ յունկին:

Պաղ հովերը մարմնոյս ուժգին կը քաղիսին:
Ոչնչութիւն. միայն մազերս ցանուցիւ
Մըռայ ճակասս միշտ կը ծեծեն մեղմօրէն...:

Ուր ես չաշտն անուրջներուս ծաղիկը,
Քեզ գոհեցի ջրխոր հոգիս այս գիւտ,
Միսֆու ու աչքերս հետիդ փնտնել են զագեր...:

Կ. Պոլիս

ՕՆՆԻՆ ԲԱԼԱՌԻՆԱՆ.
Ա.գգ. Կեդր. վրժ. Դ. Կարգէն

ԽԵՆԹ ԱՂԶԵԿԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Հոն է Ան... միայնակ... Միջնադէ: Շքեղապէս ջա-
հաւորուած խորանը հետզհետէ կը մերկանայ իր ջահերէն և
միայն հիւսիսի աստղն է որ քանի մը երկվայրկեան առաջ
փայլող անհամար ու անթիւ աստղերէն միակ վերապրողը
ըլլալ կը թուի կարծես. կիսաստուերն է որ կը յամենայ
խաւարէն դէպի լոյս:

Հոն, գերեզմանատան մոայլ մայրիներուն և խորհրդաւոր
նոճիներուն մէջ յիշատակ մը, կեանք մը խորհրդանշող
մարմարիոնէ բաց չիրիմի մը քարերուն՝ զեռատի աղջնակ
մը իր արցունքի կայլակներէն շառագունած այտերը կը
դպցնէ:

Բաւական ժամանակէ ի վեր է որ ան հոն կը գտնուի,
թերեւս աստղերուն ծնունդէն ի վեր: Շատ գեռատի ըլլալ
կը թուի ան, հազիւ 19-20 տարեկան: Լճակի մը կապոյտ
ջուրերուն նման փայլող խաժ աչքերէն հեղեղի պէս արցունք
կը թափի: Իր ծիրանի մազերը ցիր ու ցան, իր հոլանի ու-
սերուն և թիկունքին վրայ՝ իր ծաւի աչքերուն հետ կ'ամ-
բողջացնեն թշուառութեան պատկերը: Իր լայն ճակատը,
իր կապտորակ աչքերուն և ծիրանի, գեղեցիկ վարսերուն
միջև իրապէս գեղեցկութեան մը տիպարը կը ներկայացնէ:
Սպիտակ մարմինը կարծես գուրո կը ժայթքէ պատուած
ցնցոտիներէն: Բոպիկ ըլլալ կը թուի և խժաքարէն,
աւազներէն, ժայռերէն ու փուշերէն արիւնոզ թաթխուե-
ր են սրունքները, ոտքերն ու մատները: Երկար ճամբայ է
քալեր: Գիղեցիկ է ան գիցուհիի մը պէս:

Ինչո՞ւ համար անզգայ է ան՝ իր շրջապատէն և կուլայ ու
կ'ողբայ: Ոչ մայրիներուն ու նոճիներուն օրօրումները, ոչ
անոնց տերեւներուն սօսափիւնը, ոչ առաւօտեան մեղմ

սիւզը և զով ցօղը կ'սթափեցնեն զինքը իր խոր վիշտէն :
Շիրիմին պաղ քարերուն հպած իր այտերն ու մազերը կը
սրբեն անոր աղտոտութիւնը : Ինչո՞ւ կուլայ այդպէս սիրտէն
զարնուած երէի մը պէս : Անդադար կ'ողբայ վասն զի հոն ,
այդ ճերմակ շիրիմին ներքե իր սիրահարին , իր նշանածին ,
թերեւս իր ամուսնին գիակը կը հանգչի , յաւիտենական
քունով :

*
* *

Շատոնց է որ սիրեր էին զիրար : Երբ տեսնուեր էին
առաջին անգամ , հոն , գիւղին վճիտ ջուրով ակին առջև
իրարու բացեր էին իրենց վճիտ սիրտերը , ու փոխադարձ խօսք
տուեր էին մէկըմէկու հաւատարիմ մնալու : Սրգօն զինքը
կը պաշտէր , այդպէս կը պարծենար Սիրանը , գիւղի իր ըն-
կերուհիներուն : Սրգօն կտրիճ երիտասարդ էր , պարթև հա-
սակով ու լայն թիկունքով . թուխ էր ան , սե ու յատկա-
նշական աչքերով , որոնց առաւելապէս սիրահարուած էր
Սիրանը . չրջապատուած սե ծիրով մը , լայն ճակատը խի-
զախութիւն կ'արտայայտէր ինչպէս և կամք . իր արծուային
քիթով գիւղին մէջ մէկ հատիկ էր : Առնական կորովի գի-
մազներով գեղեցիկ երիտասարդ մըն էր Սրգօն : Որտեղ էր .
լեռներ , ձորեր , սարեր կ'անցնէր ան . երբեմն Սիրանին
հետ գլուխ գլխի փափուքներով , հալածելով փախչող եղջե-
րու մը : Սիրանը որքա՞ն կ'ուրախանար երբ առուակին ակին
քովը իր պաշտելիին հետ անոր վճիտ ու պայծառ ջուրէն կը
խմէին ու հոն առուակին յստակ ջուրին մէջ Սիրանին ծաւ-
աչքերը մէյ մէկ մարգարիտ կ'երեւային : Երկուքն ալ որբ
էին : Իրենց ծնողները , հեռացեր էին այս աշխարհէն , երբ
իրենք օրօրոցի մանուկ էին :

Սիրանի մայրը , լուսահոգի Սրբուկ խաթունը , որքա՞ն
պիտի հրճուէր երբ տեսնէր իր նազելիին կտրիճ մըսքըրը :
Հապա Սրգօնի հայրը նուա՞ղ պիտի փափաքէր իր գաւկիին
հարսն իրեն ծառայեցնել , անոր փափուկ ձեռքերէն պիտի

չուզէ՞ր ջուր խմել : Որքա՞ն դժնդակ է աշխարհը , որքա՞ն
անգութ է բնութիւնը , որ ուրախութիւն չի ձգեր գիւղի սա-
անմեղ արարածներուն : Ինչո՞ւ գոնէ չէ զթացեր զիրար կա-
թողին պաշտողներուն , կանուխ մանգաղելով կեանքը անոնց
ծնողաց զորս կը փափաքէին իրենց գլխուն վերեւ տեսնել
որպէսզի անոնք օրհնեն իրենց հարսանիքը :

*
* *

Սրգօն հիմա կը կռուի թշնամիին դէմ , միշտ յիշելով իր
Սիրանը . Երեկոները , երբ իր վրանին տակ կը քնանայ , միշտ
կ'երազէ գիւղը , որտեղութիւնները , աղբիւրը , առուակը և
այս ամէնուն հետ սերտիւ կապուած Սիրանը ու աչքերը կը
սրբէ չի լալու համար . սակայն կարելի՞ է չյուզուիլ երբ
մարդ սիրահար է ու հեռու է իր պաշտելիէն : Զո՞ւր իղձ :
Յաջորդ օրը թշնամիէն եկած գնդակ մը որ կը մխուի իր
սիրտը , Սրգօնին կեանքը կը վտանգէ : Իր վիրաւոր միտքը
վայրկեան մը կը թեւածի , հոն , գիւղի հանդարտ մթնոլորտը
կը յիշէ , հայրը , մայրը , եղբայրները , քոյրերը , հօրենա-
կան օճախը , հայրենի լեռները , սարերը ու ձորերը , առ-
ուակը , աղբիւրը և...

— Սիրա՞ն... կը մըմնջէ... ու կը փակուին աչքերը
և իր գլուխը կ'իջնայ կանանչ խոտին վրայ...
Մեռած էր... :

*
* *

Արեւը իր փայլուն ծնունդը նորէն կ'ընէ այդ առաւօտ
աշխարհիս վրայ : Շէկ ճառագայթներ կ'ողողուն գերեզմա-
նատան վրայ որուն մէկ անկիւնը՝ դժբախտ մը , լքուած մը ,
տանջուած մը , իր սրտին քնարը կը հնչեցնէ հո՞ն մեռելա-
կան ամայութեանը մէջ : Կեանքը կ'սկսի եռալ , թռչունները
իրենց բոյներէն ելած կը ճռուողեն աւետելով առաւօտեան
գալուստը , վարդերը կը բանան իրենց թերթերը և ի յայտ

կը բերեն իրենց գեղեցկութիւնը ու բուրումնաւէտութիւնը, որ ամբողջ գիշերը ծածկուած էին սոխակներու դարպասէն: Այդ խոր լուռութիւնը խզող աղաղակ մը կը բարձրանայ և թռչունները սարսափով անկէ կը փախչին հեռու գէթ վայրկեանի մը համար: Եւ այս աղաղակին կը յաջորդէ ոտուած մը և Սիրանը իր խոր վիշտէն սթափած կամ սիրոյ ցաւէն խենթեցած կը կանգնի, կը վազէ, կը թափափի լեռները, սարերը, ձորերը, կը յուսայ տեսնել Սրգօն, ամէն ճամբորդի Սրգօն կը հարցնէ, ամէն հովիւէ իր կտրիճին մասին տեղեկութիւն կ'ուզէ: Խենդի տեղ կը դնեն զինքը և իրաւ խենթեցած էր Սիրանը, խենթեցած էր իր սիրոյ անվերադարձ կորուստին համար, և սարսափած քանի մը ամիսէն ծնելիք իր զակէն որ դժբախտ մը պիտի ըլլար:

Սրգօն մեռած էր....

Սիրանը խենթեցած էր....

Երկուքն ալ թաղուած էին մութ անցեալի մէջ... մին մեռած հողին տակ, միւսը մեռեալ մը երկրիս վրայ...

Խենթ աղջիկը... կը կոչէին զինքը գիւղին մարդիկը երբ դայն տեսնէին սարի մը կատարը, լեռան մը գագաթը, ձորի մը խորը, առուակի մը եզերքը, կամ շիրիմին վրայ....

Անգո՛ւթ բնութիւն:...

Յ. ՎԱՀԱՆ

(Ազգ. Կեդր. Վ.Ժ.ԷՆ)

ՄԱՅՐԱՄՈՒՏ

Վերջալոյսի ծիրանին պատճառ է համակ երբեր: Արեւը յոգնաբեկ կ'երթայ հանգչիլ հանգիպակաց լեռներուն ետին, եւ իր նուաղումի վերջին նշուները ձգելով հրաժեշտ կուտայ անհունին:

Սոսիի անհառ մը կը տարածուի լեռան կողմ ի վար. ո՛չ մէկ սիււք կուգայ զգուել բարձրավիզ ծառերու դալար գազաքները:

Ծովափը դասարկ է, միայն կորաքամակ ուռին կ'ողբայ իր երգը. վերը թուխ ամպերու եւ զով քամիներու նեօսանքի վայրն է այժմ:

Պուրակին մեջ ո՛չ մէկ կենդանութեան նշույն, ո՛չ մէկ շուկ եւ ոչ իսկ շիթ մը լոյսի. միայն սօսիները վեր կը նային, կարծես զթուրքին հայցելով Արարչին:

Խաւարը գիշատիչի մը պէս կը խոյանայ եւ կը ծածկէ ամեն ինչ:

Ծովը կ'ոռնայ ալեւոր կոհակներ շառաչագին կը ծենեն ծովափը: Հեռուէն ադոս, լոյսերու վերջին պլպլումները կը նշուեն, ամեն ինչ կ'անհետի, հեռուն քաղաքը կը նիւնէ խոր լուսեան մեջ, միայն գիշերապանին նոկանին շաչիւնը կը լսուի:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՐԻԿՆԱՆ

(Ուսանող Պէգազեան վարժարանի)

ԵՐԿՆԱԿԱՄԱՐԻՆ ՆՄԱՅՔՆԵՐԸ

Պարնան զով իրիկուն մըն է: Վոսփորի եւրոպական եղերքը զանազան գիւղին մօտակայ բլրակին առնթեր, երկնուղէշ մայրի մը ոստերուն տակ նստած եմ իմ օրուան խոնջէնքէս հանգչելու, կազդուրուելու համար:

Երկինքը յատակ է և ծովը խաղաղ: Կը դիտեմ լուսաշող արեգակը, որ հեռուն ծովուն անծիր հորիզոնին վրայ կ'երևի իբր հրեղէն գունտ մը: Ո՛հ ինչ հրաշալի և գիւթիչ տեսարան, որուն անզուգական գեղեցկութիւնը Այվազովսքի մը ճարտար և նուրբ վրձինը միայն պիտի կրնար նկարել: Արեւուն վերջին ճառագայթները բոցավառ խուռձերու նման անաղին ախօս մը կը նկարեն ծովուն կոհակներուն մէջ: Ահա՛ այդ պահուն է որ երկնքի ամբողջ ծիրանին կը ցոլայ յատակ ջուրերուն վրայ: Ծովուն մէկ կէտը չէ որ կը բոցավառի, այլ կարծես՝ ամբողջ ծովն է որ կը հրդեհի և հուր կը ժայթքէ իր ալիքներէն: Մինչ այս, մինչ այն, ահա՛ արեւուն վերջին նուազկոտ ցոլքերը կ'իջնան ծովուն անհունութեան մէջ և կը խոնարհի ան ու տակաւ իր մարը կը մտնէ:

Այժմ խաւարն է որ հետզհետէ կուգայ տիրապետել: Եւ տակայն հեռակայ բլուրներուն ծոցէն լուսինը յանկարծ կ'երևի, և զգալաբար կը բարձրանայ հորիզոնին վրայ, ամպերուն մէջէն: Հիմա աչքերս վեր կ'առնեմ, գէպի այդ պայծառ երկնակամարը, ուր լուսինը կ'երեւայ իր բովանդակ գեղեցկութեանը մէջ: Անթիւ աստղերը կարծես իրենց խոր բունէն ընդօստ արթնցած կը փութան շրջապատել զայն: Երկնակամարին վրայ բոլոր մոլորակները, համաստեղութիւնները, և անհամար աստղերը իրենց այլազան լոյսերով կը յօրինեն այնպիսի եղական պատկեր մը, երկնային նկար մը, զոր ուէ մահկանացու տեսած ըլլայ երբեք:

Երեկոյեան այդ վերջին պահուն՝ կը դիտեմ վարը Վոսփորը՝ որ հանդարտութեան մէջ կը նիւնէ, և որուն խաղաղ ջուրերուն վրայ՝ լուսնի արծաթ ցոլքերը կը պըսպըզան:

Վերը՝ ջինջ, կապոյտ և աստեղագարդ երկնակամարը՝ իր բոլոր գեղեցկութեամբ, վարը՝ ոտքերու տակ, մշտադաւար կանաչութիւնը, շուրջ տերեւալից ծառերը, քիչ մը հեռուն, առուակի մը խոխոջը, անդին՝ թռչնոց զայլայլը ա՛յնպիսի վեհ տալանորութիւն մը կը ձգեն իմ վրաս որ չեմ կրնար զսպել ինքզինքս ու կը բացազանչեմ մեծ Սազմոսերգուն սա նշանակալից խօսքը:—

«Երկինքը կը պատմէ Աստուծոյ փառքը և երկնից հաստատութիւնը՝ Անոր ձեռաց գործերը:»

Ռօպերթ Բօլէն

ՄԻՔԱՅԷԼ Գ. ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Կառավարէ քու խորհուրդներդ երբ առանձին ես, եւ քու լեզուդ՝ երբ ընկերութեան մէջ ես:

Գիրքը այն պատուհանն է, ուրիշ աշխարհը կը դիտուի:

Զարտասանուած խօսք մը քու գերիդ է, բայց արտասանուած խօսք մը քու տէրդ:

Ազնիւ սրտերը պարտէզներ են, ազնիւ խորհուրդները՝ արմատներ, ազնիւ խօսքերը՝ ծաղիկներ եւ ազնիւ գործերը՝ պտուղներ:

Թարգմ. Անգլ. է. Մ. Գ. Գ.

Կասին է երթալ ետ ետ

Ով չենիր անկմանէ հետ:

Ռ. Պէպլերեան

Երեք տեսակ տգիտութիւն կայ, բան մը չգիտնալ, գիտցածը աւելի տնալ, եւ գիտնալ՝ ինչ որ պէտք չէ գիտնալ:

Կ'ԵՐՔԱՅ ԳԵՏԱԿՆ ՅԱՄՐՈՐԷՆ

Վրնիս գետակն յամրօրէն կ'ուղղուի դաւսեալ անծանօթ,
Թաւուսներու կաթեաբոյր գեփիւնն ըմպած լիովին,
Կ'երթայ լռին սահանքով: Եւ ավուսներն իր սրղմուս
կը ծածկուին խաւսուսիկ ծաղիկներով բընածին:

Պուրակներու քնդմեջէն կուգան ձայներ բզզլիւիչ.
Վազող ջուրը եզերող ուռիներու ուսերէն
Կ'արտասուրան գոյնրզգոյն դեղձանիկներ. ու դիւրիչ
Գեղգեղանքով կ'արիւնեն լրուրբիւնը մեղմանից:

Կ'երթայ գետակն յոգնաբեկ ճամբորդներու պէս գինով
Զով գիշերուան վեկներուն աստղերուն տակ լուսագէս.
Արժապագօ՞ծ սաւանին մէջ պլլուած խընամքով,
Կ'երգէ օրօր բնութեան, կ'երգէ սերը քնքերէս:

Սիրուն գետակ ո՛ւր կ'երթաս ավիդ կառչած յուլօրէն
Ո՛ր բաբախուն արտերուն կուսաս գանձերդ մեղրածոր,
Զուրերուդ մէջ շողոզողուն մի՛ պահեալ բաղդս հեռաւոր
Տու՛ր գայն ինձի մեղկօրէն, քե՛հ՝ հոգիս բախտաւոր:

ՕՆՆԻԿ Պ. ԲԱՆՈՒՅԱՆ
(Ա.գգ. Կեդր. վրձնէն)

ՈՍԿԻԷ ԲԱՆԱԼԻՆ

—Կորի՛ր ատկէ, անպիտա՛ն զաւակ, ահագին մարդ ե-
ղար ու տակաւին խօսիլ չսորվեցար: Վաղը միւս օրը պըզ-
տիկ Համբարձումը խօսիլ կ'սկսի. մինչդեռ դո՛ւն, քիչ ա-
տենէն 13դ կը թեւակոխես, ու տակաւին չէնք շնորհք բառ
մը չես կրնար արտասանել: Կորի՛ր, կ'ըսեմ քեզի. մ'երեւ-
նար աչքիս...

Այսպէս կը յանդիմանէր Տիկին Սրբուհի իր հինգերորդ
զաւակը՝ Առաքել, որ Սեպտեմբերին 13 տարեկան պիտի ըլ-
լար ու տակաւին ձեռքի շարժումներով ու դժուարահաս-
կնալի բառերով կը խօսակցէր: Նման պակասութիւն մը
չունէին միւս հինգ եղբայրները, ինչպէս նաեւ փոքրիկն
Համբարձում, որ իր մէկուկէս տարուայ հասակին մէջ շատ
յատակօրէն կ'արտասանէր «մամա» եւ «պպա» բառերը.
ինչ որ կը նշանակէր թէ՛ նոյնքան լաւ կերպով պիտի ար-
տասանէր նաեւ յաջորդաբար սորված բաները:

Խեղճ Առաքել խիստ զգայուն սիրտ մը ունենալուն,
շատ կը յուզուէր հետզհետէ վերահասու ըլլալով իր գժրախ-
տութեան: Յաճախ կ'առանձնանար եւ երկա՛ր ատեն կուլար
ու կուլար սիրտը հանդարտեցնելու համար:

Ծնողքն ու դրացիները հետաքրքրութեամբ կ'պատէին
այս անօրինակ լեզուագարութեան վախճանին: Համը մը
չէր ինքը. որովհետեւ ինչպէս ըսի իր գաղափարները ար-
տայայտելու համար շարժումներէ աւելի անկատար ու ինք-
նայատուկ լեզու մը կը գործածէր:

Ընտանիքին անդամները բոլո՛րն ալ չէին սիրեր զինքը,
ի բաց առեալ մեծ եղբայրը՝ Մկրտիչը, որ յաճախ փոքր ընդ-
հարումներ կ'ուսենար իր ծնողքին ու եղբայրներուն հետ,
որոնք սովոր էին խեղճ Առաքելին հետ խստութեամբ վար-
ուիլ: Կարծես տանը խորթ զաւակը եղած ըլլար խեղճը:
Մայրը սովորութիւն ըրած էր միշտ յանդիմանութեամբ խօ-

սակցիլ հետը: Խեղճ աղան վա՛յ էր եկեր որ յանցանք մը գործէր: հոգ չէ թէ՛, այդ յանցանքը չնչին ըլլար:

Այն առաւօտ ալ այդպիսի ոչինչ բանի մը համար էր ստացեր այդ ծա՛նր յանդիմանութիւնը, որմէ չափէն աւելի զգածուեր էր: Անհանդուրժելի էր մանաւանդ այն կէտը, ուր իր բնական թերութիւնը երեսին կը զարնէր ի՛ր իսկ մայրը:

Կ'ուզէր առանձնանալ, ու լալով սիրտը հանդարտեցնել. բայց մայրը ատոր առիթ չտալով,

— Զա՛յտէ, թէնպէ՛լ-թէնպէ՛լ մի՛ կենար աչքիս առջեւ. դնա՛ աղբիւրէն պաղ ջուր մը բեր, որպէսզի կէսօրին ճաշելու գտն նէ խմին, կը հրամայէ:

Առաքելի երեւումը նոր նիւթ մը կուտայ աղբիւրը շրջապատող կիներուն, որոնք աղբիւրէն ջուրին հետ մէկտեղ լեզու մըն ալ փոխ առած կ'ըլլան կարծես:

Կիները կ'զգուշանան անոր հարցումներ ուղղելէ, զայն չամչցնելու ու չնեղելու համար և Առաքել քիչ յետոյ սափորը ուսին տուն կը վերադառնայ:

Հայրը՝ Սուքիաս աղա և մեծ եղբայրը՝ Մկրտիչ, որոնք միասին կ'աշխատէին, տուն էին եկեր կէսօրուան ճաշը ընելու համար:

Տիկին Սրբուհի մինչեւ Առաքելին աղբիւր երթալն ու գալը, փոքրիկը քնացուցեր էր ու կէս օրուան ճաշը կը պատրաստէր:

Առաքել առանձնանալու յարմար առիթը գտած ըլլալով կ'ելլէ տան վերի յարկը, կը քաշուի փոքրիկին քնացած սենեակը ու կը սկսի լալ:

Թշուառ աղան կուլայ մտաբերելով մօրը կծու խօսքերը, միտքը կուգայ յանկարծ առտուն դեռ նոր ստացած յանդիմանութեան է՛ն ազդու մասը:

«Վաղը միւս օրը պզտիկ Համբարձումը խօսիլ կ'սկսի. մինչդեռ դո՛ւն, սեպտեմբերին տասերեքը կը թեւակոխես, ու տակաւին չէնք չնորձք բառ մը չես կրնար արտասանել»:

Կ'երեւայ թէ՛ այս կէտը շատ աւելի ազդած էր որ այս յիշելուն լացը աւելի կը սաստկացնէ ու մէկ կողմէն փոքր եղբորը օրօրոցը օրելով, կ'աղերսէ փոքրիկին լալահառաչ.

«Հաւրարձո՛ւմ, օղոջ, հոգի՛ պագի. միկեալ ես ձանձա՛մ, քոն ձանձա՛մ, ես ձանձա՛մ դուն ձանձա՛մ...»

Այսինքն թէ՛

Օղու՛ Համբարձում, հոգիդ սիրեմ, մինչեւ որ ես խօսիլ սկսիմ, դուն մի՛ խօսիր, ես խօսիմ. յետո՛յ դուն խօսէ...:

Զէ՛ մի որ մայրը առաւօտեան իր յանդիմանութեան մէջ ըսած էր նաեւ թէ՛ փոքրիկ Համբարձումը իրմէ առաջ խօսիլ պիտի սկսէր. բայց մը որ իրեն համար շատ ամօթաւի էր, իսկ մօրը համար գեղեցիկ առիթ մը միշտ զինքը յանդիմանելու ու այպանելու, ինչ որ մինչեւ՝ այդ ատեն չէր խորհած:

Այս խնդրանքը ըրած ատեն Մկրտիչ ոնեակին կիսաբաց դրան առջեւ կեցած ապշութեամբ կը դիտէր կատարուող եղերեղութիւնը: Ինքը եկած էր փոքրիկ Համբարձումը սիրելու, և հանդիպած էր նոյն արգահատելի տեսարանին: Մէկէն ի մէկ կ'զգայ արցունքի քանի մը զաղջ շիթերու հպումը իր այտերուն, ի տես իր թշուառ եղբոր ազդողորմ վիճակին և իր ծնողաց անտարբերութեանը՝ անոր հանդէպ:

Առանց խանդարելու Առաքելը, ուղղակի մօրը քով կ'երթայ ու,

— «Մա՛յր, քեզի քանի՞ անգամ պէտք է ըսեմ որ Առաքելին հետ պէտք չէ խիստ վարուիս. ինչո՞ւ կծու յանդիմանութիւններով կը թռնաւորես խեղճին սիրտը, որ ունի արդէն իր բաւարար վիշտը. ի՞նչ յանցանք ունի ան իր լեզուի թերութեան մէջ, որ իմիշտ պիտի երեսին կուտաս: Այսուհետեւ չեմ ուզեր որ անգամ մը եւս այդպիսի արարքի մը մէջ գտնուիս. հակառակ պարագային զայն հետս առնելով պիտի զատուիմ ձեռնէ: Իշտե պու գասաւ»:

— Զաւակս, ինչո՞ւ այդքան կը բարկանաս, անիկա այլեւս վարժուած է այդ տեսակ յանդիմանութիւններու, կը

պատասխանէ Տիկին Սրբուհի գուշակելով եղևութիւնը, որ ուրիշ բան չէր, բայց միայն առաւօտուն պարապ տեղը Առաքելը յանդիմանած ըլլալուն արդիւնքը:

— Ամէնուն սիրտը քուկին քարացած սրտիդ հետ մի՛ բաղբատեր. վեր ելիր ու տես թէ՛ ինչպէս կու լայ ու կը խնդրէ Համբարձումէն, որ իրմէ առաջ խօսիլ չսկսի...

Տիկին Սրբուհի իբր պատասխան բռնիք բան մը չունենալով գլխիկոր վեր կ'ողջուի քանի մը մխիթարական խօսքերով Առաքելը հանգարտեցնելու գիտաւորութեամբ:

* *

Կ'անցնին երկու տարիներ եւս, ու Առաքել կը մնայ միշտ միեւնոյն Առաքելը:

Գիւղի պնտու կախարդներն ու նախապաշարեալ ծերերը ի զո՛ւր կը փորձեն իրենց ճարտարութիւնը Առաքելի վրայ, գիւղին տէրտէրներն ու վարդապետը ի զո՛ւր կ'աղօթեն Առաքելի համար. հարիւրաւոր ուխտեր՝ Արմաշու եւ այլ ուխտավայրերու՝ կը մնան դարձեալ առանց արդիւնքի, ի՛նչ մէկ փոփոխութիւն:

Առաքել կը մնայ դարձեալ միեւնոյն լեզուազարը՝ իր տասնը՛հինգ տարեկան հասակին մէջ:

Զարմանալի՛ բան:

* *

Առաքելինց է՛ն մօտիկ գրացիներէն էր Մինաս հայրիկ, որ գիւղին առաջնակարգ պատրաստաբաններէն էր:

Զմբան երկար գիշերներուն բոլոր գրացիները կ'զբաղեցնէր իր անհատնում հէքեաթներով եւ սրամիտ կատակներով:

Երեք զաւակ ունէր, երեքն ալ աղջիկ, որոնցմէ մեծը՝ Երանուհի նշանածն էր Սուքիաս Աղայի անդրանիկ զաւկին՝ Մկրտիչին: Այս խնամութեան զաշինքը աւելի՛ եւս կրկնապատկած էր այս երկու գրացի ընտանիքներու մտերմութիւնը:

Առաքել շատ կը սիրէր Մինաս հայրիկը. նոյն իսկ կարելի է ըսել՝ հօրմէ՛ն աւելի:

Օր մը Մինաս հայրիկ աղջիկէն վերադարձին կը հանդիպի Առաքելին, որ այդ օրը գիւղէն բաւական հոռու դռնուող մէկ պարտէզին հերկելով զբաղող հայրիկին կէս օրուան ճաշը կը տանէր:

— Առաքել, տղաս, կ'ըսէ ծերուկը, այս իրիկուն ճաշէն վերջը մեզի եկուր, որպէսզի «ոսկիե քանդակ» ով լեզուդ բանամ. ինչպէս գիտես այդ բանալին շատոնց է որ ապսպրած եմ, բայց դեռ նոր բերին... չմոռնա՛ս, եկո՛ւր իրիկունս:

Ի՛նչ... Մինաս հայրիկ տարիներէ ի վեր ըրած խոստումը այս իրիկունս պիտի գործադրէր... քանի՛ քանի անգամ երբ լեզուն թերութեան համար ստացած յանդիմանութիւնները կը պատմէր բարի ծերուկին,

«Հոգդ մի՛ ըներ զաւակս, շատր քնաց քիչը մնաց. այլ եւս մօտ ատենէն «ոսկիե քանդակ» ով պիտի բանամ լեզուդ...» կ'ըսէր:

Ու այդ երջանկաբեր ատենը եկե՛ր էր. եւ իրիկունս պիտի բացուէ՛ր լեզուն. ա՛հ, ի՛նչ երջանիկ օր:

Այն օրը շատ դժուարաւ կը վերջանայ Առաքելի համար, աներես արեւը կը յամառի մարը մտնել, ու կարծես այդ օր տեղէն չի շարժիր բնաւ ու կը մնայ միշտ միեւնոյն կէտին վրայ:

Առաքել ուրախ զուարթ մէջ մը ասդին մէջ մը անդին կը վազվզէր, չունին ու կատուն հետ կը խաղար, Համբարձումին հետ կատակներ կ'ընէր եւ դեռ՝ ուրիշ ուրախութիւն արտայայտող բաներ:

Տիկին Սրբուհի երկտր ատեն կը մտածէ ու չի կրնար ունէ մեկնութիւն մը տալ իր դժբախտ տղուն այս բացառիկ ուրախութեան:

Վերջապէս արեւը կ'սկսի կորսուիլ, ու մութը հետզհետէ կը խտանայ. կու գայ ճաշի ատենը ու Սուքիաս աղա իր կնիքը եւ վեց զաւակներուն հետ կը շրջապատէ ճաշասեղանը:

Ճաշէն յետոյ Առաքել կը ջանայ յարմար առիթ մը գտնել Մինաս հայրիկին երթալու համար. բայց ահա մայրը.

— Հատէ՛ նայի՛մ Առաքել, Համբարձումը պառկեցաւ, դո՛ւն ալ պառկէ, որպէսզի վաղը կանուխ ելլաս ու քիչ մը ջուր կրես աղբիւրէն. վաղը լաթ պիտի լուամ», կ'ըսէ:

Խեղճ տղան իր ինքնայատուկ լեզուով մօրը կը բացատրէ խնդիրը, ու կը թախանձէ որ արտօնէ զինքը Մինաս հայրիկին երթալու:

— Հատէ՛ չընթուկէ՛. միամի՛տ զաւակ. քու լեզուդ բացուելիք բան ըլլար նէ, տիեօր հիմակ հազա՛ր անգամ բացուած կ'ըլլար: Չարխափանը չկրցաւ բանալ տէ, Մինաս հայրիկդ պիտի բանայ: Հատէ՛, հատէ գնա պառկէ որ վաղը կանուխ ելլաս:

Առաքել կը յուսաւքուի, երազները ամբողջ ջուրը կ'իյնան, ու պահ մը կը նստի ու կը խորհի:

Չերթալ՝ չըլլար, կը խորհի խեղճը, մօրը պատուէրին անսաստել՝ ան բնա՛ւ չ'ըլլար, ի՞նչ ընել. կը մնայ շուարած:

Բայց ո՛չ, պէտք է որ անպատճառ երթար՝ քանի որ հարիւրէն հարիւր հաւատացած էր թէ՛ այս իրիկուն «ոսկիէ բանալի» ով լեզուն պիտի բացուէր:

Ուստի տունիներէն զաղտնի երթալու մտադրութեամբ, քնանալու համար վարի սենեակը կ'իջնէ, ու պահ մը անկողնին վրայ կ'ընկողմանի յարմար առիթ մը գտնելու ակընկալութեամբ:

Քիչ յետոյ երբ վերիններէն ոմանք պառկելու կը պատրաստուէին, իսկ ոմանք ալ նստած տեղերնին հանգստեան մրափ մը կը քաշէին, Առաքել կամայ մը պատուհանէն դուրս կը սպրդի, ու շիտակ Մինաս հայրիկին տունը կերթայ: Ծերուկը զայն տեսնելուն.

— Հա՛, եկա՞ր. աֆէրի՛մ տղաս. քիչ մը նստէ որ երթամ բանալին բերեմ ու լեզուդ բանամ ըսելով, դուրս կ'ելլայ:

Քանի մը վայրկեան յետոյ ներս կը մտնէ ձեռքի իր պահեաթի կարմրուկ ոտկիներէն հատ մը բռնած ու զայն Առաքելին դոյց տալով կ'ըսէ.

— Կը տեսնե՞ս սա կարմիր բանը, տղա՛ս. ասիկա անցեալ իրիկուն պատմած հէքեաթի մէջի «լեզու բացող» բա-

նալին պէս է. ասոր ոսկիէ բանալի կ'ըսեն. ասիկա քեզի՛ համար բերել տուի, որպէսզի լեզուդ բանամ:

Առաքել մինչև այդ ատեն ոսկեղբարմ տեսած չըլլալով, զայն իրօք բանալի կը կարծէ և ի՞նչ բանալի, լեզու բացող...

Մինաս հայրիկ քանի մը անգամ երեսը խաչակնքելէ ու աղօթքի պէս բաներ մը փափսալէ յետոյ,

— Բա՛յ նայի՛մ բերանդ, տղաս. կ'ըսէ՛ ու ոսկին կը քսէ չրթներուն, լեզուին, լինտերուն, դարձեալ լեզուին ու չրթներուն, ու այսպէս չարունակաբար հինգ վայրկեանի չափ, միանգամայն բաներ մը փափսալով:

Այս արարողութիւնը երբ կը լմնայ,

— Հա՛, բացուեցա՛ւ. հիմա կարմիր դաքը՛ր ըսէ տեսնեմ տղաս, կ'ըսէ ձերուկը

Եւ ո՛վ զարմանք.

— Կարմիր զաթըր, կը պառասխանէ Առաքել առա՛նց դժուարութեան և շատ յստակօրէն:

— Եկեղեցի ըսէ, տղաս...

— Եկեղեցի...

— Չիմինի-մաչոն ըսէ տղաս.

— Չիմինի մաչոն:

— Հա՛յ ըսէ տղաս.

— Հայ...

— Ձո՛ւր ըսէ տղաս.

— Ձուր...

— Աֆէրի՛մ տղաս...

— Աֆէրի՛մ տղաս...

— Հայտէ, Երանուհի, Սրբուհի, գացէք կանչեցէք քեռկին հանրմնիդ ու աղա հայրիկնիդ, որպէսզի գան ու մօրիկ ընեն Առաքելին անո՛ւշ լեզուն:

Քիչ յետոյ Սուքիաս աղա ու Տիկին Սրբուհի Առաքելին լեզուին բացուելուն չհաւատալով սենեակէն ներս կը մտնէին:

«Մայրի՛կ, ըսաւ Առաքել ուրախ ժպիտով մը, այսուհետեւ ամէն ատեն պիտի չկարենաս զիս յանդիմանել, քանի որ այլեւս լեզուս քուկինիդ չափ անթերի է ու հասկնալի:

ՀԱՅԵԱՐՈ

Դ Է Պ Ի Մ Ե Ն Ա Ս Տ Ա Ն Ս

Տարօրինակ զգացումներով կ'օրօրուի հոգիս։ Չորս կողմս վրաս կը զուրգուրան, մայրս կը ջանայ զուարթ ըլլալ, քոյրս կ'ուզէ զուարթացնել զիս, իսկ մեծ մայրս կ'արտասուէ ըսելով։

— Անուշիկ տղա՛ս, արդեօք նորէն պիտի տեսնե՞մ քեզի, ճակտիս սա խորշոմները կը տեսնե՞ս, ասոնք արձանադրութիւնն են երկար տարիներու հոլովոյթին, կը վախճամ որ չի կարենամ նորէն տեսնել քեզի։

ԱՐՇԱԿԻՐ Յ. ԽԱՐԻՅԵԱՆ

Իսկ ես, լուռ եմ, կարծես կը խեղդուիմ, գիտե՛մ, եթէ բառ մը ըսեմ, լալով պիտի ըսեմ, ուստի կը նախընտրեմ լուռ։

Միայն կը խորհէի թէ կը բաժնուէի տունէն միանգամ ընդ միշտ, ուր հիւստեամ էին մանկութեանս քաղցր ու ներդաշնակ օրերու սիրուն շաւրանք։

* *

Վերջալոյս է։

Նաւը մերթ ընդ մերթ սուլելով կը սահի Ոսկեղջիւրի հանդարտ ջուրերուն վրայէն, երկու կողմի տեսարանները, կապարագոյն մզկիթները, որոնց ետին քիչ յետոյ պիտի կորսուի արեւը՝ երկարող ստուերներու սա պահուն մանաւանդ, զգլխիչ համայնապատկեր մը կը պարզեն զիտողին

աչքերուն առջեւ, որուն ի տես այս վերջինը կուշտ մը դիտելէ վերջ մայրամուտը, սա կերպով պիտի կրնար արտայայտուիլ։ — Հրաշա՛լի է Պոլսոյ վերջալոյսը։

Հետզհետէ կը հեռանան ու անորոշութեան կը մատնուին կամուրջը, Խասգիւղն ու Ֆէնէրը։

Երկու արմաշական ընկերներ նաւուն յառաջակողմը նստած, կը դիտենք արեւուն հմայքոտ հրաժեշտը։

* *

Ամէն բան թաթխուած է հետզհետէ թաղուող արեւուն ծիրանիին մէջ։ Ակամայ կը կծկուիմ նաւուն մէկ անկիւնը, և կը ջանամ չի յուզուիլ։

* *

Տաճարին զանգակը գիւղին վրայ կը տարածէ իր խորհրդաւոր ղողանջը երբ արդէն արեւը տանիքներու վրայէն հաւաքած է իր ոսկիէ բեհեզը։ Այս միջոցին սեւազգեստ կրօնաւոր մը, քալեցէ՛ք, կ'ըսէ մեզի, ու պարտէզէ մը անցնելով կը հասնինք մեծ երկաթեայ կամարածե դրան մը առջեւ. կրօնաւորը կը հրէ դուռը, որ ինքն իր վրայ կը դառնայ տխուր ճռինչ մը արձակելով։ Անմիջապէս ներսը աչքիս կը զարնէ նեղ ու երկար նրբանցք մը, լուսաւորուած իւզի կանթեղներու աղօտ ու խորհրդաւոր լոյսովը։ Ու ես կամաց կամաց գոցուող դրան ճեղքէն անգամ մ'ալ կը գիտեմ դուրսը, քաղաքը. մութը արդէն իջած է, հեռուն ծովուն վրայ կը փայլփլին նաւերու լոյսերը, և դուռը նոյն տխուր ճռինչով կը գոցուի իր մէջ առնելով մեզ։

Վանականներ ենք այլեւս....

* *

Անցած են քանի մը շաբաթներ։

Պատուհանիս առջեւ թռչուններու կեր կուտամ, և մի անգամայն սապէս կը խօսիմ իրենց .

Սիրելի ու գողտրիկ ընկերներ մի մոռնաք երբեմն այսպէս գալ մենաստանիս վանդակէ երկաթներուն ետեւէն պատմել ինծի ձեր անմեղ պատմութիւնները, քաղած հո՞ն վերերէն կապոյտէն :

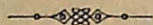
ԱՐՇԱՒԻՐ Յ. ԽԱՐԻԹԵԱՆ

(Գարեվանքի յուշատեարէս)

Հոկտ. 9 1933

ԱՄՐԱՆ ԻՐԻԿՆԱՄՈՒՏ

Իրիկուն է : Ամրան խաղա՛ղ ու մեղանոյշ իրիկուն : Գեղադէմ արեւը հրավառ գունտի մը նման տակաւ առ տակաւ կը մօտենայ անծայրածիր ու վճիռ հորիզոնին, ուր երկնքին կապոյտը և ծովուն կանաչորակ մակերեսը կարծես իրարու կը միանան : Լուռ է ամէն կողմ ու հանգարտ, և որքան հրաշալի է տեսարանը : Հրաշէկ գունտը լոին և յուշիկ թաւալումով մը կը մօտենայ իր վախճանին ու չի գիտեր թէ քիչ յետոյ պիտի անհետի հորիզոնին ետին և պիտի թաղուի հոն անյատակ անդունդին խորը : Անոր վերջին ճաճանչագեղ և խուսափուկ ճառագայթները, ոսկեգոյն երիզներու նման կ'իյնան իր առջև ննջող ամեհի ու խորհրդաւոր ծովուն կապտորակ մակերեսին վրայ, որուն վէտավէտուն ու գողգոջ ալեակներուն հետ կ'ոստոստեն և կը պսպրան հեռանշոյլ աստղերուն նման : Կ'երանգաւորուին ու կ'ոսկեղօծուին հանդիպակաց բլւրեղեայ բլուրներն ու ծո-

վեզրի խեցեխառն խճաքարերը : Ասոնց հետ մեկտեղ մեղմիկ դեփուռը իր վարդաբոյր շունչովն ու հեղահամբոյր շոյանքովը կը սարսռացնէ այս անհուն, կանաչորակ տարածութեան անդորը մակերեսը, որուն վրայ սիրուն նաւակ մը իր փոքր ու սպիտակ առագաստը բացած անձայն կը սահի : Ծովեզրին վերև կանանչ խոտերուն մէջ ձիւնաթոյր երիցուկներ կը գողգոջան և յանկարծ կարծես կը տխրին, գէպի վար կը հակեն իրենց թիթեռնանման գլխիկները, ու իրենց մէջտեղի դեղնորակ կէտը կարծես աւելի կ'ընդլայնի, որովհետև արեւը մարը մտած է :

Եւ իրաւ ալ, այն քիչ առաջուան հրաշալւարդ արեւը անհետացած է հորիզոնին խորը, ու չկայ հոն . շառագոյն ներկուած է իր ննջարանին վերեւը, արեւմուտքը, ուր քանի մը թափառկոտ, բոսորագոյն ամպերու ծուէններ կը մարին և հետզհետէ կը ձուլուին երկնքին աննման կապոյտին հետ :

Ու ես դիւթուած և հրապուրուած այս սքանչելիքներէն, հազիւ կ'սթափիմ ալեակներու քաղցրահունչ կարկաչէն, որոնք կայտուելով կուգան, քաղցրամբմունջ համբուրելու ծովեզրի կապտագոյն խարակներէն միոյն կողը, որուն վրայ նստած դեռ անյագօրէն ու հիասքանչ կը դիտեմ բընութեան այս անրջային հրաշալիքները :

925 Յունիս 9

ԳԵՂԱՄ ՍԵԹԵԱՆ

Կեդր. վարժ.ի Բ. կարգէն

ՈՒՌԵՆԻՆԵՐԸ

ՏԻԿ. Ն. ԳՐԻԳՈՐԻՍԵԱՆԻՆ

Ձուրը կաթիլ կաթիլ ուռենիներէն կը հոսի անվերջ անհատնում: Շատ մեծ է անոնց վիշտը, որուն գաղտնիքը ոչ ոքի յայտնի է: Օ՛հ... քանի՜ քանի առասպելներ, քանի՜ քանի պատմութիւններ կը հիւսեմ իրենց վրայ՝ երբ իրենց շուքին տակ լուռ ու մտախոհ, հեշտանքի անուշ ժամերու բերկրութիւնը կը ճաշակեմ:

Անոնց արտասուքի իւրաքանչիւր կաթիլը, որ ջուրին մէջ կ'իյնայ, անուշ, դիւթիչ ձայն մը կը հանէ, ինչպէս պիտի հանէր դաշնակի մը ստեղնաշարերէն մին. և ես, այդ անուշ ու համաչափ ձայներէն կը քնանամ շիւղերէն մէկ քանին ձեռքիս մէջ, մէկ քանին չրթներուս վրայ իսկ մէկ քանին ալ մագերուս մէջ մխրճած:

Օր մըն ալ երբ այդպէս կը քնանայի, ուռենիները գլորկած, երազ մը տեսայ:

Մայրամուտ էր: Կը պտտէի լճակի մը շուրջը, ուր ուռենիներ կային որոնք չիթ չիթ արցունք կը թափէին: Մօտեցայ անոնցմէ մէկուն ու հարցուցի աղաչաւոր ձայնով մը.

— Վշտահար բո՛յս, ինչո՞ւ արդեօք այսպէս շարունակ կուլաս... ինչո՞ւ... ինչո՞ւ... ըսէ՛ ինծի...:

Ուռենին շտկուեցաւ, քանի մը կաթիլ եւս թափեց ջուրին մէջ, յետոյ լեզու ելած՝ անուշ ու զգլխիչ ձայնով մը սկսաւ պատմել:

«Մեր անցեալը, ա՛յ տղայ, պատմեմ ուշ դի՛ր:

«Մենք, հիմակուան ուռենիներս, ասպետներ էինք նախ և առաջ, քաջարի ու անվեհեր ասպետներ, գեղեցկութիւնը պաշտող ասպետներ... նախանձները ատող ասպետներ...»

«Օր մը այս լճակին մօտ հասած էինք ու ծառերուն տակ ընկողմանած կ'երգէինք ու կը զուարճանայինք:

«Յանկարծ երկու կիներ երեցան լճին շատ մօտ ճամբուն վրայ. մին գեղեցիկ էր ու սիրուն և միւսին առջեւէն կը քալէր գլխահակ ու արտասուելից աչքերով. իսկ միւսը, խոժոռ գէմքով, ժանտ աչքերով, ցից մագերով տգեղ պառաւ մըն էր որ զայն հրելէն ու իր ձեռքի փայտովը ձեռնէն ծովեզերք կը տանէր...»

«Մեր սիրտը չգիմացաւ այս աղետարչ տեսարանին առջեւ, ցատկեցինք մեր երիվարներուն վրայ, քաշեցինք մեր սուրերը ու թռանք դէպի պառաւը և իր գեղեցիկ զոհը:

«Լճակին մօտ երբ անոնց հասանք, մեր սուրերը բարձրացուցած գոչեցինք միաբերան:

«Ձատուկ պառաւ, մեզի տո՛ւր այդ աղջիկը... չա՛ր հոգի, քեզի ենք, հոս տո՛ւր... ապա թէ ոչ յանուն մեր ասպետական պատուին սիրտդ կը պատուենք ու կախարդ աչքերդ կը հանենք...»

«Պառաւ ձայն չը հանեց, անխղճօրէն և ակնթարթի մը մէջ աղջկան ոտկի մագերէն բռնելով զայն լիճը նետեց: Սարսուցինք մենք, ընդվզեցան մեր ձիւրը և փոշիի ամպ մը բարձրացուցին:

«Սակայն, չար պառաւը մեզի դառնալով ըսաւ՝ դիւա՜յին ժպիտով մը:

«— Ի՞նչ մտածումով կ'ուզէիք ազատել այդ աղջիկը, քաջարի ասպետներ, դուք չէ՞ք իմացած իմ անունս, կեցէ՛ք, ձեզի հասկցնեմ: Ու ձեռքին գաւազանը դետնին դարձելով շարունակեց— «Ասկէ յետոյ դուք, ո՛վ քաջարի ասպետներ, այս լճին շուրջ ուռենիներ պիտի ըլլաք... նիհար, վտիտ ուռենիներ...»

«Մենք չկրցանք ընդդիմանալ կախարդին ու դարձանք ուռենիներ...»

«Սակայն մեր աչքերը... գեղեցկութիւնը պաշտող մեր աչքերը ընդդիմացան պառաւին ու յաղթեցին անոր... և այսօր միայն անոնք կենդանի են ու տխրօրէն կուլան մեռած Գեղեցկութեան համար...»

«Մենք, ա՛յ տղայ... մենք Գեղեցկութեան զոհերն ենք...»:

Սկիւտար

ՏԻՐԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

1845ին, աշնան երեկոյ մը, երբ բարեպաշտ, ժրաշան ոստայնանկ մը, իր տնակը վերադարձաւ, տեսաւ որ իր կինն ու զաւակները անհամբեր իրեն կ'սպասէին: Տխուր երեւոյթով մը ան իր տեղը նստաւ երկար հառաչանքով մը:

Կինը զարմացմամբ անոր գունատ դէմքին նայելով բացազանչեց, «բայց ի՞նչ կայ, որ տխուր ու մտաւատանջ կ'երեւիս»:

Պատճա՛ռ մը կայ անշուշտ, պատասխանեց այրը, այլեւ՝ գործ չունիմ, գործարանատէրը այլեւս ինձի պէտք չունի:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ այդ, գոչեց կինը, դեռ անցեալներն էր որ քեզ կը գովէր—որպէս լաւ և հաւատարիմ աշխատող մը: Ա՛յս է:

Մի մեղանչեր, ընդմիջեց այրը, ես ալ չեմ հառկնար, գործարանատէրին այս ընթացքը ինձ համար խաւար կը թուի: Գործ չունեցողներուն անունները երբ կը կարգացուէին ինքզինքին վստահելով կ'ըսէի թէ ես ատոնց մէջ գործ չունիմ, ամենայն հաւատարմութեամբ ծառայած եմ այնքան երկար տարիներ: Ու երբ իմ անունս ալ կարգացուեցաւ, սարսուռ մը չընկալաւ քոյր մարմինս: Տէրս տարօրինակ ակնարկով մը, ու պաղ կերպով ըսաւ. «Այլեւս քեզի պէտք չունիմ, առ սա դրամը և շուտով հեռացիր»։ Զայս որ լսեց կինը բարձրաձայն սկսաւ արտասուել. տղաքը չըջապատեցին հայրը և հէք փոքրերը սկսան իրենց մօր հետեւիլ աղի արցունք թափելով իրենց գոյգ վարդ այտերէն առանց գիտնալու պատճառը:

Հետեւեալ օրը կիրակի ըլլալով թուառ ընտանիքը մխիթարուեցաւ ժամու մը չափ եկեղեցին մնալով զի հաւատացեալ էին:

Երկուշաբթի օր հայրը գնաց յարմար գործ մը փնտռելու, բայց ի գուր. գլխիկոր տուն վերադարձաւ և սկսաւ խորհիլ յառաջիկայ օրուան ուտելիքին վրայ:

Յաջորդ առտուն երբ նախաճաշի նստած էին, կինը ապուրը բերելով սեղանին վրայ դրաւ և յուզումով ըսաւ. «Այս վերջին հացն է, գորոցին մէջ չերոտ մը հաց անգամ չէ մնացած. կէս օրուան և իրիկուան համար ալ բան չունինք»:

Երեք տղաքը շատ յուզուեցան և բան չկերան: Սակայն հայրը ըսաւ. — «Մի՛ վախնաք, տղա՛քս, Աստուած ողորմած է: Բոլորն ալ քիչ մը մխիթարուելով կերան ու կշտացան: Հայրը օրհնութեան աղօթքը ըսելով գլխարկը առաւ և դուրս ելաւ:

Կինը Աստուծոյ աղօթեց որ իր ամուսնոյն ջանքերը օրհնէ և սկսաւ սննեակը մաքրել:

Յանկարծ լսեց որ տախտակամածին վրայ բան մը ինկաւ. մօտեցաւ և տեսաւ որ սատկած ագռաւ մըն էր, զոր դուրսէն սրիկայ տղայ մը, «Ահա լաւ ուտելիք մը» ըսելով նետած ու փախած էր:

Կինը, որուն վիշտը կարծես իրեն չէր բաւեր, այս անհամ կատակէն սաստիկ յուզուեցաւ և աչքերէն սկսան արցունքի հեղեղներհոսիլ, երբ նոյն պահուն այրը ներս մտաւ: «Տես, ըսաւ կինը, փողոցի սրիկաներուն ալ ծաղրանքին և նախատինքին առարկայ եղանք»։ Ոստայնանկը, մեռած ագռաւը գետնէն վերցնելով ըսաւ. — «Անշուշտ, այս թռչունն ալ անօթութեան մեռած է, բայց... ո՛չ, ստամոքսը լեցուն է— փորձեմ ու տեսնեմ թէ ի՞նչ է»։ Գրպանէն խոշոր զմեւին հանելով պատուեց ագռաւին փորը. ուրկէ գեղին, հայելիի նման փայլուն չղթայ մը դուրս եկաւ. կինը ջուր բերաւ, թռչունը լուացին և մաքրեցին, և մեծ զարմանք զգացին երբ ոսկի չղթայի մը ծայրը ամրացած ագամանդ մը երեւան եկաւ: Հաւատարիմ ոստայնանկը խոկոյն չղթան ոսկերիէին տարաւ, որպէսզի գուցէ ատոր տէրը գտնուէր:

Ոսկերիչը հասկնալով որ իր շինածն է ըսաւ. «Ասիկա Ձեր գործարանատէրին աղջկանն է 15 օր առաջ շինեցի»:

Ոստայնանկը անսահման ուրախութեամբ մը գործարաւ:

նատէրին վազեց. աղջիկը անպատում ուրախութիւն մը ունեցաւ կորսուած գանձը կրկին ձեռք անցընելով: Հայրը իսկոյն կանչել տուաւ իր վաղեմի աշխատաւորը և մի առ մի եղելութիւնը իմանալով, ոստայնանկին ձեռքը սեղմեց և յուզեալ ձայնով մը ըսաւ. «Երեցեք ինձ սիրելի բարեկամ, անիրաւութիւն գործեցի ձեր և Սատուծոյ առջեւ, ի դուր տեղը ձեր մեղքը առի, կասկածելով որ դուք խրացուցիք: միայն դո՛ւք իմ աղջկանս դրան առջեւէն անցեր էք այդ թանկագին գոհարին կորսուած օրը: Այս օրուրնէ սկսեալ, ահա՛ իմ գործիս մէջ պիտի աշխատիս ցկեանս և կրկնապատիկ թոշակով:

Աւելորդ է ըսել որ ոստայնանկը չէր կրնար բառ մը արտասանել իր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնելու: Անմիջապէս տուն վազեց և իմաց տուաւ իր կնոջ և զաւակաց այս անակնկալ եղելութիւնը. ծուր գրին ամենքն ալ և փառք տուին Սատուծոյ որ նոյնիսկ մեռած ագուաւի մը միջոցաւ այսքան հրաշքներ կը գործէ:

Ամիսփեց

(Ռօպէր Գօլճէն) Մ. Գ. Գ.

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԳԻՒՂԻՆ ՄԷՉ

Հորիզոնը գեռ նոր բռնկած էր արեւի արծաթափայլ ճաճանչներէն, երբ իմ ամենօրեայ սովորութեանս համաձայն, փոքրիկ քրոջս Մինէին հետ՝ ծաղկատաններուն մէջէն կ'ուղղուէինք մինչև Գառոյի բարձրավանդակը: Ծամբան կարճ էր: Բայց տեսարանը սիրուն: Գառոյի բլուրին վերեւէն՝ արեւին ոսկի սկաւառակը իր լոյսի հեղեղները թափելով կը լուսաւորէր գիւղը, դաշտը և անտառները շուրջանակի. ծառերուն բացուածքներէն, գէպ արեւելք, նայ-

ուածքս կը հանդիպէր մինչև կատարը որ կը պսակէ Գառոյն կատարը:

Հեռուն կանանչազարդ անտառները կարծես կը մաղըցէին բլուրին կողն ի վեր: Տակաւ առ տակաւ ամէն բան կը զարթնուր մեղմօրէն: Եղէգներուն շրկահաւը երգեց նախ գետափին վրայ, իր խաղը խառնելով սոխակներու գեղգեղանքին: Ծաղը մարգարիտի պէս կը ցլար խոտերուն և ծաղիկներուն վրայ. ու կնիւնները կը տատանէին շնորհագեղ:

Կամաց կամաց գիւղանկարը կենդանացաւ, կաթնտու կովերը իրենց փրփրոտ ցուկները ցոյց տուին կարճ խոտերուն մէջէն. հովիւը կը խաղար սրինգին հետ պահպանելով միւսկնոյն ժամանակ այծերու և ոչխարներու հօտ մը. չարքաշ այծերը երբեմն կը զատուէին իրարմէ, կը մաղցէին պատերն ի վեր՝ ու ահա յանկարծ կը հաւաքուէին փայտի հարուածին տակ: Ծուրները զօրաւոր հաչիւններով կը հետապնդէին զանոնք:

Արեւը հետզհետէ կը տաքնար: Գետեղերքը հասած էինք. ուր նստեցանք քիչ մը: Գետը կը սահէր մեղմ ու զանդաղ: Զուրին վրայ նունուֆարները զմրուխտի ափողներ կը կաղմէին, որոնց վրայէն գծի մը պէս անցնելով ծովային բաղը, իր մետաղափայլ գոյները կը ցլացնէր:

*
* *

Մինչ ես կը դիտէի բնութեան այս գեղածիծաղ տեսարանները, քիչ մը հեռուն՝ կապոյտ երկնքին տակ, ու կանաչ խոտերուն վրայ տարածուած կը շողար փոքրիկ Մինէն իր գեղեցկութեան փթթումին մէջ. վարդի կոկոնն էր կարծես ան, զոր առջի օրը հաղիւ կէս բացուած կը թողուս և որուն պատեանը խորտակած է առտուան արեւը:

ՍՏԲԻՆԷՆՆԷՆ ՏՍԵՐԵԱՆ

Արամեան վրձի Երգ. կարգէն)

ՔԱՐԱԿՈՓԻՆ ԶԱԽԱԿԸ

Ամէն օր անդուլ ու քրտնաթոր կ'աշխատէր քարակոփը, ապառաժուտ լերան ստորոտը, կը կոտրէր քարը՝ որպէսզի իր օրապահիկը ճարէր, ու խնամէր իր կիներ և իր սրտի հատոր օրօրոցի փոքրիկ զաւակը: Թէև իր այս աշխատանքը ծանր էր և սակայն ուրախ ու զուարթ էր ինք ու յաճախ գեղջկական երգեր կը սպրդէին իր բերնէն.

*
* *

Այսպէս այն օրն ալ դարձեալ ըստ սովորականին առտուն կանուխ իր գործին գլուխն էր անցեր ան, կը կոտրէր քարը, կը սրբէր իր ճակտի քրտինքը, և կարծես հեազհետէ աւելի եռանդով կը փարէր գործին:

Յորեկը անցեր էր այլևս. քարակոփը իր գեղջուկի համեստ ճաշն ընելէ վերջ դարձեալ սկսեր էր աշխատանքի, երբ հեռուէն, իրենց դրացիին տղան երեւցաւ բոլորովին տոգոյն ուշաթափ ան սապէս պոռաց քարակոփին.

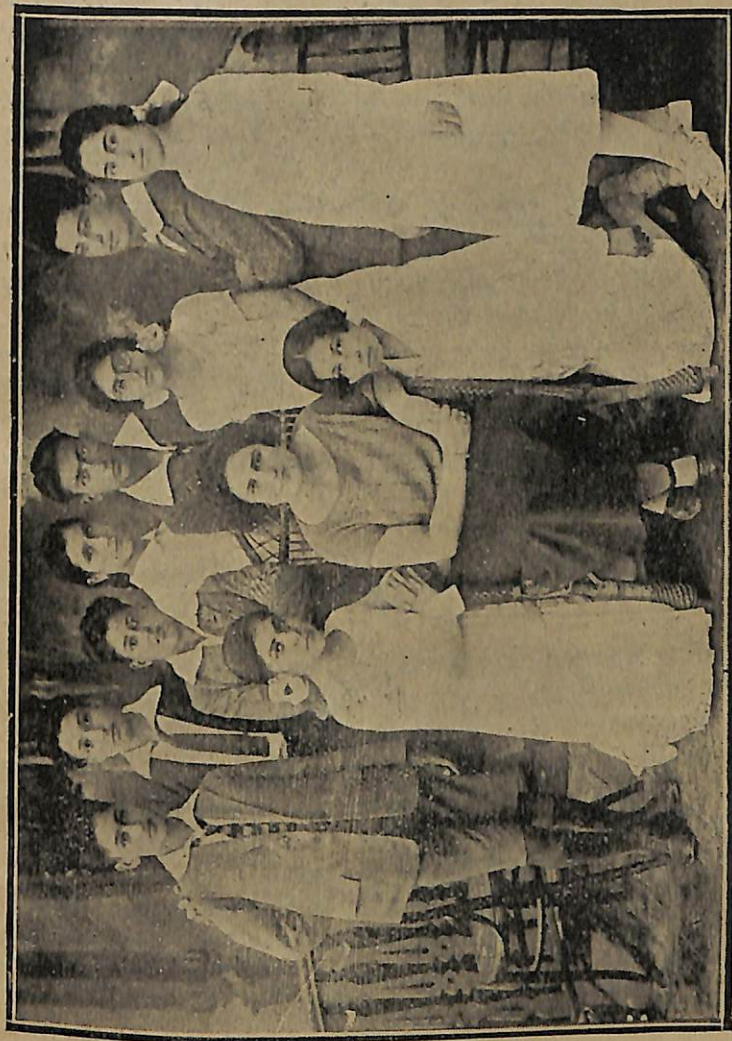
— «Է՛հ, տխմար քարակոփ ի՞նչ կայներ ես ու կ'աշխատիս, մտիկ ըրէ, քու փոքրիկ զաւակդ խեղդուեր է օրրանին մէջ չուանը վզին, օ՛հ չուտ ըրէ վազէ գիւղ ու ճարը տես»:

Ահա այս խօսքերը արտասանեց ու անյայտացաւ լերան ետին:

Քարակոփը քարացած ու տոգոյն կայներ էր ու կը դիտէր տղուն անհետանալը. քիչ յետոյ ուղղուեցաւ դէպի գիւղ:

Ահա կը մօտենար խրճիթին. սիրտը հայրական սէրով մը կը բաբախէր, ի՞նչպէս պիտի տեսնէր իր զաւակը, մեռած, խեղդուած, ո՞վ գիտէ՜.....:

Եկեր էր ահա խրճիթ. ուժգնօրէն բաղխեց դուռը ու ներս մտաւ, ներսը ամբողջ գիւղին դրացիները հաւաքուեր էին. մայրը կուլար օրրանին մօտ ու իր մաղերը կը փետտէր, իսկ տղան անշարժ պառկած էր անդիտակցաբար իր

Պատրիկի Սեամեան վրձի 1925 թ. օրջամասաւ կարգը ռուսացուելով միասին

ձեռքով չինուած կախաղանի չուանին տակ: Խեղճ տղայ, երբ արթնցեր էր ու մայրը չէր տեսեր իր քովը.— մայրը այն օր լուացքի գացեր էր— լացեր էր նախ, յետոյ ելլելու համար անհանգիստ շարժումներ ըրեր, ու վերջապէս օրրանին չուանը գալարուեր էր իր վզին ու խեղդեր էր զայն:

Հայրը ակնթարթի մը մէջ տեսաւ այս տեսարանը ու ամէն բան հասկցաւ. զարկաւ ձեռքերը ճակտին ու իյնալով իր զաւկին կուրծքին վրայ, ողբաց, դառնօրէն ողբաց, ամբողջ իր հայրական զգացումովը:

Այս տեսարանը շատ չտեւեց, այր ու կրն երկուքն ալ վեր կանգնեցան, վերջին անգամ մըն ալ համբուրեցին իրենց տղուն սառած ճակատը, յետոյ շտապ շտապ պատանքեցին զայն և այր ու կրն իբրեւ մեռելակիր, իբրեւ քահանայ ու յուզարկաւոր առին ու տարին զաւակնին իրենց ձեռքովը յանձնելու հողին....:

*
* *

Անցան քանի մը շաբաթներ. հայրը իր տղուն կսկիծէր գործի չէր երթար, և սակայն այլեւս անկարելի էր գիմանալ աղքատութեան. խեղճութենէ հալածուած, ան գնաց աշխատիլ դարձեալ ապառաժուտ լերան ստորոտը, կը կոտրէր քարը, կը սրբէր իր քրտինքը և սակայն հիմակ առաջուան պէս ուրախ զուարթ չէր, այլ անշուշտ լուռ ու մտախոհ լծուած էր իր աշխատանքին:

1925 Մայիս 25
Սկիւտար

Վ.Ա.Հ.Է. Բ. ԹԷԼԼԵԱՆ
Ներսէս-Յովնան վարժ.
Երջանաւարտներէն

ՅԻՇԱՏԱԿ

Ժամանակը մեր հին ծաղիկ օրերէն,
Կազմեր է լոկ աներեւոյթ փնջիկներ.
Ու մեր միտքը այդ փունջերը մեղկօրէն,
«Անցեալներու յիշատակ» է անուաներ:

Օհ, երբեմն երբ այրեր եմ կարօտէն,
Յիշատակներն ինչքան անուշ են խօսեր.
Նւ շատ անգամ այն սեւ սխուր անցներէն
Ինչքան մոռալ յիշատակներ են հիւսուեր:

Յիշատակներ, ամբողջ սեր էք շատ անգամ,
Այլ երբեմն մաղծ ու բոյն էք դառնահամ:

Յիշատակներ վարդ ու գոհար էք անգին:
Յիշատակներ փուռ ու վեհերն էք կեանքին:

Շարան շարան կը պարզէք իմ աչքերուն
Մանուկ կեանքի անմեղ օրերս գուարբուն:

Երբ կը քաղուիմ անցեալիս սառ ծոցին մէջ,
Սահած գացած կեանքս ապրելու անգամ մ'ալ,
Կայծ մ'էք անա, ու լոկ հեւք մը հրքթիռէն
Որ կ'արժարժիք եւրթանքս խորերէն:

Բայց եւ այնպէս քաղցր ու մոռալ անցեալին
Պատկերն էք դուք, ով գոհար ու բոյն յուշեր,

Ձեր ցանկալի խաղերով, օրօրուն
Ժամեր, օրեր. քառապէր եմ, բայց՝ ապրեր...:

Դասը-Դիւլ

ԱՐՇԱՒԻՐ Ե. ԽԱՐԻԹԵԱՆ

« L'HUMANITÉ »

Ai-je perdu la raison, ou suis-je en rêve,
Et ceux qui m'entourent sur cette vaste terre,
Sont-ils aussi les jouets du grand cauchemar,
Qui s'abat sur nos têtes sans aucun trêve ?

Malheur sur malheur, desespoir de toutes parts,
Des sanglots, gémissements dans tout l'univers;
Un mal invisible qui nous ronge comme des vers.
Et dans tous les cœurs élève des remparts.

Hélas je ne suis ni fou ni même en songe;
Et toi o généreux et véritable ciel,
Ne reconnais-tu pas tes misérables mortels ?

Bonheur, jouissance ne sont donc que mensonges ?
Je t'ai sondé humanité, véritable puissance,
Mais de tes entrailles j'aillirai la souffrance.

Paris

KR. MÉHTÉRIAN

« L'OUVRIER »

Sous le joug des tyrans toujours enseveli,
Du matin jusqu'au soir sous des regards hardis,
Ayant de son destin le triste souvenir,
L'ouvrier martelle mais pense à son avenir.

Il est là, les yeux hagards grandement ouverts,
Pour voir et contempler ce Dieu de l'Enfer,
Qui le mettant au jour et lui soufflant la vie,
A entendre ses désirs n'eut aucune envie.

Il pleure, il gémit sur son malheureux sort;
Sa colère est terrible, de rage il s'endort,
Et croit atieindre dans son rêve imparfait
Le bonheur que ce monde ne l'a point satisfait.

Chaque coup qu'il frappe est un juron au cieux;
Chaque seconde son regard se tourne vers eux
Comme pour dire à Dieu d'une voix de géant,
« Je t'ai cherché Divinité, tu n'est que Néant. »

Paris

KR. MÉHTÉRIAN

Բռնակառքի Ներսիսյան-Երանյանի վրձինը 1925 թ. Երզնկայում և Բաղրամյանի Վրձինը 1925 թ. Երզնկայում

ԱՆՊԱՐՏԱԾԱՆՍԶ ՏՂԱՅ ՄԸ

Ձմեռուան սաստիկ ցուրտ օր մը 12 տարեկան տղայ մը, որուն անունը Յակոբ էր, զգրոցի արձակուրդէն յետոյ մօտակա գիւղ մը կ'երթար իր մօր մէկ յանձնարարութիւնը կատարելու համար:

Օգը չատ խխտ էր: Հիւսիսային պաղ և ցուրտ քամին ուժգնորէն կը փչէր և ահ ու տարտափ կը սփռէր ամէն կողմ: Առատահոս ձիւնի փաթիլները, անձրեւի հասիլներուն հետ միանալով, վար կը սահէին և փողոցները, տուններուն տանիքները, ժայռերը և ամէն պարագայ տեղ կը ծածկէին:

Յակոբ երբ փողոցէ մը կ'անցնէր, յանկարծ տեսաւ իր
դպրոցական քանի մը ընկերները, որոնք կը ջանային ձիւնի
խոշոր կուտեր իրարու միացնել՝ յետոյ անոնցմով մեծ ձիւ-
նամարդ մը շինելու համար։ Իսկոյն բոլոր ընկերները պահ
մը թողուցին իրենց աշխատութիւնը և ջանացին համոզել
Յակոբն ալ որ իրենց միանայ ձիւնամարդի շինութեան գոր-
ծին մէջ։ Յակոբ շատ շուտով համոզուեցաւ իր ընկերներուն
խօսքերէն և անոնց միացաւ։ Բոլոր տղաքն ալ նոր հռան-
դով սկսան գործի։

Յակոբ և իր ընկերները ժամ մը անընդհատ աշխատելէ վերջ, այս վերջինները յանկարծ լքեցին իրենց նոր ընկերը և փութացին դէպի իրենց տունները, որովհետեւ արեւը մարը մտած էր արդէն և տակաւ մուտք ամէն կողմ կը տիրէր։ Յակոբ միայն ա՛յդ ատեն էր որ յիշեց իր սիրելի մօր յանձնարարութիւնը, գոր դեռ կատարած էր։ Խեղճ տղան փորձ մը ըրաւ իր ճամբան շարունակելու համար, բայց ի զո՛ւր։

Այդ միջոցին ձիւնը սկսած էր տեղալ եւ այս անգամ
աւելի՛ սաստիկ է նոր ճիգ մը ըրաւ քաղելու համար, բայց
սխալ ճամբու հետեւեցաւ, որովհետեւ գետինը ձիւնի թանձր
խառով մը ծածկուած էր, և կարելի չէր գնալազանեւ ճամ-

բաները: Յակոբ զգաց թէ մոլորած էր: Եւ ան սարսափը պատեց զինք: Վերջապէս ցուրտէն և յոգնութենէն ուժասպառ, ինկաւ խորունկ փոսի մը մէջ, որ ծածկուած էր առատ ձիւնով: Հոն իսկոյն խոր քունի մէջ թաղուեցաւ:

Յակոբին ծնողքը մտահոգ կը սպասէին իրենց որդւոյն դարձին, բայց անօգուտ: Վերջապէս ճարահատ փողոց ելան զայն փնտռելու համար: Մեծ եղաւ իրենց ուրախութիւնը երբ իրենց հաւատարիմ շան՝ Ֆօքսի սուր հոտառութեան շնորհիւ գտան հէջ Յակոբը կիսամեռ՝ փոսին մէջ:

Յակոբը յաջորդ առաւօտ երբ եղած խնամքներուն շնորհիւ ինքզինքը գտաւ, ներսւմ խնդրեց իր ծնողքէն իր գործած յանցանքին համար: Զղշումը անկեղծ էր, որովհետեւ բարի պատանին նոյն օրը կ'ուխտէր այլեւս ըլլալ հնազանդ եւ պարտաճանաչ գաւազ մը:

Յակոբի այս իրական պատմութեան մէջ մեծ դասեր կան նաև բոլոր տղոց և պատանիներու համար:

Պոյանը գիւղ
27 Յուլիս 1925

Ս.գ.գ. Ա.Բ.Ի միջին Բ. կարգէն

ॐ नमः

Հոռու գիշեր մըն էր:

Լուս գիշեր մըն էր:
Ծովափը նստած կը գիտէի ոտքերուս տակ գալարուող
Սպիտակ հագուստը, գգուել, մազերս:

Ժողովը, ուրկէ թեթեւ հով մը կուգար գգուել առնել իր
Ո՛ր մէկ ձայն, ոչ մէկ՝ շարժում, միայն առնեն ատեն
Թռչունի մը կոխնը կամ ծովուն հառաչանքն էր որ կը լըսուէր։

Ո՛հ, ո՛րքան սարսափելի էր ու գեղեցիկ այդ լուռ թխնը:
Լուռ թխն մը որ արիւնս կը սառեցնէր:

Լուսինն մը որ հոգիս կը հրճուեցնէր:

Պէտք էր վախնալ, պէտք էր փախչիլ անկէ. բայց ո՛չ, չէ՞ որ ընկեր մըն ալ ունէի, որ ինծի պէս արթուն էր ու կը հսկէր:

Ծովն էր ան, որ իր գեղեցիկ վերարկուն մէջ պլլուած կուգար ծովափին կողմն ի վեր և կ'երգէր օրօր մը քնացող մարդկութեան. ու հպարտ իր գեղեցկութենէն ա՛լ աւելի կը մօտենար ծովափին ու յանկարծ նազանքով կը փախչէր անկէ:

Տժգոյն լուսինն ալ նոճիներուն գագաթէն կը դիտէր անոր խաղերը ու կարծես ինքն ալ ոգեւորուելով, անոր կը ղրկէր իր ոսկիէ համբոյրները:

Ու ես ժայռի մը յենած կը դիտէի անոր նազանքներն ու խօլ փափաքը կ'ունենայի նետուիլ իր բազուկներուն մէջ ու թաղուիլ, թաղուիլ...

Բայց յանկարծ ի՞նչ եղաւ իրեն, ո՞ւր է իր ոսկիէ դանակներով պատմութեանը, ինչո՞ւ ստուերներ պատեցին իր ձակատը և ինչո՞ւ աւելի վայրի դարձաւ իր օրօրը:

Ահա այլեւս չերգէր այլ կը մօնչէ. այն որ քիչ առաջ այնքան մեղմիկ համբոյրներ կ'ուղարկէր ծովափին, հիմայ ատելութեամբ կը յարձակի անոր վրայ, կարծես ուզելով քանդել իր պաշտած առարկան:

Լուսինը որ այնքան գեղեցիկ էր քիչ առաջ, ա՛լ աւելի կը տժգունի ու կը մռայլանայ և կարծես ամօնալով կը քաշէ քօղը իր երեսին:

Ու ես անաբեկ կը դիտեմ, կը դիտեմ այս բոլորը:

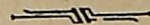
Իմ միակ ընկերս ալ, ծովը՝ դաւաճանած էր ինծի. հիմայ ես ի՛նչպէս չվախնամ այս պակուցիչ մթութենէն:

Ու սարսափահար վերարկուիս մէջ սեղմուելով կը բարձրանամ սանդուխներէն, խորհելով թէ չկա՞յ արդեօք տեւական բարեկամութիւն մը:

ՍԻՐԱՆ ՆՇԱՆՆԱՆ

(Սկիւարի Ամեր. Աղջ. Վրժ.էն)

ԼՈՒՍՆԱԿ ԳԻՇԵՐ

Խոխոջացող առուակին մէջ վէսվէսուն,
Լուսնէն ոսկի պատաններ են քափքրփեր.
Եւ նուագովն անոր զուլայ ջրերուն,
Միացեր են ու նագանով պար բոհեր:

Եւ հոն վերը այլերուն մէջ կապոյսին,
Առկախուեր է ամբողջ հոյլը ասդերուն.
Եւ ասուպներ պլպլալով կը բռչին,
Խառնուելով անոնց հոյին գուարբուն:

Անտառներուն մէջ կը լսուի յուլօրէն,
Ձայնը խաղին՝ ծառերուն հետ՝ զեփիւռին
Եւ որուն հետ վարդի բոլոր բուսեղէն,
Սոխակներու մեղեդիներ կը հիւսուին:

Խոխոջացող առուակին մէջ վէսվէսուն,
Լուսնէն ոսկի պատաններ են քափքրփեր.

28 Օգոս. 1925

Գառը գիւղ

ՄԱՆՎԻՆԷ ԲՈՒՍԵԱՆ

Արամեան Վրժ.ի

Շրջանաւարտուիներէն

Ծանօթ.—Թէեւ Տարեցոյցը միայն ուսանողներու գրութեանց սահմանուած էր, սակայն բացառաբար տեղ տրուեցաւ բանաստեղծ Մ. Զարիֆեանի անտիպ գրութեան, նկատի ունենալով որ յիշեալ գրութիւնը տղոց ալ կը պատշաճի:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Պ Է Թ Ն Ո Վ Է Ն

Գերմանացի նշանաւոր երգահան և երաժշտագէտ : Ծնած է 1776/ին Bon (Պօն) քաղաքին մէջ. զաւակն է Ճօն-Վան Պէթհովէնի և ամենամեծ վարպետը զատական դպրոցին : Պէթհովէն ութը տարեկանէն սկսեալ հիւանալի կտորներ կը շարադրէր և կը նուագէր ջութակի վրայ : Իր հայրը խնայող և գինեմոլ մարդ մըն էր եւ իր փոքր զաւակը կը ստիպէր որ մինչև լոյս ջութակ նուագէ իրեն, իսկ ընդհակառակը՝ մայրը շատ հեղհամբոյր, բարի և համբերատար կին մըն էր որուն մահուանը վրայ այնքան ողբացած է Պէթհովէն :

Պէթհովէն շատ յամառ էր և ինքնահաւան, այնպէս որ շատերը զինքը խենդ կը կարծէին : Իր կեանքը շատ փութորկալից եղած է որուն մեծ մասը Վիէննա անցուցած է քաշուած և խեղճ վիճակի մը մէջ : Իր վիշտերն ու ցաւերը աւելի կը կրկնուին երբ կը կորսնցնէ իր լսողութիւնը, ինչ որ երաժշտագէտի մը ամէնէն կարեւոր մէկ գործարանն է : Եւ ահա՛ ասկէ յետոյ է որ մերթ թախծոտ եւ մերթ որոտազուռ ու մոնչող երգեր կը յօրինէ :

Պէթհովէնի սոսկալի խլութեանը վրայ շատ յուզիչ պատմութիւն մը կը պատմուի : Անգամ մը Պէթհովէն Վիէննա կ'երթար քալելով (որովհետև շոգեկառքի դրամ չունէր) . երբ գիւղ մը կը հասնի, գիշերը արդէն շատ յառաջացած է եղբր և Պէթհովէն գիւղացիի մը տունը հիւր կ'երթայ . գիշերելու : Երեկոյեան ճաշը աւարտելէն յետոյ, մինչ աման

ԿԱԶԻ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ԳԷՄԱԼ ՓԱՇԱ

Գծադրութիւն ՊՐՆ. Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ

ՇՕՐԷՆ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

տիկինը և իր աղջիկները խոհանոց կ'երթան, տանտէրը կ'անցնի դաշնակին առջև, իսկ իր զաւակներն ալ կ'առնեն պատէն իրենց ջութակները ու կ'սկսին նուագել արտասուալից աչքերով: Տանտիկինը և իր աղջիկները շտապով կուգան խոհանոցէն ու կուենկոգրեն այդ յուզիչ ու սրտաշարժ եղանակին: Պէթհովէն որովհետեւ խուլ էր և չէր կրնար լսել, կ'ուզէ «նօթա» ի տետրակը, զարնուած եղանակը հասկնալու համար. սակայն, ո՛վ զարմանք, երբ Պէթհովէն ձեռքը կ'առնէ այդ տետրակը ինքն ալ կ'սկսի լալ, որովհետեւ այդ երգը իր հրաշալիքներէն մին էր: Ու երբ տնեցիները շուարած՝ այս յանկարծական յուզումէն, կը մօտենան ու կը հարցնեն պատճառը, մեծանուն երաժշտագէտը կը պատասխանէ.

— Ես եմ Պէթհովէնը...

Այս խօսքը հազիւ արտասանած, սրտաշարժ տեսարան մը կը պարզուի, տան անդամները գուրգուրանքով ու արտասուքներով կը շրջապատեն տիեզերահոյակ երաժշտագէտը որ դաշնակին առջև անցնելով կը դիւթէ տնեցիները:

Պէթհովէնի գործերը երեք գլխաւոր մասերու կը բաժնուին.

Ա. Որոնք թէեւ գեղեցիկ են, սակայն իր ուսուցիչին Հանտէյի և իր խտէալին Մօցարթի տպաւորութիւնը կը ձգեն:

Բ. Ասոնք աւելի ինքնավստահ գործեր են ու իր արուեստագէտի ոգիով լեցուն:

Գ. Որոնք իր վերջին «symphony»-ներն են:

Պէթհովէն մեռած է 1827ին 57 տարեկանին մէջ: Եւ ձգած է անմահ գործեր, որոնցմէ նշանաւորներն են «լուսնի հնջեակ», «kreutzen» և լւն:

Պէթհովէն ճշմարտապէս «երաժշտութեան հայրն» է. ո՛չ մէկ երաժիշտ կը հաւասարի անոր, և անոր պէս ճշմարիտ երաժշտագէտ և երգահան մը չէ եկած դեռ:

Յ. ԳՐԿՈՅԵԱՆ

Կեանքը.— Ֆրէտէրիք Շօրէն ծնած է Զելադովա Վօլայի մէջ, Վարչաւիոյ մօտ, 22 Փետր. 1810ին:

Իր հօրմէն ստացաւ բարձր դաստիարակութիւն մը, և զինքը պաշտող մօրն ու երեք քոյրերուն անհուն գորովը մասնաւոր ներգործութիւն մը ըրաւ իր արդէն զգայուն հոգիին վրայ:

Շօրէնի առաջին երաժշտական ծանօթութիւնը իր մէջ յառաջ բերաւ ուժգին յուզում մը: Գիշեր մը անոր խնամակալուհին մեծ զարմացումով տեսած է Շօրէնի անկողնէն ցատկելով դէպի հիւրանոց ուղղուիլը և մօրը զարկած պարի եղանակները յաջորդաբար նուագելը:

Բազմաթիւ կարող լին արուեստագէտներ զինքը հետըզհետէ մտցուցին երաժշտական աշխարհին մէջ ուր վեց տարեկանէն սկսեալ մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ: Ան նուագահանդէսներ տալով անցաւ Վիէննա և Տրէզտ, ուր Շուման իր հռչակաւոր ողջոյնը տուաւ Շօրէնի.

— Chapeaux bas, messieurs, un génie!

1830ին Բարիզ գնաց:

Շօրէնի Բարիզի մէջ անցուցած օրերը իր կեանքին մէջ շատ նշանակելի տեղ մը գրաւեցին: Ան նախ չախորժեցաւ Բարիզի ժխորէն և քաջուեցաւ Էքս-Լա-Շաբէլ ուր ծանօթացաւ Մէնտէլսոնի, յետոյ անցաւ Լայփցիկ և Շումանի այցելեց, վերջապէս Մառիէնպատի մէջ էր որ ան հանդիպեցաւ մեղաւորձոտ ու քնքոյշ Մառի Վօտզինաքայի որուն հետ ամուսնացաւ առանց անոր ծնողքին հաւանութեան: Յետոյ անցաւ Լոնտոն ուր նուագահանդէսներ տուաւ. կրկին Բարիզ վերադարձին ան ծանօթացաւ Ֆրանսայի գրագիտուհի Ժօրժ Սանի, որուն իրեն հանդէպ ունեցած սէրը զինքը թէ՛ մխիթարեց և թէ տանջեց: Ութը տարի յետոյ արդէն բաժնուած էին իրարմէ և Շօրէն Լոնտոն կ'երթար

Ֆիզիքայէս փճացած : Անկէ վերջ ան թողուց նուագահան-
դէսները և ինքզինքը յանձնեց անձնուէր բարեկամներու
խնամքին : Այս վերջիններուն մէջ կ'արժէ յիշել Բօթօքայի
կոմսուհին որուն արուեստագէտին հանդէպ ունեցած խան-
դադատանքն ու երախտագիտութիւնը անմոռանալի են :

Շօրէն այս քաղցր խնամքներուն տակ մեռաւ 1849
Սեպ. 17/ին, կատարեալ քրիստոնեայի մը հանդարտու-
թեամբ ունկնդրելով Բօթօքայի կոմսուհիին կողմէ նուագ-
ուած Պէլլինիի Béatrice di vendajին : Իր վերջին փա-
փաքին համաձայն Շօրէն թաղուեցաւ Բէռ-Լաշէզի մէջ, Պէլ-
լինիի ճիշտ քովը որ իրեն պէս երիտասարդ մեռած էր և
զոր շատ սիրած էր : Յետոյ իր վրայ ցանուեցաւ կտոր մը
Բօլօնիական հողէն զոր Շօրէն իր հետը բերած էր 20 տարի
առաջ :

Գործը. — Շօրէնի միակ խորհրդակիցը եղած է դաշ-
նակը : Անոր գործերը կը պատկերացնեն իր կամաւոր աք-
սորի ընթացքին ճանչցած բոլոր դառնութիւնները, բար-
կութիւնները և իր հայրենիքին հանդէպ ունեցած անշէջ
կարօտը որոնք կը ներկայանան վեհ և հարուստ երաժըշ-
տութեամբ մը :

Իր Polonaiseները ասպետական անվեհերութեան ար-
տայայտութիւններն են :

Իր Balladeներուն մէջ կը շրջին ազգային տարազով
պարիկներ և իր mazurkaները կը ներկայացնեն Վարչաւիոյ
գիւղերուն անհոգ մեղամաղձոտ պարերը : Իր impromptusները,
valseները, nocturneները կը նկարեն իր intime կեանքը,
ղգայուն հոգին և տառապանքները : Իսկ բոլոր գործերուն
մէջ ալ կը տիրապետէ հայրենասիրական շունչը :

Շօրէնի նախընտրած վարպետներն էին Mozart և Bach
(Մոցարդ և Պախ) : Ան իր տալիք իւրաքանչիւր նուագա-
հանդէսէն առաջ կը փակուէր Պախը ուսումնասիրելու հա-
մար, փոխանակ իր կտորները զարնելու :

Շօրէն հիանալի compositeur մը ըլլալէ զատ իր ժա-

մանակին առաջնակարգ դաշնակահարը եղած է, բայց շա-
տերու կողմէ քննադատուած է իբր մեղմ նուագող : Իր
Կիւթման աշակերտը կը հաստատէ թէ ան շատ հազուա-
գիւտօրէն կը գործածէր fortissimo, եթէ Շօրէն կարե-
նար լսել իր կտորները շատ պիտի զարմանար անոնց զօրա-
ւոր կերպով նուագուելուն համար :

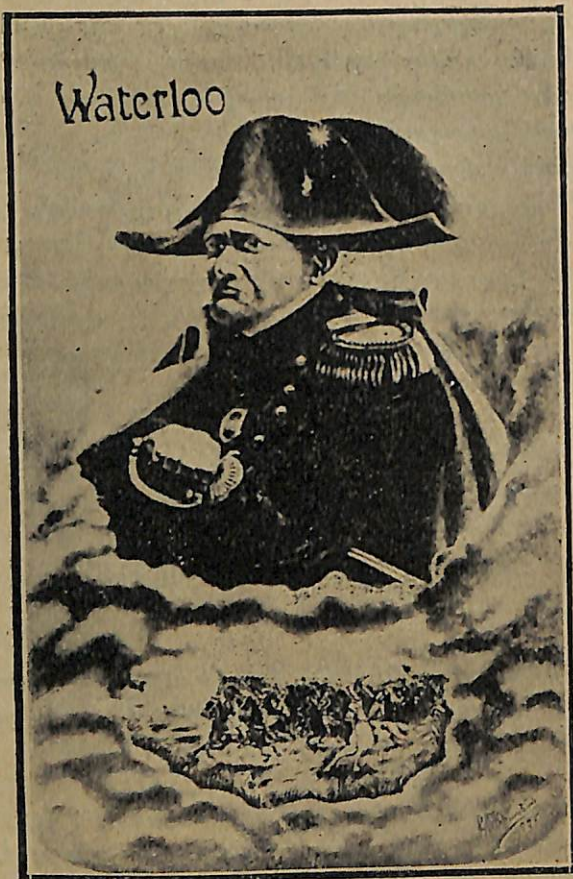
Շօրէն իր փառքին գիտակցութեան հազուագիւտ եր-
ջանկութիւնը վայելած է, որովհետեւ իր ժամանակին ապ-
րած են մեծ հեղինակներ, մասնաւորապէս Shumann և Liszt
(Շուման և Լից) որոնք այնքան խանդավառութեամբ գնա-
հատած են իր գործերը : Անոնցմէ վերջ ալ իւրաքանչիւր
հեղինակ պանծացուցած է Շօրէնը որ միշտ անմահ պիտի
մնայ երաժշտական աշխարհին մէջ :

ԱՆՍԱՀԻՑ ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ

ՇՈՒՄԱՆ ԵՒ ԻՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շուման ծնած է 1810ին Սաքսի մէջ : Ան գրավաճառի
մը կրտսեր որդին էր. փոքր տարիքին մէջ երաժշտութեան
հանդէպ մեծ հակում մը ցոյց չէր տար, միայն trompette
զարնել շատ կը սիրէր :

7 տարեկանին դաշնակի սկսաւ ու եռանդով աշխատե-
ցաւ : 1826ին կորսնցուց իր հայրը : Մայրը զինքը Լայփցիկի
համալսարանը դրաւ, հոն բոլորովին նուիրուեցաւ երաժըշ-
տութեան և փիլիսոփայութեան. յետոյ Իտալիա անցաւ ուր
լսած երաժշտութիւնը զինքը խանդավառեց. վերադարձին
ծանօթացաւ դաշնակի ուսուցիչ Յ. Ուիքի և անոր աղջկան
Քլառայի որ կարող դաշնակահարուհի մըն էր : Ուիք Շու-
մանի մէջ տաղանդ մը նշմարելով իր քով առաւ զայն, ուր
ան սկսաւ կատարելագործել իր արուեստը և ձեռքին մատ-

ՎԱՌԵՐԼՕ

Գծագրութիւն՝ ՊՐՆ. ՀՐԱՆՏ ՄԻՆԱՍՆԱՆԻ

ներէն մին կտրեց, միւսները աւելի զօրացնելու համար, բայց հակառակ արդիւնք տուաւ, ձեռքը բոլորովին տկարացաւ:

Սակայն նախախնամութիւնը երախտապարտ է այս ղէպքին, որովհետեւ եթէ անոր ձեռքը չլնատուէր, անտարակոյս մեծ virtuose մը պիտի ըլլար ինք, ու այսպէսով պիտի կորսուէր մեծ compositeur մը:

Իր գլխաւոր գործերն են sonate en sol mineur, novelette ները humoresqueները, quintetteները և liederները:

Երբեմն կ'ունենար յուսահատութեան վայրկեաններ, որոնց միջոցին օգնութեան կը հասնէր Քլառան: Արդարեւ Շուման կը սիրէր այդ աղջիկը տարիներէ ի վեր. ուղեց զայն կեանքի ընկեր ընտրել իրեն, սակայն Ուիլի մերժողական պատասխանը զինքը կատարեալ յուսահատութեան մատնեց. նոյն տարին կորսնցուց նաև մայրը ու ինկաւ մեռածաղձոտութեան մէջ:

Շուման իր այս տառապանքը յատուկ կերպով արտայայտած է երաժշտութեան զանազան ձևերուն տակ: Ան ըսած է. «Քլառայի պատճառած տառապանքն է որ ինձի երաժշտութիւնն ներշնչեց», ընդունելով որ վիշտը երաժշտութեան հիմն է:

1840ին յաջողեցաւ ամուսնանալ անոր հետ. ինք կը զրէր և Քլառա կեանք կուտար անոր կտորներուն զանոնք նուագելով: Դժբախտաբար այս երջանկութիւնը երկար չը տևեց. Շումանի առողջութիւնը հետզհետէ խանգարուեցաւ, սակայն ինք այդ վիճակին մէջ իսկ չէր ուզեր ձգել երաժշտութիւնը ու այդ առիթներն էր որ ներկայացուց հռչակաւոր Manfredն ու symphonie rhénane: Քիչ յետոյ Շուման խենթեցաւ ու ինքզինքը Ռէն գետը նետեց. թէև ազատեցաւ, սակայն քանի մը ամիս յետոյ սոսկալի մահուամբ մը մեռաւ:

Շումանի գործը իր կեանքին պատկերն է. ո՛չ մէկ հեղինակ կրցած է այնքան լաւ արտայայտել վիշտը, ուրախութիւնը, սէրը, աղքատութիւնը ևլն: Անոր երաժշտութիւնը այնքան յստակ է, որուն մէջ պիտի կարենայինք նշմարել իր ամբողջ կեանքի ղէպքերը, եթէ չըլլային նոյն իսկ իր նամակներն ու օրագիրը:

Շուման հետեւած է Պախի, Պէթհովէնի և սիրած է

Մէնտէլսթրենն ու Շօբէնը. իր symphonieներուն մէջ մեկամաղ-
ձոտութիւնը կը տիրէ, հոն կամքը կը ծնի, անմիջապէս
մեռնելու համար, ինչ որ Շուլմանի երաժշտութեան յատկա-
նշական կողմն է. անոր կտորները զանազանութեամբ լեցուն
են և ոչ մէկը իրեն չափ ճարտարութեամբ կրցած է պատ-
կերացնել կեանքի տխուր խաղերը քնքոյշ ձեւով մը: Sym-
phonie rhénane իր գլուխ գործոցներէն մին համարուած է
նոյնպէս Manfredը ուր Շուլմանի երաժշտական և Պայրընի
բանաստեղծական հոգիները միանալով յառաջ կը բերեն
երաժշտական հրաշալիք մը: Ունի նաև liéederներ, զորս շատ
կը սիրէր, գիտնալով անոնց եզական արժէքը:

Չայնական և զաչնակի համար գրուած երաժշտութեան մէջ է որ Շուման անմահացած է: Noveletteները, étude symphoniqueները, Nocturneները հոգեկան բարձր արտայայտութիւն մը ունին որ անմրցելի մնացած է. հոն ամէն բան նոր է, ձեւը, ներշնչումը, գաղափարները շատ առատ են, սակայն շատ անգամ ալ նոյն գաղափարն է որ տարբեր ձեւի մը տակ կը ներկայանայ: Ոչ մէկ հանճար անոր չափ արագ կրցած է յառաջ բերել արուեստի գործ մը և եւ երաժշտական լեզուն չէ տեսած անկէ աւելի յաջող վշտի արտայայտութիւն մը:

ՆՈՒԱՐԴ ՓԷՇՏԻՄԱՆ ԶԵԱՆ

2. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Որ գծած է Վաթերլոն
(Տես էջ 64)

Գ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

Որ գծած է Ն. Վ. Կազի Մուսթաֆա
Քէմալ փաշայի նկարը (Տես էջ 59)

ሆበጌሁርጉ

Այս աշխարհոյակ և տաղանդաւոր երաժշտագէտին ա-
նունը Վօլֆանկ-Ամարիուս-Մօցարթ է։ Ծնած է 6 Յունվ.
1756ին Սալզպուրկի մէջ։ Իր հայրը նշանաւոր դաշնակա-
նար մըն էր, իսկ քոյրը երգէտն Նուագող։ Այս պարագա-
ներու անուշտ շատ օգնած ըլլալու են Մօցարթի։

Մոցարդ իր փոքր տարիքէն ալ երգեր կը շարադրէր և կը նուագէր խոր ապշութեան մատենելով լսողները։ Օր մը իր հօր աշխատանոցէն ներս կը մտնէ (այն ատեն 4 տա-
րեկան էր Մոցարդ) ու թուղթեր առնելով կ'սկսի երգ մը շարադրել, այդ միջոցին հայրը իր բարեկամներէն միոյն հետ ներս կը մտնէ, և ի՞նչ տեսնէ։ Փոքրիկն Մոցարդ ձեռքերը, հագուստները մեղանոտ «նոթա» կը գրէ։ Հայրը բարկանալով կ'առնէ թուղթը ու արհամարհանքով վրան ակնարկ մը կը նետէ. բայց իր արհամարհանքը զարմանքի կը փոխուի քիչ յետոյ և դաշնակին առջև անցնելով կ'սկսի նուագել միեւնոյն ատեն իր տղուն ապագայ մեծ տաղանդ մը ըլլալը գուշակելով։

Այս ղեպքէն յետոյ հայրը զայն Աւստրիա կը տանի ուր
Թագուհի էր Մարի-Թէրէզա և որուն առջև կը նուագէ Մո-
ցարտէ, յետոյ կը տանի Ֆրանսա ուր Թագաւոր էր Լուի
և իր խորհրդատուն Մատամ-տը-Փօմփատուն: Իսկ 1762ին իր
քրոջը հետ կը տանի Գերմանիա ուր Ֆրանց I կայսրին
առջև կը նուագէ և կայսրը այնքան կը հաւնի որ զայն
«փոքրիկ կախարգ» կը կոչէ: Ասկէ յետոյ ալ շատ քաղաք-
ներ կը պտտաի ուր միշտ յաջողութիւններ կը գտնէ:

Մոցարթը մեռած է 5 դեկ. 1791ին: Սակայն իր գա-
րուն մեծամեծները և հարուստները այս մեծանունը երաժշ-
տագետին հանդէպ ապերախտ գտնուած են և չեն ըրած
պատշաճ յարգանք մը:

Մօցարտը ունի օրէրաներ, sonateներ և եկեղեցական երգեր: Իր գլուխ գործոցը հզօղ («հանդստեան երգը») զըժ-բախտաբար չէ ամբողջացուցած:

ՏԻՐԱՆ ԴՐՄՈՅԵԱՆ

Գնալի Ազգ. Ներսիսյան վրձին 1925 թ. շրջանառության, իրենց ստորագրություններով

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍՈՒԷԶԻ ԶՐԱՆՑՔԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ՎՐԴՈՎՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌ ԵՂԱԾ Է

Ծովային ջրանցքի մը բացումը սաստիկօրէն կը յուզէ աշխարհի տնտեսական կեանքը. ասոր իբր ապացոյց կրնանք տալ Սուէզի ջրանցքը:

Որչափ ատեն որ Սուէզի պարանոցը Միջերկրական ծովը կարմիր ծովէն կը զատէր, Եւրոպայի և Ծայրագոյն Արեւելքի միջև միակ ծովային ճամբան կը մնար՝ Ափրիկէի ամբողջ շրջանը, անցնելով Բարեյուսոյ գլուխէն, ինչ ու բնականարար երկարատեւ էր և վտանգաւոր: Եւ երբ 1869ին Սուէզի ջրանցքը բացուեցաւ, այն ատեն էր որ հին աշխարհի հանգամանքը փոխուեցաւ:

Բացի առաջատանաւերէն, շատ քիչ նաւեր կային որոնք Չինաստան կամ Հնդկաստան երթալու համար Բարեյուսոյ գլուխէն կ'անցնէին: Այսպէս Ծայրագոյն Արեւելք երթալու միակ ճամբան իր կարեւորութիւնը կորսնցուց: Ընդհակառակը Սուէզի ջրանցքը օր ըստ օրէ երկրագնդի ամենէն բանուէկ ճամբան կը դառնար: Ամէն տարի հոնկէ անցնող նաւերուն թիւը կը հասնի մօտ 5000ի և այն տուրքը զոր ջրանցքին ընկերութիւնը կը գանձէ այդ նաւերէն, կը հասնի 130,000,000 ֆրանքի: Հաշիւ եղած է որ վերջին հաւան տարիներու ընթացքին վաճառականութիւնը եռապատկուած ու չահերն ալ կրկնապատկուած են:

Յայտնի է թէ գիտութեան յառաջացումովը առաջատանաւերը հետզհետէ պիտի նուազէին և անոնց տեղը պիտի անցնէին չողենաւերը, որով այլեւս հովերու պէտքը պիտի չզգացուէր և մարդիկ հետամուտ պիտի ըլլային աւելի կարճ

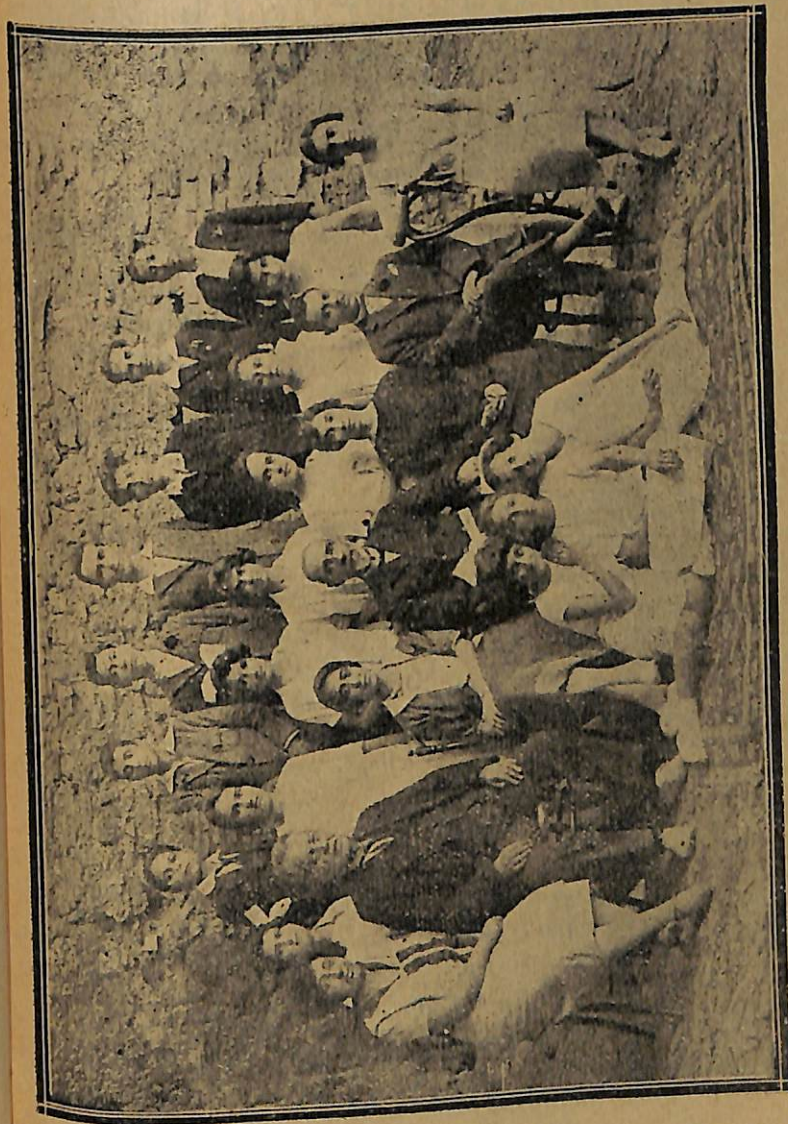
ճամբայ մը գտնելու, և ահա այսպէսով էր որ Սուէզի ճամբան գերազանց կը հանդիսանար:

Սուէզի ջրանցքին բացումը տասնապատկեց Եւրոպայի և Ասիոյ միջև կատարուած վաճառականութիւնը: Սուէզի միջոցաւ է որ Եւրոպա կը հասնի արագօրէն ցորենը, բլրինձը, թէյը, բամպակը, մետաքսը, քաուչուն և Հնդկաստանի, Հնդկաստանի, Չինաստանի և Ճապոնի համեմները: Դարձեալ Սուէզի միջոցաւ է որ Արեւմտեան Եւրոպա կըրնայ իր ճարտարարուեստական արտադրութիւնները Ասիա ղրկել:

Անկասկած Անգլիան է որ ամենէն աւելի կը շահագործուի ջրանցքին վաճառականութեամբը, վաճառի Հնդկաստանի մեծագոյն մասին տէրը ինքն է: Այն բոլոր ապրանքներուն, որ Սուէզէն կ'անցնին Հնդկաց տվիխանսս երթալու համար, անոնց մեծագոյն մասը Անգլիայէն է որ կուգայ, և այն բոլոր ապրանքներուն ալ, որոնք Միջերկրական ծով կուգան, մեծագոյն մասը Հնդկաստան է որ կ'արտածէ: Սակայն բացի Անգլիայէն, Ֆրանսան, Գերմանիան, Հոլանտան և Իտալիան ալ կը մասնակցին Սուէզի վաճառականութեան:

Սուէզի չնորհիւ Միջերկրականն ալ ծովային մեծ ճամբայ մը դարձաւ: Միջերկրականի մէջ գտնուող Եւրոպական մեծ նաւահանգիստները՝ ինչպէս Մարսիլիա, Թրիէսթէ, Ճենովա, որոնք երկաթուղիով միացած են հիւսիսի և արեւմուտքի ճարտարարուեստական մեծ երկիրներու հետ, դարձեալ Սուէզի չնորհիւ Եւրոպայի և Ասիոյ միջև գլխաւոր առանցքը հանդիսացան: Ասոնցմէ դատ չառ մը անկարելւոր կեդրոններ, որոնք Սուէզի բացումէն առաջ աննշան տեղեր էին, ջրանցքին բացումէն վերջ իրենց ծովեզերեայ գիրքին չնորհիւ, Սուէզի ճամբուն վրայ, չողնաւերու համար անուշիկ կեդրոններ դարձան: Իսկ ուրիշներ ալ իրենց կարեւորութիւնը կրկնապատկեցին չնորհիւ Սուէզի, որոնց մէջ կրնանք դասել, Ալճէրիան, Բոն-Սայիտը, Սինկարուրը, որոնք Մայրագոյն Արեւելքի մեծ ճամբուն վրայ ծովեզերեայ գլխաւոր քաղաքներ են:

ՆԵՐՍԷՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՊԵՇԻՎԱՅԻ ՄԱՐԿՈՒԽԱՆՎԱՆՎԱՆԻՐ ԻՐԵՆԵՍ ԳՐԻԳՈՐԻԱՆ 1925-Ի ՎՐԺԻ ՇՐՋԱՆԱՐԱՐՈՒՆԵՐ ԻՐԵՆԵՍ ԳՐԻԳՈՐԻԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

RÉPÉTEZ

Գաւառացի Հայ մը, որ ձանձրացած էր իր գիւղին մէջ մասնաւորաբար լուրիա ուտելէն՝ օրին մէկը երբ բախտին օգնութեամբ քիչ մը աւելի կը շահի՝ կ'որոշէ երթալ քաղաք և հոն եւրոպական ճաշարանի մը մէջ փառաւոր ճաշ մը ընել:

Կուգայ Պոլիս, կը մտնէ Բերայի առաջնակարգ ճաշարաններէն մին, կը նստի սեղանի մը առջև, սիկառ մը կը վառէ և կ'սպասէ:

Քանի մը վայրկեան վերջը, սպասաւորը կը բերէ ճաշացուցակը, որ փրանսերէն էր:

Մեր մարդուկը որ մինչև իսկ հայերէն չէր գիտեր, սիկառը այդ միջոցին բերանը կը դնէ և որպէս թէ չուզեր զայն վար առնել բերնէն, առանց խօսելու մատը կը դնէ ցուցակին մէջ նշանակուած կերակուրներու անուններէն միոյն վրայ, որը (չար սատանայ) դարձեալ անմահական լուրիան էր:

Սպասաւորը կէս խոնարհութիւն մը ընելով կը հեռանայ և քիչ յետոյ երեք մասներուն վրայ garçonներու յատուկ ճարպիկութեամբ սկահակալ մը բռնած, որուն վրայ, ի մէջ այլոց սպասից կերակրոյ, կար և նշանաւոր լուբիան՝ կուգայ կանգ կ'առնէ գիւղացիին սեղանին մօտ և հոն կը դնէ այն սոսկալի մղձաւանջը, որմէ մեր խեղճ մարդը ձանձրոյթով խոյս տուած էր:

Բառնարաս աղա (այս էր իր անունը) թէև սոսկալի սրտնեղած էր, սակայն խորհելով որ, թէև ակամայ՝ սակայն ինքն էր ասոր պատճառը՝ ձայն չհանեց և սկսաւ դժուարաւ ուտել: Իր աջ կողմը նստած էր օտարական մը և խո-

րոված միս կ'ուտէր: Մեր Բառնարասը թուրքերը վազցնելով հանդերձ, կը խորհէր թէ իր զրամով ուզածը չէր կրնար ուտել, միւս կողմէն ալ կը մտածէր թէ արդեօք «մսի խորոված կ'ուզեմ» ին ֆրանսերէնը ի՞նչ էր:

Մինչ այս մինչ այն, անձանթթը խորովածը կերած էր և պատառաքաղը պնակին զարնելով կառսօնը կը կանչէր ու երբ այս վերջինը՝

Qu'est ce que vous désirez, monsieur? Ըսաւ, օտարականը՝

= Répétez. Ըսաւ (կրկնեցէ՛ք)

Եւ ահա դարձեալ մսի խորովածը՝ եկաւ անձանթթին առջև: Անա՛, մսի խորովածին ֆոէնկնան. մէյր ընէ բէքէ՛ և աղեր ըսաւ Բառնարաս ինքնիրեն ու աւելցուց, եօյլէ խեռոյսուրսով:

Եւ շտապաւ պատառաքաղը պնակին զարնելով, կառսօնը կանչեց և առանց ժամանակ ձգելու անոր հարցումին՝ Ըսաւ

— Ընէ՛ բէ՛ թէ՛:

Եւ ահա վայրկեան մը վերջը դարձեալ սկահակալի մը մէջ եկաւ անմահական լուբիան:

Հաճի Բառնարասին համբերութիւնը հատած էր, ոտքի ելաւ. անդին հրեց լուբիային պնակը և կառսօնին թեւէն քաշելով, անձանթթին քով տարաւ, որ երկրորդ անգամ ատոր ժով կուտէր իր խորովածը ու անոր պնակը ցուցնելով պոռաց:

— Իշթէ պուռտա՛ն, պէ պապամ, պուռտա՛ն իսթէտիմ, խըզարթմա իսթէտիմ:

ԱՐՇԱԽԻ ԽԱՐԻԹԵԱՆ

ՁՈՒԱՐՃԱՒԵՐ

Փրանսացի նշանաւոր կասկերգակ դերասան մը, օր մը, իրեն վիճակուած դերին մէջ գոյու կը ստիպուի. սակայն կ'երեւի թէ իր դերը լաւ չէր կատարած, որովհետեւ հազիւ թէ գոյու լսնցուցած էր, օրեակի հանդիսականներէն մին կը սկսի իժու նման գոյու. այն տեսն դերասանը անմիջապէս հանդիսատեսներուն դառնալով կը գոչէ.

— Պարոններ իմ ըրածս կեղծ էր, անաւալի իրականը, չեմ կրնար:

ԹԱՂԱԿԱՆՆԻՆ ՔՈՒԷՆ

ԿԱՐ

«ՈՒԹԻՒՆ» ՄԸՆ ԱԼ ՊԱԿԱՍ...

Գիւղացիք (անշուշտ բացառութիւնները յարգելի են) անգուսպ ու անպարտելի փափաք մ'ունին, ան ալ ուրիշ բան չէ', բայց եթէ թաղական ըլլալ և ամէնուն հիացմունքին (չըսելու համար պաշտամունքին) առարկան դառնալ: Սակայն և այնպէս, այս տարօրինակ մարմաջն ալ որոշ դասակարգի մը մենաշնորհն է, — ինչպէս թագաւոր ըլլալու իրաւունքը արքունի գերդաստանի մը —, այսինքն բարեկեցիկ, մանաւանդ ջոշ դասակարգի մը, որ անպատճառ վարակուած կ'ըլլայ քաղականախօսէն (եթէ այսպէս կարելի է ըսել), իսկ չունիլ-չունեւորիկ դասակարգը պարտաւոր է ցկեանս «տեղ քալ» ընել այն գետնին վրայ, ուրկէ վաղուց «քայլ առաջ» ըրած են առաջինները:

Գիւղացի թաղականներ կ'ուզեն որ աջ ու ձախ հրամաններ արձակեն, այսինքն ծեծեն ու ծեծկուին, ուտեն ու խմեն, նստին ու պոռան: Կ'ուզեն որ ժամն ու ժամուոր հնազանդին իրենց անհաղագոյ պատգամներուն, որոնց, արդարեւ, առ առաւելն տէրտէրն ու ժամկոչը... և քիչ մ'ալ վարժապետը կը հնազանդին, չէ՞ որ անոնց... կեանքը (բառիս ամենաշնչին առումով) իրենց քմահաճոյքէն կախում ունի...:

Անոնք երբեմն երբեմն մրափելով ներսիդիէն կը նային երբեմն մըն ալ կէս քո'ն կէս-արթուն իրենց աւանդական քեսպիներ երկերկու քաշելով մերթ հանդիսաւոր «այո» մը կ'ըսեն և մերթ ալ գլուխնին երերցնելով հաւանութիւն կուտան իրենցմէ աւելի եռանդուն, աւելի գործունեայ (հոս կը նշանակէ վազող վազվզող) թաղականին, որոնց փառքն ու պատիւը ովկէանոսներու պէս անսահման են...: Այս իսկ պատճառով ձեռքը բերանը հասնող ազգայինճիններ կ'ուզեն

որ այդ կախարդ աթոռը գրաւեն, ի՛նչ փոյթ թէ իրենք անընդունակ ըլլան այդ պաշտօնին կոչուելու:

Կարծեմ թէ կրցայ գաղափար մը տալ մեր թաղականներուն մասին. ուրեմն, այժմ, պատիւ ունիմ ձեզի ներկայացնելու հետեւեալ երեք խօսակից պարոնները, որոնց խօսելակերպը թէև քիչ մը կոպիտ է, բայց յանուն անկողմնակալութեան կէտ մը իսկ չեմ փոխեր անկէ, այլ պիտի ջանամ արձանագրել զանոնք այնպէ՛ս, ինչպէս որ են: Կը մօտենամ ու կ'սկսիմ արձանագրել... բայց կը վախնամ որ մի' գուցէ օրհնեալ փայտէն ինծի ալ արդար բաժին մ'իյնայ...: Փառք նախախնամութեան, բարեկամ չունիմ որ զիս անոնց ձեռքէն ազատելու չափ քաղաքավար ըլլայ, (օ՛ ինչ կ'ըսեմ անձնուէր ըլլայ) և փառք սատանային թշնամի ալ կ'ըսեմ անձնուէր ըլլայ) և փառք սատանային թշնամի ալ չունիմ... «հետեւաբար վախնալիք ի՛նչ կայ» պիտի ըսէ չունիմ... «հետեւաբար վախնալիք ի՛նչ կայ» պիտի ըսէ ապահովաբար մեր Պետրոսիկը, երբ այս տողերը կարդալու...: միամտութիւնը ունենայ: Արդարեւ, Պետրոսիկը իրաւունք ունի. սկսինք ուրեմն... — յանուն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ. ամէն: Ալ չեմ վախնար մինչև իսկ Պր. սատանայէն (չեմ գիտեր թէ սատանային իգականն ալ կ'ըլլայ որ ժամանակին Եւան խաբեց, հիմայ ալ կը ջանայ ժամանակակից Աղաթները խաբել (անպատճառ էգ սատանաներ ըլլալու են... կարենալ խաբելու համար զԱղամ...):

— «Օ՛» Բա'րթիկ չօրպաճինները նորէն կը ժողվելին կոր, ըսել է քիմ թաղական պիտի ըլլան: Երէկ գիշեր Գ...ը տունէ տուն կը պտըտէր կոր տէ կ'ալիին ըէյը կ'առնէր կոր: Տոտիկ տոտիկ ելեր ինծի ալ եկեր է. ամա ես չի տուի: Ըսի քիմ ամուսնայիս տղան քեզմէն առաջ եկաւ նիդամէն անոր պէտք է տամ իմ ըէյըս:»

Բարթիկ. — «հէլպէ'թ, հէլպէ'թ կ'ընդմիջէ (գլուխը երերցնելով) հէփ զէնկիննե՞րը թաղական պիտի ըլլան, քիչ մ'ալ մեր բարթիէն ըլլայ նէ ի՛նչ կ'ըլլայ...:»

— Ի՛նչ մեղքս պահեմ կ'ըսէ երրորդ մը, երբ որ Գ...ը մեր տունը եկաւ նէ, ալ պօշ չի դարձուցի: Չօճուղին գրեւ

տուր քիմ Ա...ը կ'ուզե՛մ վէստէլամ, տահա ըսելիք մը ունի՞ն...»

— «Դուն բնաւ իսկիւ չունիս եղեր, անոնք մեր փառայով ճախա կը ծախեն կոր, դուն գիտես քի գո՞րծ կը տեսնան կոր...»

— Ատա՛մ սէնտէ ինծի ի՛նչ ի՛նչ ուզեն նէ ան թող ընեն կը պատասխանէ երրորդը: Եէթէր քի ինծի գործ կը գտնեն կոր անոր նայէ: Հիմա խաթըրը չի կոտրես նէ վաղը մէկ գուրած ձիւն ալ դայ նէ պերանդ պօրեազը չես բանար...»

— «Անիկա ձեզի գրա՛մ կուտայ... դուն այդ խափայով գնա կը պատասխանէ Բարթիկ»

Այս երեք խօսակիցները՝ Բարթիկ, Սահակ, Կիրակոս կ'ուզողուն դէպ եկեղեցի, ուր պիտի կատարուի թաղականներու ընտրութիւնը: Երկրագործ ժողովուրդը դաշտէն դեռ նոր վերադարձած՝ տրեխներուն փոշիները թօթուելով իսկոյն սեմէն ներս կը մտնէ: Ծերերէն ոմանք երեսներ կը խաչակնքեն, երիտասարդներն ալ սիկառ ծխելով կը պտըտին ժամուն բակին մէջ:

Ամէնքն ալ հետաքրքիր են գիտնալու թէ ո՞ր ջոջը կամ ո՞ր հարուստը պիտի պաշտօնի գլուխ անցնի:

Ահա՛, ընտրելի թաղականներն ալ կուգան՝ երեսներ կախած, լուրջ, բանդէտ դեմքով մը, որ սարսափ ու պատկառանք կ'ազդէ ներկաներուն:

Ասոնցմէ վերջ, արիւն քրտինք մտած, վաղնիդազ կուգայ երիտասարդ գործունեայ թեկնածու մը, որուն երեսը խաչած ստախօղի (խեցգետնի) պէս կասկարմիր է, և որ մշտապէս ժպտով մը կը ճեղքէ բազմութիւնը՝ բաներ մը փոփայտով իրեններուն, որոնք փոխադարձաբար կը յիշեցնեն իրենց տրուած խօստումը, և կը յայտնեն թէ կազմ ու պատրաստ են իրենք (ի հարկին կողմէր):

Ժամկոչին ազդարարութեան վրայ վերջապէս կը մըռնեն խորհրդարանը և փառաւորապէս կը բազմին. թիկնաթոռներուն վրայ:

Ժամկոչ աղբարը և ուրիշ երկու վառվառն երիտասարդներ ներս կը բերեն պղտիկ կղպուած ոչինչէն սնտուկ մը, որուն մէջի քուէները ցլտի վճռէ ամէն մէկին արդէն որոշուած ճակատագիրը:

Բոլորին ներկայութեան սնտուկը մեծ աղմուկով կը բացուի և քուէները միառմի կը կարգացուին ու... կ'արձանագրուին անունները: Վստահ եղէք որ կը յաջողին թաղական ըլլալ միայն անոնք, որ դեռ երէկ իրիկուընէ «փրօբական» ով մը սիրաչաճած են մեծամասնութիւնը (ըստ իրականութեան փոքրամասնութիւնը) ամենուն բերնին մէջ մէկ ոսկոր տալով, ինչպէս շատ անգամ իրենք կ'ըսեն:

Այսպէս ցաւալի ընտրութենէ մը յետոյ կը գումարուին ժողովներ այս կամ այն խնդիրը լուծելու... Թէեւ լուծելի շատ խնդիրներ չկան, եթէ տէր հայրին և վարժապետին խիստ կնճռոտ և յաւիտեանս յաւիտենից անլուծելի խնդիրները մէջտեղ չը հանուին: Այս երկու խնդիրներուն շուրջ թէ՛ թաղականները և թէ՛ ժողովուրդը բնաւ չեն համաձայնիր (ափ մը ժողովուրդ ձեռքիս հինգ մատերուն պէս իրարու հակառակ) ժողովուրդէն մաս մը գլուխը ունենալով թաղական մը, վարժապետը արտաքսել կ'ուզէ. մաս մըն ալ տէր հայրին ըրած ծախքէն անարեկած կամ ձայնէն և կամ վարուելակերպէն դժգոհ՝ չեն ուզեր...:

Հակառակը կը պնդեն ոմանք ալ, զրաւուած տէր հայրին առատ օրհնութենէն կամ համակերպութենէն և կամ փառաւոր մօրուքէն, իսկ վարժապետին տիրական քայլուածքէն և մանաւանդ ճարտասանութենէն:

Օրակարգի նիւթ կ'ըլլայ այս բոլորը ահա՛ թէ ինչպէս. ժողովին մէջ թաղական մը խօսք կ'առնէ և կ'ըսէ. — «Մենք այս վարժապետը պիտի վճռենք ամա, ասոր տեղը ուրիշ մը բերենք նէ գիտցած ըլլաք որ քսան ոսկի ամսաւ կանով չի կենար...»

— Ի՛նչ, աւելի՞ կ'ուզէ, կ'ըսէ երկրորդ մը, Պօլոյ Եիւք. սէք գալորըմին վրայ քանի՛ քանիներ տեսայ խեղճերը

պարապ կը պտըտին կոր, 20 չէ 15ով ալ կուգան....

— Անոնք դպրոցին անդիլի դռնէն ելածներն են, կը պատասխանէ ատաջինը, եթէ անոնցմէ բերենք նէ վա՛յ է եկեր մեր գլխուն...: Այն ատեն տղաքը ո՛չ ֆեռականութիւն և ո՛չ ալ քուաբանութիւն կը սորվին:

— Ի՞նչ կ'ըլլայ, կ'ըսէ երրորդ մը յանկարծ վեր ցատկելով թիկնաթոռէն (յուժուժը գտած է!): Քեզի բան մը ըսե՛մ. արդէն մեր տղաքը ֆեռական կը կարդան կոր... «ուրիւն» մըն ալ պակաս թո՛ղ ըլլայ... հիմա ելնենք տէ մէկ «ուրիւն» ի համար անագին ամսական տանք:

Գալով թուարանութեան, մի՞տքդ է, անցեալ տարի վազանձին (ամալեքի քննութեան) Յովակիմը տախտակին առջեւ հանեցինք և ըսինք քի 5000 քիլէ (մատաւորապէս 1 քիլէ=25 օխա) ցորեն ծախեցինք Ստամպուլին 225 դր. էն քանի՞ ոսկի պիտի առնենք: Տղան մէկ ժամուան մէջ շուտ մը ըրաւ և պատասխանը չիփ չիտակ մեզի ցուցուց: Տեսա՞ր մի, ա՛լ ինչ կ'ուզես կոր, այսչափը չի՞ բաւեր: 5000 քիլէ ցորեն ունենայ նէ արդէն գիւղին ամենէն հարուստը կ'ըլլայ, այն ատեն թող Պոլսէն քեաթիպ մը բերել տայ:

Իմ հայրիկս ինծի այնչափ ալ չէր սորվեցուցած, գիտե՞ս եա մեր վագրթները ուսումնական ըլլալը յանցանք էր. հէ՛մէն ներս կը թխմէին...: Նասըլ քի վերը ըսի, ես դպրոցէն էլա նէ բան մը չէի գիտեր... բայց ետքէն չուկային մէջ տաքն ու պաղը գլխէս անցաւ ուզած չուզած ամէն բան սորվեցայ ու հիմա ալ էհալիին մեծամասնութեան ըէյով թաղական եղայ....:

Արդ, ինծի ուրիշ բան ընել չի մնար եթէ ո՛չ անդամ մ'ալ երեստ խաշակնքել և փառք տալ Տէրօջը հրեշտակին, որ պահ մը զիս պաշտպանելու դժուարին պարտականութիւնը յանձն առաւ: Փա՛ռք քեզ Տէ՛ր, քու ողորմութիւնդ անչափ և գթութիւնդ անբաւ է: Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ: Ամէն. Ամէն:

ՅՈՐԳ Ս. ԶԻՆԵՍԵ

Ի՞նչ է կ'ըսէ

Ի՛նչ է կ'ըսէ.....

Շատ

... Բ շինու

ԳԵՏՆԷՆ ՀԱՆՈՒԱԾ ԳԱՆՁԸ

Փիլիպոս աղա գեղեցիկ տան մը մէջ կը բնակէր. այդ առտուն կինը և աղջիկը այցելութեան մը գացած ըլլալով ինք տան մէջ առանձին կը գտնուէր: Փիլիպոս աղա անկիւնը բազմոցին վրայ նստած լրագիր կը կարդար երբ սպասուհին գալով ծանոցց թէ մարդ մը իրեն հետ խօսիլ կը փափաքէր:

Փիլիպոս զարմանքով հարցուց:

— Եկողը ի՞նչպիսի մարդ մըն է:

Սպասուհին պատասխանեց.

— Կերպարանքը լաւ չէ, ձեր շատ զբաղած ըլլալը հասկըցնելով ըսի թէ ուէ մէկը չի կրնար ընդունիլ, սակայն պատասխանեց թէ եթէ չընդունի, յետոյ շատ պիտի զրդշայ: Ամէն պարագայի տակ մուրացկան մը չէ...

Փիլիպոս աղա վայրկեան մը մտածելէ վերջ ըսաւ,

— Մարդը հոս բեր:

Քիչ յետոյ մարդ մը ներս մտաւ, կերպարանքը շատ կանոնաւոր չէր, այտերը խորշմած էին ու երկու շաքաթէի վեր չէին ածիլուած: հագուստները գրեթէ բնաւ գոյն չունէին, յարգանք ձեռքը բռնած գլխարկը երբեք նոր չէր:

Փիլիպոս աղա հետաքրքրութեամբ այս տարօրինակ այցելուն քննեց, ու իր քննութեան արդիւնքէն դո՛հ չերևցաւ, նախ և առաջ այցելուն սկսաւ խօսիլ,

— Կարծեմ թէ տան արքային հետ խօսելու պատիւը ունիմ:

— (Արհամարհանք) Այո՛ պարոն, ինչո՞ւ հարցուցիք:

— Կարծեմ պարտէզն ալ ձերն է, այնպէս չէ՞ Փիլիպոս աղա:

— Պարտէզը, պարտէզը ձեզի ի՞նչ:

— Հարցումիս պատճառը հիմայ կը հասկնաք, թոյլ տուէք որ ինքզինքս ներկայացնեմ ըսելով, այցելուն մեծ

յարգանք Փիլիպոս աղայի այցետուն մը երկարեց: Փիլիպոս աղա անմիջապէս տոմար առնելով սա անունը կարդաց:

«Պետրոս Խելքունի»:

Պետրոս անմիջապէս վստահ չեշտով մը խօսքի սկսելով շարունակեց.

— Ըսել է այս պարտէզը ձերն է, և ամբողջ գանձը ասոր մէջ կը գտնուի:

— (Ապշուրեամբ) Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

Պետրոս Խելքունի առանց այլեւայլի պատուհանին մօտենալով յարեց.

— Կը տեսնէք որ այստեղը, ասիկա եւ այս տունը քան տարի առաջ ձեր կնոջ մը կը պատկանէին, որ հեռուէն իմ ազգականս էր, ասիկա շատ երկչոտ և միեւնոյն ատեն ազան կին մըն էր, գիշեր մը իր քով կը գտնուէր, երբ ազատուհին մըրկի նման սրահ նստուելով, շրջակաները զտնուող տան մը կողպատուիլը պատմեց: Պատահմամբ ձեր կինը, նոյն օրը, խոշոր գումար մը ստացած էր, ու այս գումարով տակաւին իր մօտը կը գտնուէր, հետեւաբար այս լուրը իր մտատանջութեանը պատճառ եղաւ, ու այնքան վախճաւ որ, նոյն իսկ չկրցաւ անկողին մտնել:

«Խեղճ կնոջ այս վիճակը տեսնելով դրամները պարտէզին մէջ թաղելու խորհուրդ տուի, կ'երեւի թէ այս խորհուրդը լաւ թուած էր իրեն որովհետեւ անմիջապէս պարագայնտուկ մը բերաւ, որուն մէջ դրամները պարունակող պարկը տեղաւորեցի ու պարտէզին մէջ փոս մը բանալով հոն թաղեցի:

«Ասոր վրայ ձեր կինը հանդարտօրէն սենեակը քաշուեցաւ ու պառկեցաւ հետեւեալ օրը ի՞նչ կը փափաքէր որ ըլլայ, ինքզինքն իր անկողնին մէջ մեռած գտնուեցաւ, բժիշկներ կանչուեցան որոնք յայտարարեցին թէ մահը կաթուածէ առաջ եկած էր:

«Ես այս լուրը տարիներ յետոյ իմացայ, որովհետեւ դեռ
72—Հայ Պատանինքուն Տարեցոյց

րամը թաղելէս անմիջապէս վերջ Նիւ-Եօրք մեկնեցայ. ինչպէս գիտէք երիտասարդներէն չատերը բախտ փնտռելու համար Սմերիկա կ'երթան. այնպէս որ ես ալ տուած որոշումիս համաձայն անմիջապէս ճամբայ ելայ. այս երկար տարիներու ընթացքին ինչ պատահարներու հանդիպեցայ, զանոնք ձեզ չպիտի պատմեմ... բախտը ամէն մարդու չի ժպտիր. իմ բախտս ալ մինչև վերջը զիս ճամբորդելու ստիպեց. չատ բաներ տեսայ և անցուցի...

Պետրոս վայրկեան մը լռեց, յետոյ երկար հառաչանք մը արձակելէ վերջ շարունակեց.

— Հոս գալուս ու այս պատմութիւնը պատմելուս պատճառը, ասկէ քսան տարի առաջ թաղուած խոշոր գանձի մը հոս գտնուելը բացատրելու համար էր. այս գանձին գոյութիւնը ոչ ոք գիտէ. այնպէս որ թաղած տեղս գտնուելուն վստահ եմ. այս գանձը ձեզի կը պատկանի Փիլիպոս աղա, գանձին գտնուած տեղն ալ ձերն է... Ո՛հ, այս տեղերը ի՛նչ յիշատակներ կ'արթնցնեն, հոս անցուցած վայրկեաններս հիմայ ինծի երազի պէս կուգան:

Ու Պետրոս խելքունի սկսաւ երազային ու անորոշ նայուածքով մը շուրջը դիտել:

Փիլիպոս աղա ըսաւ. «Ինծի ինչո՞ւ տեսնելու եկար, պարտէզս ի՞նչ իրաւունքով մտար ու գանձը թաղեցիր, և ինչո՞ւ առանց ուրիշէ մը տեսնուելու հանեցիր»:

— (Միամիտ ժպտով մը) որովհետեւ ես պատուաւոր մարդ մըն եմ, մինչև հիմա ոչ մէկ անիրաւութիւն գործեցի, պատիւ և ճշմարտութիւն, այս երկու բառերը կեանքիս առաջատիւ և ճշմարտութիւն, այս երկու բառերը կեանքիս առաջնորդներն են, այս պատճառաւ ձեզի դիմելէ ուրիշ բան մը չէի կրնար ընել, մանաւանդ որ ինծի չպատկանող տեղ մը առանց արտօնութեան մտնելու երբեք իրաւունք չունիմ: Այսպիսի արարքներ միայն ստորին կարգի մարդոց կը պատկանին... հիմայ եթէ ձեզի գանձին տեղը ցուցնեմ, ի՛նչ կը վճարէք:

Փիլիպոս աղա դժուարին կացութեան մը մատնուած

էր. պատասխան մը պէտք էր, ուստի վայրկեան մը լուռութենէ վերջ ըսաւ.

— Ինչ վճարելս չեմ գիտեր, յետոյ տեսնենք այս պատմութիւնը ճիշդ է:

— (Ժպտուն գէմքով մը) ձեզի ըսածս հաստատելը զիւրին է. ինծի միայն բան մը և բրիչ մը տուէք:

— Հասկցուեցաւ, այն ատեն անմիջապէս գործի պիտի սկսեք:

— (Դէպի գուռը դացած ատեն յանկարծ կենալով) ներեցէք որ ձեզի բան մը բռնեմ, գետնէն հանուած գանձին կեսը իմս պիտի բլլայ... ի՛նչպէս, կը հաւանի՞ք:

— Դրամը գտնուելէն վերջ ֆնացեալը զիւրին է. անշուշտ կը համաձայնինք:

Երկուքն ալ պարտեղ իջան, Փիլիպոս աղա Պետրոսի բան մը և բրիչ մը ցոյց տալով,

— Ահա, ձեր ուղած բաները, ըսաւ, տեսնենք, գործի սկսեցէք:

Պետրոս, զանոնք առնելով, Փիլիպոս աղան կանանչութեան մէջտեղը գտնուող ծաղիկներու ածուի մը քով տաւ, ու հոն շուրջը ուշադրութեամբ քննեց, Փիլիպոս աղա գանձ փնտռող մարդուն ամէն շարժումները ուշադրութեամբ կը քննէր: Պետրոս անմիջապէս գործի սկսաւ, գետինը թաց ըլլալով կըցաւ գիւրութեամբ մեծ փոս մը բանալ, վայրկեան մը բրիչին ծայրը փայտի նմանող կարծր առարկայի մը զարնուեցաւ. երկուքն ալ լուռութիւն կը պահէին. Պետրոս իր ջանքերը աւելցուց, քիչ յետոյ փայտէ քառակուսի սնտուկ մը որ հողի գոյն առած էր, մէջտեղ ելաւ: Պետրոս սնտուկը բանալու համար ծոնեցաւ:

Փիլիպոս աղա. — Կ'աղաչեմ, անմիջապէս տուն երթանք, ու գանձը հոն կ'իյնանք:

— Միթէ փոսը չգոցե՞նք:

— Հարկ չկայ, փոսէն առաջ դրամը պէտք է մտածել:

— Դուք գիտէք, Փիլիպոս աղա:

Պետրոս բանն ու բրիչը խոտերուն վրայ ձգեց, ապա սնտուկը առնելով ճաշարան մտաւ։ Կոն փոշիով ու հողով ծածկուած սնտուկը սեղանին վրայ դնելէ յետոյ, դանակի մը միջոցաւ սնտուկին կափարիչը բացաւ։ Այն ատեն բերանը կարմիր ժապաւէնով կապուած բաւական խոշոր պարկ մը երեւան ելաւ։

Փիլիպոս աղա.— (Տեսնելով որ Պետրոս կապիչը քակելու կ'աշխատի անհամբերութեամբ) Ինչո՞ւ այդպէս կը ձգնիս, զմեկիով կտրէ... ա՛ռ զմեկիս։

— Պետրոս (Յաղթականօրէն խնդալով հանդերձ) ինչպէ՞ս, հիմա խօսքիս ճշմարտութեանը համոզուեցա՞ք, մինչդեռ առաջ առաջաւել մը պատմեցի կարծեցիք։ Ըսելով հանդերձ Պետրոս զմեկիով տուրակին կապերը կտրեց ու մէջը զըտնուած բոլոր ոսկիները սեղանին վրայ թափեց։

Փիլիպոս աղա ու Պետրոս Խելքունի վայրկեան մը յափշտակուած ու լոին կերպով սեղանին վրայ գտնուած դրամները սկսան դիտել, յետոյ Փիլիպոս աղա խոշոր ձեռքերը երկնցիկով սկսաւ համրել զանոնք և ուրախութեամբ որչա՞փ է, (համրելէ վերջ) ճիշտ ու՛թը հազար ոսկի...։

— Ութը հազար ոսկի՛... այն ատեն մեր իւրաքանչիւրին չորս հազար ոսկի կ'իյնայ, քիչ դրամ չէ, այնպէս չէ, Փիլիպոս աղա՛։

— Սիրելի բարեկամս պարոն Պետրոս, բան մը ըսեմ ձեզ. դուք խելացի, զգոյշ և միեւնոյն ատեն շատ ազնիւ մարդ մըն էք... դրամը դիւրութեամբ գտաք, այս ալ ձեզ ճարպիկութիւնը կը ցուցնէ... տուէք ձեր ձեռքը որպէսզի անգամ մը սեղմեմ. այլեւս կրնանք գանձը բաժնել։

— Փիլիպոս աղա, ձեզի աղաչանք մը ունիմ, չորս հազար հնչուն ոսկին փոխադրելը դիւրին գործ չէ, կը խընդրեմ որ ատոնց փոխարժէքը եղող թղթադրամ երեսուն չորս հատ հազար ոսկինոց տայիք ինձ։

— (Արկղէն երեսուն և չորս հազար ոսկի հանելով)

Լով) Ձեր այս աղաչանքը դո՛ւրստեմ կ'ընդունիմ սիրելիս։

Պետրոս անտարբեր չարժուածելով մը թղթադրամները առնելով ներքին մէկ գրպանը տեղաւորեց, ապա գլանիկ մը վառելով քիչ մը հտքը, մեկնեցաւ։

*
*
*

Հետեւեալ առտու Փիլիպոս աղա իր կնոջը և աղջկան հետ թէյ կը խմէր ու պարտէզը կը դիտէր։

Յանկարծ սպասուհին ներս մտնելով մէկու մը դալը իմաց տուաւ։ Այցելուն բարձրահասակ ու վայելուչ կերպով հազուած մարդ մըն էր։ Ներս մտնելով չորհալի կերպով մը ծոցեցաւ ու բարեկեց։

Փիլիպոս աղայի կինը, տիկին Ագնիւ անմիջապէս այս մարդը ճանչցաւ։ Ասիկա նորոյթի վաճառատան մը տէրն էր որուն հետ ինք առտուր ընելու սովորութիւն ունէր։

Փիլիպոս աղա, կզակը չոյելով հարցուց։

— Ձեր այցելութեան պատճառը արդեօք կրնամ հարցընել, պարոն։

— Ձեզի անհանգիստ ընելուս համար ձեր ներողամտութիւնը կը խնդրեմ, Փիլիպոս աղա, պատասխանեց այցելուն, երէկ կէս օրէ վերջ, ինձ ոսկեգրամ առ հաշիւ ութը ոսկի տուած էիք, կը յիշէ՞ք։

— Այո՛, ճիշտ է. ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղեր է։

Վաճառականը ութը ոսկին գրպանէն հանելով սեղանին վրայ ձգեց ու յետոյ յարգական ձեւով մը շարունակեց։

— Փիլիպոս աղա, կ'երեւի թէ ատոնց ուզելու, ու կարելի է ատոնց գիտնալու ու պատահմամբ փոխանակ իսկական ոսկիի կեղծ ոսկի տուած էք, ասիկա յանցանք մըն է որուն համար յանցաւոր պիտի բռնուէիք եթէ ձեր ուղիղ և պարկեշտ մէկը ըլլալէն կասկածէի։

Փիլիպոս աղա մեղրամոմի պէս դեղնեցաւ. այս ութը ոսկին նախորդ օրը գտնուած դրամներուն մէջէն առած էր. չփոթեցաւ, վրան սեւ շարժում կատարելու կարողութիւն չմնաց:

Նոյն պահուն դուռը ուժգին կերպով զարնուեցաւ, ու առանց պատասխանի սպասելու, կարճ հասակով բաւական գէր մարդ մը ներս մտաւ:

— (Պոռալով) Առանց ձեր արտօնութեան ներս մտնելու համար ներողամէտ գտնուեցէք: Երէկ ձեր տուած զբրամները կեղծ են: Այս բսելով գրպանէն հինգ ոսկի հանեց ու սեղանին վրայ ձգեց. երկու վաճառականները նշանակալից ակնարկ մը փոխանակեցին:

Փիլիպոս աղայի վիճակը ուշադրութեան արժանի էր. զլիսուն փորձանք մը գալը հասկեցաւ, դանդաղօրէն թիկնաթուէն ելնելով գրասեղանին մօտեցաւ, ու պարտէզէն հանուած դրամները դարակին մէջէն հանելով սեղանին վրայ թափեց, բոլորին ալ ձայնը կեղծ էր:

— Այս գործը ինծի կասկածելի կը թուի, ըսաւ գէր մարդը բարձրահասակին. դուք ի՞նչ կը մտածէք:

Տիկին Ագնիւ իր ամուսնոյն օգնութեան կարօտ ըլլալը հասկեցաւ, անմիջապէս ոտքի ելնելով, կեղծ ոսկիներէն մի քանին լոյսին մէջ քննեց, ապա.

— Ո՛հ, Աստուած իմ, գոչեց, խեղճ ամուսինս, ինչ բրած է գլխե՞ս. աղօց իրենց խաղերուն մէջ գործածած կեղծ ոսկիները տուեր ես, (խնդարու աշխատելով) այս՝ կեղծ ոսկիները... (մեծ հանդարտութեամբ իր խօսքը վաճառականներուն ուղղելով) ատենէ մը ի վեր, ամուսինս ջղային հիւանդութեան ենթակայ ըլլալով գրեթէ բրածը թողածը չի գլտեր, ահա ասոր համար ձեզի սխալ դրամ տուած է, բնաւ հոգ մի՛ ընէք, ձեր զբրամները հիմա անմիջապէս պիտի ստանաք:

Տիկին Ագնիւ անմիջապէս վաճառականներուն դրամը վճարեց, որոնք տրուած բացատրութիւնը բաւ համարելով

մեծ յարգանք բարեկեցին ու անմիջապէս մեկնեցան:

Փիլիպոս աղա այլեւս բոլորովին ուժաթափ եղած էր, հեծկլտալով թիկնաթուի մը վրայ ինկաւ. պահ մը վերջ, յանկարծ ոտքի ելնելով գոչեց բարկութեամբ:

— Կնոջս մտացիութեան շնորհիւ կրցայ անպատուութենէ ազատիլ, սակայն սա մեր երեսունուչորս հազարը թուաւ գնաց... այդ ստորին մարդը ճշմարիտը բսելով, զիս շատ ճարտարօրէն խաբեց, բայց... երեսունուչորս հազար ոսկիիս ես դառնալուն ո՞վ պիտի կարենայ դրաման մը գտնել:

Վ.Ա.ԲԱՆԱՅ

Ուսանող Ազգ. Կեդր. Վճ. Ի

ՀՐԱԶԵԱՅ. ԶՍՐԴԱՐԵԱՆ

Որ գծած է «ԿԱՏԱՆԻՍ» սրամիտ ծաղրանկարը

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ

Պ. Բժիշկ, այս քանի մը օրէ ի վեր գլխիս մէջ անհանգստութիւն մը կը գտնուի, և չեմ կրնար նոյն իսկ բացատրել:

Բժիշկը.— Դուք անհոգ և վատահոգ եղէք, ձեզի կը հաստատենք որ այնտեղ բան չկայ, ամբողջութեամբ պարապ է:

— Շատ չնորհակալ եմ, Պ. Բժիշկ, հիմա հանգիստ կ'ըզգամ ինքզինքս...:

* * Դատարար.— Ձեզ արգարացնելու համար ի՞նչ ունիք աւելցնելիք, վկայ կամ թէ փաստեր:

Մեղաւորը.— Այլ բան մը չ'ունիմ աւելցնելիք, վերջին սկիւս է որ կուտամ ձեզ:

Դատարար.— (Գլուխը քերելով) էյ անհոգ եղիր, վաղը նորէն հանդիպէ, թերեւս գործդ լրանայ:

* * Մէկը Պոմօնթի գացած դարեջուր կը խմէր, երբ յանկարծ ընկերներէն մին գալով զայն դուրս կանչեց և որպէս զի կիսատ ձգած դարեջուր ոչ մէկը խմէ, մեր խելացիին թուղթի կտորի մը վրայ այսպէս կը գրէ:

— Գաւաթին մէջ թքնուած է, չըլլայ որ խմէք:

Վերադարձին զարմանքը մեծ եղաւ երբ կարդաց այս յաւելուածական տողերը.

Ես ալ թքի, կինս ալ, աղջիկս ալ, տղաս ալ, թոռս ալ, չըլլայ որ դուք ալ խմէք:

* * Մէկը դատ ունենալով կը ներկայանայ դատաւորին և այսպէս կ'ըսէ

— Խնդրեմ Պ. դատաւոր յետաձգեցէք իմ գատս որովհետեւ փաստաբանս հիւանդութեան պատճառաւ չի կրնար գալ այսօր:

Դատաւորը զարմանքով և միանգամայն ծիծաղով.

— Բայց Պ. ի՞նչ պիտի ըսէ ձեր փաստաբանը քանի որ դուք

գողութեան յանցանքով դատապարտուած էք:

— Խնդրեմ հոգ կը ծանրանայ արդէն, ես ալ շատ կը հետաքրքրուիմ թէ փաստաբանս ի՞նչ սուտեր պիտի յօրինէ զիս անմեղ դուրս բերելու համար:

* * Երկու հոգի կը կռուէին, անցորդ մը կուգէ միջամտել և իրարմէ զատել կռուարարները, երբ կը միջամտէր գլխուն այնպիսի հարուած մը կ'ստանայ որ գլուխը կը ձեղքուի. երբ Բժիշկին կը տարուի, Բժիշկը զարմացած կ'ըսէ. Պարոն կեանքերնիդ վտանգի մէջ է վտանգի ուղեղնիդ կ'երևի:

— Այդ անկարելի է, կը սխալիք, եթէ երբեք ես ուղեղի տէր մէկը ըլլայի, ուղեղս արգելք պիտի ըլլար այդ խաղատայի կռուին մէջ մտնելու:

* * Մէկը իշուն վրայ նստած երբ քաղաք կ'երթար, մէկ կողմէն կը տրտնջար և միւս կողմէն իշուն գլխին կ'իջնէր, մէկը որ այդ կողմէն կանցնէր և բաւական խղճամիտ մարդ մըն էր, տեսնելով մարդուն տրտնջալը և իշուն գլխին իջնելը ըսաւ.

— Է՛յ, անսիրտ մարդ, հերիք ձեռնս անմեղ կենդանին. Ի՞նչո՞ւ անմեղ ըլլայ, օրական 2 օխտ գարի կ'ուտէ. գողութիւնն ալ գատ:

— Մարդ Աստծոյ, չե՞ս գիտեր որ Յիսուս էշով Երուսաղէմ դնաց:

— Է՛յ ներեցէք ուրեմն է՞ք. պատասխանեց էշին տէրը, է՛ի գիտեր թէ էշս այս կողմերը ազգական ունի:

* * Խմբագիրը.— Գրեզոր Էլի'ր, բաւական է նստիլդ, անոսա թուղթը, դնա՛ գրատուն մը և «Հաղարումէկ գիշերներ»-ը բեր, բան մը հարցնեն նե՛ անունս տուր:

Տղան.— Պ. ի՞նչ հաղարումէկ գիշերներ կը փնտռես. ես մէկ հանգիստ գիշեր կը փնտռեմ, ձեռք չեմ կրնար կոր

ձգել ուր մնաց հաղարումէկ գիշերները:

* * Պարտաւորը պարտապահանջին ի տես փողոցէ փողոց կը դառնայ: Գիշտով քիչ մը առաջ կ'երթայ ու կը դառ-

նայ: Արձակուրդի գացողը, գրամը լրանալուն պէս տուն կը դառնայ: Քսակահառը բանուելուն պէս գեփ գեղին կը դառնայ: Ամէկոտ տղան կամկարմիր կը դառնայ, լեզուն բերնին մէջ կը դառնայ: Ժամացոյցին սլաքը ծոյլին համար ծանր կը դառնայ: Ծոյլ աշակերտը քննութենէն վերջ արատաւ քով տուն կը դառնայ: Կողմնացոյցին սլաքը որքան շարժես միշտ գէպի հիւսիս կը դառնայ: Մայրը իր պզտիկին քնացած ժամանակը անոր շուրջը կը դառնայ: Պզտիկ տղան եթէ ուժով օրրեւ՝ անշուշտ խելքը կը դառնայ: Կուռի առնն աղուոր ծեծուողը երբ տուն հասնի առիւծ կը դառնայ: Մարդ երբ որ մեռնի հող կը դառնայ: Կապիկը փայտին վրայ կը դառնայ: Մուկը պանիրին չորս կողմը կը դառնայ: Անմեղ մարդը երբ որ մեռնի Աստուծոյ հրեշտակ կը դառնայ: Մեղաւոր մարդը երբ որ մեռնի գփսիքին մէջ կրակ կը դառնայ:

* * * Մէկուն պզտիկը գիշերը շատ գէշ կուլար, կինը օրօրեւէն յոգնելով կ'ըսէ էրկանը:

— Էրիկ, ի՞նչ կըլլայ որ քիչ մըն ալ դու օրօրեւ, չէ՞ որ պզտիկին կէսը քեզի կը պատկանի:

Էրիկը. — Ծանր՞մ գուն քեզի պատկանած կէսը օրօրէ, և ձգէ որ իմ կէսս լայ. և միւս կողմը կը դառնայ:

Ս. ՄՈՋՆԱՆ

(Աշխարհագրութեան դասին մէջ) Պօղոս, քու գէմդ ունիս հիւսիսը, աջ կողմդ՝ արեւելքը, ձախ կողմդ, արեւմուտքը, ետեւդ ի՞նչ ունիս, ըսէ նայիմ: Հայտէ քեզ տեսնեմ ցոյց տուր որ խելացի տղայ մըն ես և գիտես հարցումիս պատասխանը տալ: (Պօղոս թէ և չիմթած բայց դասատուն վերջին խօսքերէն քաջալերուած):

— Կարկտան մը բանթալօնիս վրայ, մօրս ըսի դրած առնը, որ ամէն մարդ պիտի տեսնէր ու խօսէր վրան...:

* * * Դասատուն. — Գէորգ, գիտե՞ս ինչ է հոմանիշ բառը:

Գեորգ. — Այո՛, երբ մէկը միտքերնիս չիգայ՝ միւսը կրնանք ըսել:

* * * Աւսուցիչը. — Բարձու՞մի համար միշտ նոյն տեսակ նիւթ կը գործածուի: Օրինակի համար 7 հաւր 10 սաղէն չենք կրնար հանել: Կամ 3 խնձորը 4 նարինջէն...:

Կարօ. — Բայց էֆէնտի կրնանք 3 օխտ կաթը 1 կովէն կթել:

* * * Աւսուցիչը. — Որո՞նք կը կոչուին երկակենցաղ:

Աւակերտք. — Թէ՛ ցամաքի վրայ և թէ ջուրի մէջ ապրողները:

Աւսուցիչը. — Օրինակ մը տուր:

Աւակերտք. — Նաւատորները...:

Աւսուցիչը. — Լուծէ նայիմ՝ «Պօղոս իրեն նուիրուած ոսկի ժամացոյցը մերժեց» այս նախադասութեան մէջ Պօղոս ի՞նչ է:

Աւակերտք. — Ապուշին մեծը:

* * * Աւսուցիչը. — Տիգրան, թռչունի մը անունը տուր որ հիմա ջնջուած է:

Աւակերտք. — Տիքի՛:

Աւսուցիչը. — Ի՞նչ տեսակ թռչուն է ատիկա:

Աւակերտք. — Մեր խանարեան է, կատուն երէկ բերքանց գայն:

* * * Աւսուցիչը. — Ինչո՞ւ Բրուտոս գաշտնով սպաննեց Կեսարը:

Աւակերտք. — Որովհետեւ տակաւին հրացան չէր հնարուած:

* * * Աւսուցիչը. — «Մանուկ» բառին յոգնակին ի՞նչ է:

— Երկուորեակ, պարոն, կը գոչէ դասարանին բարի ծաղիկներէն մէկը:

* * * Դասատուն. — Սարգիս, օրը քանի՞ ժամ է:

Սարգիս. — 25, միւսիս...:

Դասատուն. — Լաւ մտածէ 24 թէ 25:

Սարգիս. — Բայց միւսիս, անցեալ օր ըսիք թէ օրերը ժամ մը երկնեալ սկսան ի՞նչպէս 24 կ'ըլլայ:

* * * Աւսուցիչը. — Տաքատ պարզ բառ չէ, որովհետեւ վերը եղակի է իսկ վարը յոգնակի:

Հաւաքեց ՀՐԱՋՆԱՅ ԶԱՐԴԱՆԵԱՆ

* * Մանկամարդ աղջկան մը յուզարկաւորութեան պահուն ի՞նչ կ'ըսեն :

Տէրտէր. — Աղօթեցէք կըսէ :

Բժիշկը. — Ցաւէ փրկուեցաւ :

Աղջկան հայրը. — Լալէ կը խեղդուիմ :

Աղջկան մայրը. — Մեռնիլ կ'ուզեմ :

Անցորդ մը. — Ի՞նչ գեղեցիկ յուզարկաւորութիւն :

Երեսասարդ մը. — Սիրուն աղջիկ մըն էր :

Մանկարդուհի մը. — Խեղճ աղջիկ :

Պառաւ մը. — Ի՞նչ երջանկութիւն :

Բարի մարդիկ. — Աստուած հոգւոյն հանդատութիւն տայ :

Ուրիշներ. — Բարի ճանապարհ :

Փիլիսոփայ մը. — Երկրէս մարդկային էակ մը ևս պակսեցաւ :

Բանաստեղծ մը. — Երկնքի մէջ հրեշտակ մըն ալ աւելցաւ :

ՎԱՐԴՆԱՅ

Ազգ. Կեդր. Վճռ. ԼԵ

* * Աստղագուշակ մը Լուի ԺԱ.ի բարեկամուհիներէն մէկուն համար գուշակեց թէ 8 օրէն պիտի մեռնի. այդպէս ալ եղաւ : Լուի ԺԱ. սաստիկ բարկանալով հրամայեց որ ձերբակալեն և պատուհանէն վար նետեն : Բայց դեռ չը նետած բաւ. «դու որ այսոց բախտը կը գուշակես, ըսէ՛ տեսնեմ, դուն ե՞րբ պիտի մեռնիս» :

— Ձեր Վեհափառութենէն 3 օր առաջ, պատասխանեց : Ճիշտ ասոր վրայ Լուի ԺԱ. արգիլեց վճիռին գործադրութիւնը :

* * Հայրը. — Ըսէ, տեսնեմ, տղաս, կաղանդին քեզի ի՞նչ նուէր տամ :

Պետրոս. — Թմբուկ մը, հայրի՛կ :

Հայրը. — Ա՛յ, այդ չեղաւ, մինչև իրիկուն աղմուկէն ուրիշ բան պիտի չըլլայ տան մէջ :

Պետրոս. — Ո՛չ, ո՛չ, հայրիկ, խօսք կուտամ որ միայն քնացած ատենդ պիտի զարնեմ :

* * Հայրը. — Տիգրան լսեցի որ սուտ կը խօսիս : Այդ շատ գէշ բան է : Պիտի ընես նորէն :

Տիգրան. — Ո՛չ, հայրիկ, ա՛լ սուտ պիտի չըսեմ : (Դու՛նը կը զարնեն) :

Հայրը. — Տիգրան, գնա՛ դուռը բաց և եթէ եկողը հացագործն է, ըսէ որ «հայրս տունը չէ»...!

* * Հայրը. — Հիւսիսային բեւեռը 6 ամիս գիշեր կ'ըլլայ, գաւախ :

Տղան. — Վա՛յ, խեղճ գիշերապահներուն :

* * Մայրը (Երբ հիւրերը սեզան կ'առաջնորդէ). — Տը՛ղաս, որո՞ւ քով կ'ուզես նստիլ :

Տղան. — Կարկանդակին քով, մայրի՛կ :

* * Ժողովէ մը վերջ երեսփոխան մը իր ընկերոջ կ'ըսէ.

— Մինչև նիստին վերջանալը բերանդ չը բացիր :

Ընկերը. — Կը սխալիք մինչև վերջը յօրանջեցի :

* * Չարագործ մարդ մը տուն մը շինած ու դրանը վը՛րան սապէս գրած էր. «Չարագործ մարդ ներս չմտնէ» :

Դիտնեսիոս փիլիսոփան երբ դայս տեսաւ, ըսաւ.

«Ինք ուսկի՞ց ներս պիտի մտնէ» :

* * Որսորդութենէ վերադարձին

— Ի՞նչ սպաննեցիք :

— Ժամանակ... :

Մ. ԳԱՐԻԲԵԼՅԱՆ

Անգլ. Թարգմ.

* * (Մարդիկ կուգ մը ծաղրելով կ'ըսեն թէ) նայեցէ՛ք իր բեռները միշտ իր վրայ կը կրէ :

— Ի՞նչ ըսեմ կը պատասխանէ կուզիկը. գողերու երկիւ՛ղէն տանս մէջ բան մը չեմ կրնար թողուլ :

* * Գիւղացի մը քաղաք կուգայ իր ունեցած իւղը ծախելու համար. յաճախորդ մը դայն տեսնելով դէպի գիւղացին կը յառաջանայ և կ'ըսէ. «Քիչ մը առաջ մարդ մը իւ՛ղ

դին քիւօն քսանըհինգ զրուշի ծախեց, նայինք դուն քանի՞ պիտի տամ:

Գիւղացիք.— Ես քիւօյով չեմ ծախեր և թէ օխան քըսաներեք զրուշի պիտի տամ:

* * Մարդու մը հարցուցին թէ ինչո՞ւ համար ոսկին զեղին է:

Մարդը պատասխանեց թէ՝ զինքը ուղտները այնքան շատ են որ երկիւղէն զեղներ է:

* * Տգէտ մարդ մը իր ջորիին վրայ հեծած չուկայ կ'երթար. գիւղացի մը մօտէն անցած ատեն ջորին կցի մը կը զարնէ, իսկ գիւղացին հա՛ աւանակ ըսելով կը փախչի. տգէտ հեծեալը բարկանալով, ջորիէն կ'իջնէ և գիւղացիին հետ կը կռուի, կարծելով թէ «աւանակ» բառը իրեն ըսած էր: Գիւղացին կը պատասխանէ, ներեցէ՛ք բարեկամ, խօսքըս ջորիին համար էր, չէ թէ քեզի:

— Ջորին ո՛վ, ես ո՛վ, հա ջորին հա ես, կը պատասխանէ տգէտը:

* * Մարդը.— Բարեկամ բան մը տեսայ, որ երբ միտքս գայ շատ կը վախնամ:

Բարեկամը.— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ տեսար որ այդչափ կը վախնաս:

Մարդը.— Սատանայ մը տեսայ:

Բարեկամը.— Այդ սատանան ե՞րբ տեսար:

Մարդը.— Երէկ երեկոյին երբ խանութէս կը վերադառնայի, տեսայ որ պատին վրայ սատանայ մը կեցեր էր, ո՛ւր երթայի՝ ան ալ հետս կը քայլէր, կեցած ատենս կը կենար:

Բարեկամը.— Ըսած սատանայ ի՞նչ ձև ունէր:

Մարդը.— Կարծեմ ի՞նչ կերպարանքով էր:

Բարեկամը.— Քանի որ տեսածդ այդ է, մի՛ վախնար, մարդու ալ բան մի ըսեր, դուն շատ վախկոտ ես, քու պատկերդ տեսեր և վախցեր ես:

* * Փոքրիկ Գեղամ մօրը նամակ գրած միջոցին կոշտ մեղանի բիծ մը կ'ընէ թուղթին վրայ:

Մայրը.— Պէտք է նորէն գրես:

Գեղամ.— Բայց մայրիկ, երբ պահարանին մէջ գնեմ կը կորսուի:

* * Զինուոր մը պաշարեալ քաղաքի պարիսպի մը վըրայ քնացած ատեն թնդանօթի գնդակ մը գալով անոր գլուխը տարաւ. ուրիշ զինուոր մը այս տեսնելով տեղէն վերցատկեց և «աւա՛ղ», պոռաց, ի՛նչպէս պիտի զարմանայ ոգորմնիկն երբ արթննայ և տեսնէ թէ անգլուխ է:»

* * Մարդ մը գաղանի դպրոց մտաւ. կամաց կամաց վեր ելաւ և կարողացաւ չորս հատ վերարկու ձեռք ձգել. երբ սանդուխներէն վար կ'իջնէր աշակերտներէն մէկուն հանդիպեցաւ:

Աշակերտը զարմանալով երբ տեսաւ թէ վերարկուները դողը կը տանի, հետաքրքրութեամբ հարցուց:

— Ասոնք ո՞ր տեղէն առիր:

Գողը.— Մէկ քանի պարոններու վերարկուներն են որ ինծի տուին մաքրելու համար:

Աւակերտը.— Լաւ ուրեմն, խմինս ալ տարէ՛ք, ու յանձնելով անոր գեղեցիկ վերարկուն պատուիրեց որ երեք ժամէն վերադարձնէ:

— Անպատճառ ըսաւ դողը: Եւ երթալով այլեւս չհարեցաւ:

Գ. ՍԷՐԱՆՃԱՆ

* * Պզտիկ մուրացիկ մը թիւնէլին գլուխէն մինչեւ թագաւ մարդու մը կը հետեւի, ամէն քայլափոխին կըրկնելով.

— Տասը փարա տուէք, տասնոց մը տուէք, երկու օրուրնէ ի վեր բան մը չեմ կերած:

— Ես ալ բան մը չեմ կերած, կը պատասխանէ մարդը՝ մուրացիկը քովէն վանելու համար:

— Ուրեմն, կ'ըսէ պզտիկ սրիկան, քսան փարա տուէք. մեկտեղ կը ճաշենք:

տար, եթէ հաճիք իրեն լուր տուէք: Կառսօններէն մին շիտակ վեր կը վազէ և եղելութիւնը Փրանսացիին կը պատմէ:

Ան ալ՝.— Ո՛հ, ես իրեն երեք անգամ բառտօն ըսի ճիւղապէն պատռած ըլլալու համար: Սպասաւորը պատասխանը կը տանի աղքատին, բայց խեղճը չընդունիր այս առարկութիւնը: Ասոր վրայ կառսօնը, մէկ բառտօնին 5 ոսկի ըլլալը և մօսիէօին երեք անգամ բառտօն ըսելը հասկցնելէ վերջ, ի՞նչպէս չես ընդունիր կ'ըսէ:

Աղֆար.— Շատ լաւ ես այս սովորութիւնը չէի գիտեր ըսելով ճաշարանէն կերակուրներ կ'ապսպրէ և ուտել կ'սկսի, աղուոր մը կը կշտանայ, մեկնելու պահուն սպասաւորը անոր կերած կերակուրներուն դրամը կը պահանջէ:

Աղքատը բառտօն, կըսէ:

— Ի՞նչպէս բառտօն, դուն ճաշ կերար:

— Ահաւասիկ բառտօն ըսի ես:

— Շատ լաւ բայց կերակուրին դրամը վճարէ:

— Բառտօն, մօսիէօ, բառտօն...

— Բառտօնով իմ դրամս չի վճարուիր:

— Լաւ, բայց քիչ մը առաջ կ'ըսէիք թէ մէկ բառտօնը հինգ ոսկի կ'արժէ, ես հիմայ վեց անգամ բառտօն ըսի, մէկ բառտօնը հինգ ոսկիէն կ'ընէ երեսուն ոսկի, մինչ ես երեք ոսկիի կերակուր հազիւ կերայ, ուրեմն հաճեցէք վրայ գիրքը եղող քսան և եօթը ոսկին ինձ դարձնել...

ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՐԱՊԵԱՆ

Շրջանաւարտ՝ Արամեան վրձնէ

* * * Դուն որ Փրանսերէն գիտես, ըսէ՛, ի՞նչ կը նշանակէ «pourquoi»:

— Ինչո՞ւ համար:

— Ինչու համար մի, կը հարցնեմ որպէսզի նշանակութիւնը սորվիմ:

* * * Վահան կը տեսնէ գեղեցիկ պարտէզի մը մէջ նոր ներկուած նստարան մը: Նստած ժամանակը կը տեսնէ ազդ մը վրան գրուած... fraîchement verni.

Տղան չի կրնար բան մը հասկնալ այս գրուածքէն. զրպանէն կը հանէ Փրանսերէնէ հայերէն բառարան մը և կը բաղմի նստարանին վրայ նոյն բառերը փնտռելու...

* * * Մայրը իր զաւկին՝

Եղուա՛րդ, զգոյշ եղի՛ր որ չը խաբուիս, այսօր Ապրիլի մէկն է:

(Եղուարդ կ'երթայ դպրոց)

Ուսուցիչը.— Այսօր դասդ լաւ չէիր պատրաստած. նիշերդ չատ պակաս են:

Եղուարդ.— Գիտեմ պարոն, այսօր Ապրիլի մէկն է:

* * * ԲՅՅԻՅը.— Բաժնէ՛ 1566 թիւը 63ով:

* * * Աւակեհք.— Բայց քանորդը ի՞նչ է, ան ալ ըսէ՛ք...
ԶԱՐԵՀ Մ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ստորեւ կուտանք Պոլսոյ ժարգական Միութիւններէն անոնք որ պատասխանած են մեր ներկայացուցիչներուն դիմումին, կամ հրապարակային յայտարարութեան:

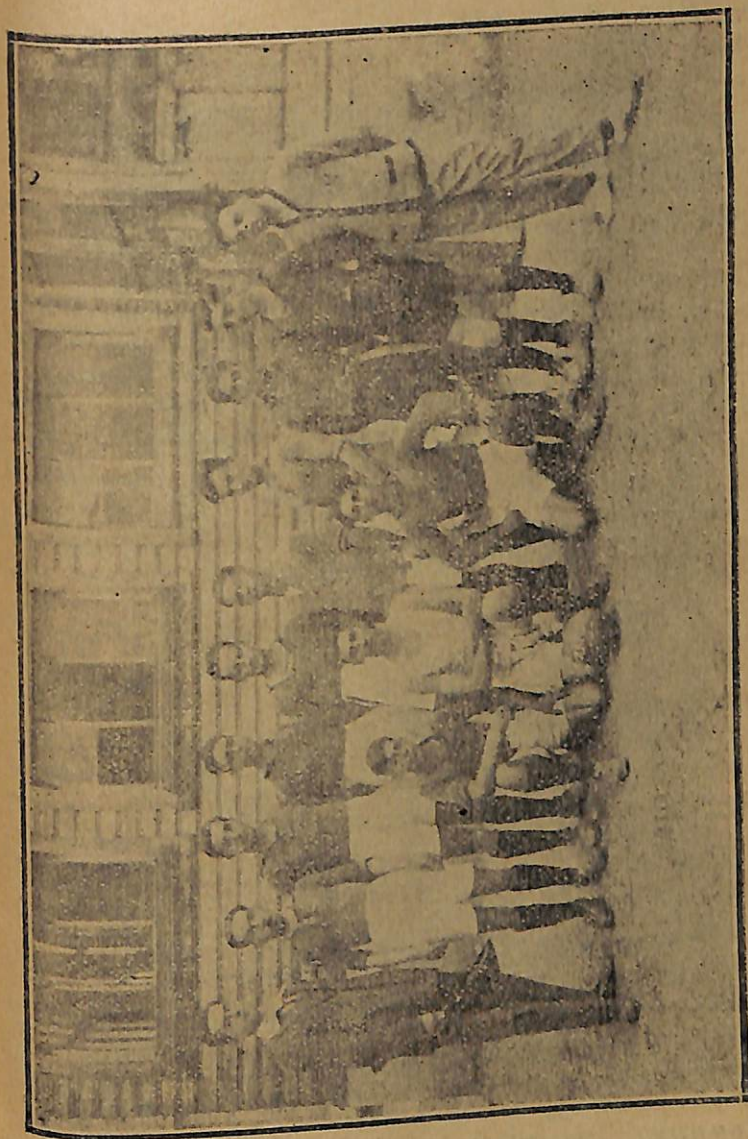
ԱՐԱՔՍ (Գասը Գիւղ).— Արաքս խումբը հիմնուած է 1921 Սպրիլ 21ին Գասը գիւղի մէջ, նախաձեռնութեամբ քանի մը երիտասարդներու: Միութեան նպատակն է իր անդամներուն ֆիզիքական ու բարոյական վերածնունդը, զարգացնելով անոնց մէջ կորույթ, ֆիզիքական ճկունութիւն ձեռներեցութիւն, փոխադարձ օգնութեան զաղափար և ուրիշ հանդէպ սէր:

Ունի գրադարան մը որ կը նպաստէ իր նպատակին: Միութիւնը ոյժ կուտայ շուէտական աթլէթիկ խաղերու և ֆութպօլի, կը կազմակերպէ ծովային ու դաշտային արշաւներ, ունի նաև պատքէթպօլի, վօլիպօլի և աթլէթիքմի մասեր՝ գիւղին Ազգ. վարժարանի պարտէզին մէջ:

Ունի 42 անգամ որոնց 13ը պատուոյ անդամ են և մնացեալներէն կազմուած է ֆութպօլի Ա. և Բ. ու պատքէթպօլի ու վօլիպօլի թիմերը:

Ունի վարչական ժողով մը կազմուած հետեւեալներէն.

- Համբարձում Մազմանեան (խմբապետ)
- Յովակիմ Հայրապետեան (փոխ խմբապետ)
- Յակոբ Ճէւպէրեան (ատենադպիր)
- Հրանդ Գալֆեան (Բ. թիմի խմբապետ)
- Սպանդար Սարաֆեան (Գանձապետ)
- Վաղարշակ Գանթարձեան
- Կարապետ Մոստիճեան

Գասը-Գիւղի «Արաքս» մարմարական Միութեան ժարգայի Ա. թիմը

Յարութիւն Թագուրեան
Մենտոր Մշիկեան
Գուրգէն Իսկէնաէրեան
Նուպար Աւետիսեան
Յակոբ Իսպրահիմեան

Արաքս խումբը չափած է Պ. Կարապետ Մագասճեանի
կողմէ, արժաթ բաժակ մը 1924ի թուրքալիւրն առթիւ:

ՊէրՊէրեԱՆ ԱԹԼԵԹԻԿ ՄԻՈՒԹԻԻՆ (ԱԿԻՆՏԱՐ) — Պէր-
պէրեան Աթլէթիկ Միութիւնը միացումն է նախկին Sord
Պասթիթ-Պօլի և ձեմարան Ֆութպօլի խումբերուն: Անդամ-
ներուն թիւն է 70: Ունին ֆութպօլ, պասթիթ-պօլ, թէ-
նիզ, աթլէթիկ խաղեր և չուէտական մարզանք: Ընդհա-
նուր քէփթընն է Պ. Լեւոն Ասատրեան, իսկ վարչութեան
ատենապետը՝ ծանօթ մարզիկ Պ. Արտաշէս-Եփրեմ:

Ֆութպօլի ճիւղին Ա. թիմը երեք մրցումներ ըրած է
«Էստան»ի, «Շիշլի»ի և «Արաքս»ի հետ, ու երեքին հետ
ալ հաւասար մնացած է:

Իսկ պասթիթ-պօլի Ա. թիմը յաւանական I. C. A.
խումբին մեծ տարբերութեամբ յաղթած է:

ԷՍՏԱՆ, ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻԻՆ. — Էստան Մար-
մախրթական Միութիւնը հիմնուած է 1924 տարւոյ սկիզբը-
ները մօտաւորապէս ունի 25 անդամ: Ֆութպօլի առաջին
թիմը ըրած է 25 մրցումներ, որոնցմէ 11ին մէջ յաղթական
եղած է, 8ին մէջ հաւասար և 6 խաղերու մէջ ալ պարտուած:

Հետեւեալ աչքառու խումբերուն հետ մրցում ըրած է:

Նէսրին (Հրեայ) 0-0

Բերա (յոյն) 1-0

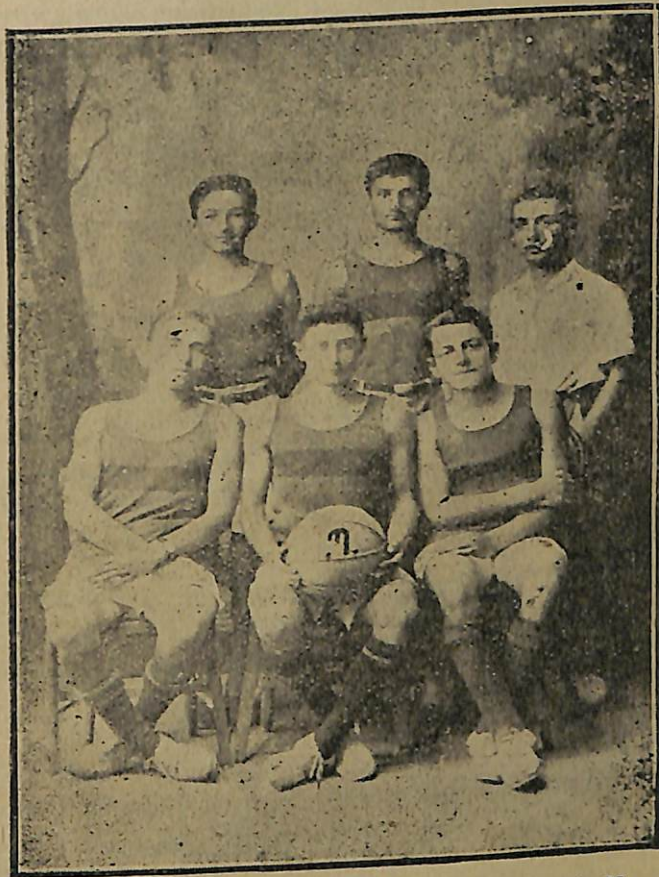
Օլիմբիա (») 0-0

Վարդանանց (հայ) 3-2

Ֆէօ (միջազգային) 0-0

Խմբապետը և քէփթընն է Պ. Մուրադ Գապարաճեան:

ԵՌԱՍՏՂ. (Ֆութպօլի խումբ ի Խապիւղ). — Եռաստղ

Պէրպէրեան Աթլէթիկ Միութեան պասթիթպօլի Ա. թիմը

Ֆութպոլի խումբը նախկին «Բագէ» խումբն է, որ հիմնուած է 1922ին: Ունի 21 անդամներ և Ֆութպոլի Ա. ու Բ. թիմեր: Ա. թիմը ըրած է 13 մրցումներ որոնց 7ին մէջ յաղթական ելած, 3ին մէջ հաւասար մնացած և երեքին մէջ պարտուած է:

Իր մրցումներու ցանկին մէջ կ'երեւին Սթէլլա և Սամաթիա աչքառու խումբերը:

Եռատողի վարչութեան ատենապետն է Պոլսոյ մէջ ծառայող, բարձրութիւն ցատկող մարզիկ՝ Պր. Լուսէր Աղասեան: Իսկ խմբապետն է Պր. Կարօ Ֆէնէրճեան:

ՊէՋՃԵԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻԻՆ (Գում-Գաբու). — Հիմնուած է 1921ին: Ունի 25 անդամներ և Ֆութպոլ ու աթլէթիկ խաղեր: Ըրած է 33 Ֆութպոլի մրցումներ, որոնց 28ին յաղթած և 5ին հետ հաւասար մնացած կամ պարտուած է:

Պոլսոյ երկրորդ ֆինալի հայ թուռնուային ախոյեան ելած է: Խմբապետն է Արամ Ժամկոչեան, Վարչ. Ատենապետ՝ Արտաշէս Պէկեան:

Հեռուէալ նշանաւոր խումբերը կը գտնուին իր մրցումներու ցանկին մէջ:

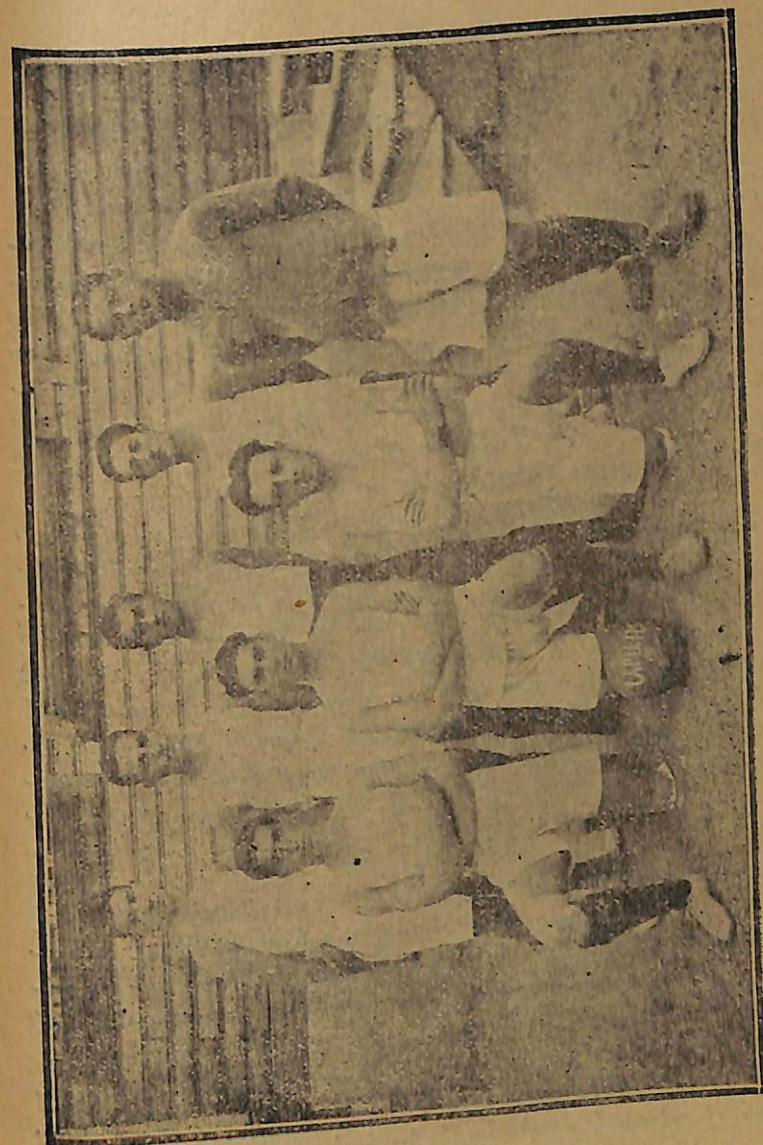
Սիլլա (Պուլկար) 3-1 (բաժակի մրցում խաղացած է Գում-Գաբու անունով)

Արաքս Ա. (հայ) 0-0

Սթէլլա 0-0

Սամաթիա (Սիփան) քանի մը անգամ յաղթած է:

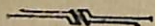
ՍԻՓԱՆ (Սամաթիա). — Հիմնուած է 1922ին Սահակեանի սաներուն կողմէ: 1924ին միացաւ Վահագն խումբին հետ: Ունի 25 անդամ, մարզական ճիւղէն զատ ունի նաեւ ընթերցարան և գրադարան: Ըրած է Ֆութպոլի 25 մրցումներ: Խմբապետն է Կարպիս Մեսիսեան: Վարչ. ատենապետ Նշան Թովմասեան:

Փաստ-Պիւլի «Արաքս» Բարձրակրպակոն Վայսեան պատէր պօլի Ա. թիմը

ՄՐՕՐԹՄԱՆ

(SPORTSMAN)

Մրօրթմէնը կը գործածուի ընտիր խաղացողներու համար: Կը նշանակէ պարկեշտ և առաքինի նկարագիրներու՝ զարգացում՝ լաւ խաղերու մէջ: Մարզիկ մը որ չունի ծառայելու համար անձնուրաց հոգի մը, ազնիւ սիրտ մը և մաքուր խորհուրդներ, բարձր գաղափարներ, քաջութիւն և համերուսթիւն, արժանի չէ լաւ սրօրթմէն մը կոչուելու: Լաւ սրօրթմէն մը պէտք է գիտնայ այս բաները և ջանադիր ըլլայ միշտ իր միտքը պահել զանոնք:

Ազնիւ սրօրթմէն մը պէտք չէ տխրի և բարկանայ, երբ խմբապետին կողմէ ընտրուած չէ խաղի մը մասնակցելու համար, այլ պէտք է ուրախանայ քր իր ընկերն ալ խաղին մասնակցելու և զայն վայելելու առիթը պիտի ունենայ:

Մրօրթմէն մը երբ խաղի մը կը մասնակցի, պէտք է ունենայ զուարթ սիրտ մը և իր բոլոր ջանքը ի գործ դնէ զայն շահելու համար: Երբեք անհոգ կերպով խաղալու չէ, որովհետեւ եթէ խաղին մէջ մէկը անսիրտ գտնուի իր պարտականութեանց կատարման մէջ, իր միւս հաւատարիմ ընկերներուն կատարած գործը յաջող արդիւնք մը պիտի չունենայ:

Մրօրթմէն մը խաղի միջոցին պէտք է ըլլայ անկեղծ և յօժարակամ ծառայէ իր ընկերներուն երբ անոնք օգնութեան կարօտ վիճակի մը մէջ կը գտնուին: Խուսիս իւրաքանչիւր անդամը պատասխանատուութեան բաժին մը ունի խաղին արդիւնքին համար:

Մրօրթմէն մը, երբ հակառակ ծանր ու զգուշացող ոգով ընկերուի, ի վերջոյ իր խուսիսն հետ կը կորսնցնէ խաղը, էն առաջ պէտք է ծափահարէ իր հակառակորդները և չընտրահաւորէ զանոնք իրենց ձեռք բերած յաջողութեան հա-

մար և ապա դառնայ իր խուսիսն ու քաջալերէ անոր անդամները:

Մարզիկ մը որ խաղին բոլոր կանոններուն կը հետեւի անկեղծութեամբ, անձնազոհութեամբ և համերուսթեամբ ու կուրծք կուտայ բոլոր ներութեանց անյողդողդ կամքով մը, պիտի յառաջդիմէ ու զարգանայ նիւթապէս, մտաւորապէս ու բարոյապէս և ի վերջոյ պիտի ըլլայ տիպար սրօրթմէն մը:

Պոյանը Գիւղ

ՄՐՕՐԹՄԱՆ Գ. ԳՍՏՐԻԷԼԵԱՆ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ

Կը տեսնենք որ մարմնամարզը այս վերջին տարիներու գրեթէ ամէն տեղ ընդունելութիւն կը գտնէ իր բազմակողմանի օգուտներուն համար: Մարմնամարզը շատերու մասնաւոր ուսումնասիրութեան առարկան եղած է և անոնք բոլորն ալ յար և նման գաղափարը յայտնած են քի մարզանք օգտակար է:

Շուէտացիները ունին իրենց ուրոյն մարզանք որ մեզ ծանօթ է Շուէտական մարզանք անունով: Ասիկա չուէտացիներու Ֆիզիքական կազմին շատ օգտակար եղած ըլլալուն համար ամէն տեղ շուտ ընդունելութիւն կը գտնէ: Ան մարզանքներու ամէնէն օգտակարներէն է: Որովհետեւ Շուէտական մարզանքի բոլոր փորձերը ընկելով մենք չարժած կ'ըլլանք մարմնոյն ամբողջ շարժող յօդուածները և հետեւաբար պատճառ կ'ըլլանք այդ յօդուածներու Գիւրաշարժման և անոնց շուրջ գտնուող մկաններուն աճման: Անոր մէջի փորձերը կ'օգնեն նաեւ մարսողութեան, որովհետեւ անոր 4-5 շարժումները փոքր մարզանքներ են: Ուրեմն երբ չուէտական մարզանք կ'ընենք, կը կանոնաւորուի մեր մարսողական թիւնը և հետեւաբար արիւնը լաւ սնունդ կ'առնէ աղիքներէն: Այսպէս լաւ սնունդներով լեցուն արիւնը եթէ աղէկ

չնչող թռքերու միջոցով oxigéné ըլլայ, այն ատեն ենթակայ մարմինը կամ անհատը իր ընդհանուր առողջութիւնը գտած կ'ըլլայ: Շուէտական մարզանքը շատ օգտակար է սկսիլ մեր մատաղ տարիքներէն, որովհետեւ թուած օգուտներէս զատ ան մեր մէջ արթնութիւն, եռանդ և հետաքրքրութիւն յառաջ կը բերէ: Մարզանքները մեզ կը վարժեցնեն նաեւ չարքաշուծեան, որուն մարդկութիւնը հիմա շատ պէտք ունի, որովհետեւ նոր սերունդը հեղուկացած աւելի փափուկ ըլլալու վրայ է: Այսօր ոչ նուազ պէտք կը տեսնուի իրական սեռի չարքաշուծեան և այսպէս Միացեալ Նահանգներու ա. Անգլիոյ և Էն. ի մէջ իրական սեռն ալ շատ մեծ յառաջդիմութիւն կ'ընէ sportի մէջ:

Մարզանքը շատ օգտակար է մանաւանդ գալորցականներու, գրագէտներու և այս կարգի անհատներու համար: Ինչո՞ւ — սրովհետեւ անոնք իրենց նստած տեղը առիթը չունին իրենց բոլոր յօդուածները շարժելու և նոյնպէս, մանաւանդ գրագէտները, առիթը չունին լաւ օդ առնելու: Այս կարգի անձեր եթէ կ'ուզեն իրենց առողջութիւնը և նաեւ իրենց զաւկին առողջութիւնը՝ պէտք է օրական կէս ժամ՝ քառորդ ժամ առաւօտ և քառորդ ժամ մ'ալ իրիկունը, առանց դադարները նկատի առնելու, բացօթեայ տեղ մը մարզանք ընեն, միշտ զգայ ըլլալով որ մարզալայրը courant d'airի ենթակայ չըլլայ:

Մարզանքի բոլոր շարժումներուն մէջ ամէնէն կարեւորը չնչառութիւնն է. ուստի պէտք է ամէն փորձէ ետք խորունկ չնչառութիւններ ընել և յետոյ փորձերու միջոցին պէտք չէ բռնել չնչառութիւնը: Միայն թէ պէտք է շարունակական ըլլան այս փորձերը, և ես պիտի ուզէի որ միշտ բացօթեայ տեղերէն օգտուելով խորունկ և լաւ չնչառութիւններ ընէինք:

ԱՆԿՆԵՐԱՆԻՆ Ա. ԸՆԴՔԱՊԱՊԱՊԱՆ

Կէտիկ-Ռաթա

«ԺԱՄԱՆԱԿ» Ի «ՏՂՈՑ ԲԱԺԻՆ» Ի

ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Մարտ 14էն Օգոստոս 14)

«Ժամանակ» օրաթերթի այս խիստ օգտաշատ ձեռնարկը սկսաւ 1925 մարտ 14ին: Սոյն շարժումը իսկապէս մեծ եռանդով ու ոգևորութեամբ ընդունուեցաւ Պոլսոյ ընդհանրապէս հայ ու օտար վարժարաններու աշակերտութեանց կողմէ: Այնպէս որ «Տղոց Բաժին»ը որ նախ մի միայն ուրբաթ օրերը կը հրատարակուէր, այս անգամ սկսաւ չորեքշաբթի օրերն ալ հրատարակուիլ:

Կ'արժէր տեսնել «Ժամանակ» ի խմբագրատունը այդ օրերուն. ամէն շաբաթ տղոց կողմէ 300է աւելի նամակներ կուղային խմբագրատուն, հարցումներ, հանելուկներ, գրական յօդուածներ և Էն. կը տեղային ամէն կողմէ:

Ներկայիս կուտանք «Ժամանակ» ի «Տղոց Բաժին» ի գործունէութեան ամփոփ մէկ պատկերը:

«Ժամանակ» ի «Տղոց Բաժին»ը ցարդ ունեցաւ 4 գրական և մէկ լեզուական մրցումներ, որոնց մէջ առաջնութիւն չահողներուն անուններն են.

Գրական Ա. մրցում (11 հոգիի միջեւ):

Առաջին ելաւ՝ Պր. Վ. Փափաղեան (Պէղաղեանէն):

Գրական Բ. մրցում (93 հոգի մասնակցող)

Առաջին ելաւ՝ Օր. Սիրան (Սկիւտարի Ամեր. Աղջ. Վարժարանէն):

Գրական Գ. մրցում (մօտ 15 հոգի մասնակցող)

Առաջին ելաւ՝ Պր. Տիրան Բրմոյեան (Սկիւտարի Ներսիսեան-Երմոնեան վարժարանէն):

Դ. մրցման արդիւնքը ցարդ անյայտ է:

Լեզուական մրցման արդիւնքն ալ նմանապէս անյայտ է:

Ամէն ամիս մտամարդական խաղերու Ախոյեան մը կ'ընտրուի, որոնց ի պատիւ հանդէսներ կամ պտոյտներ տեղի կ'ունենան:

Յարզ տեղի ունեցած են 4 հանդէսներ, որոնց նկարագրութիւնը համառօտիւ կուտանք:

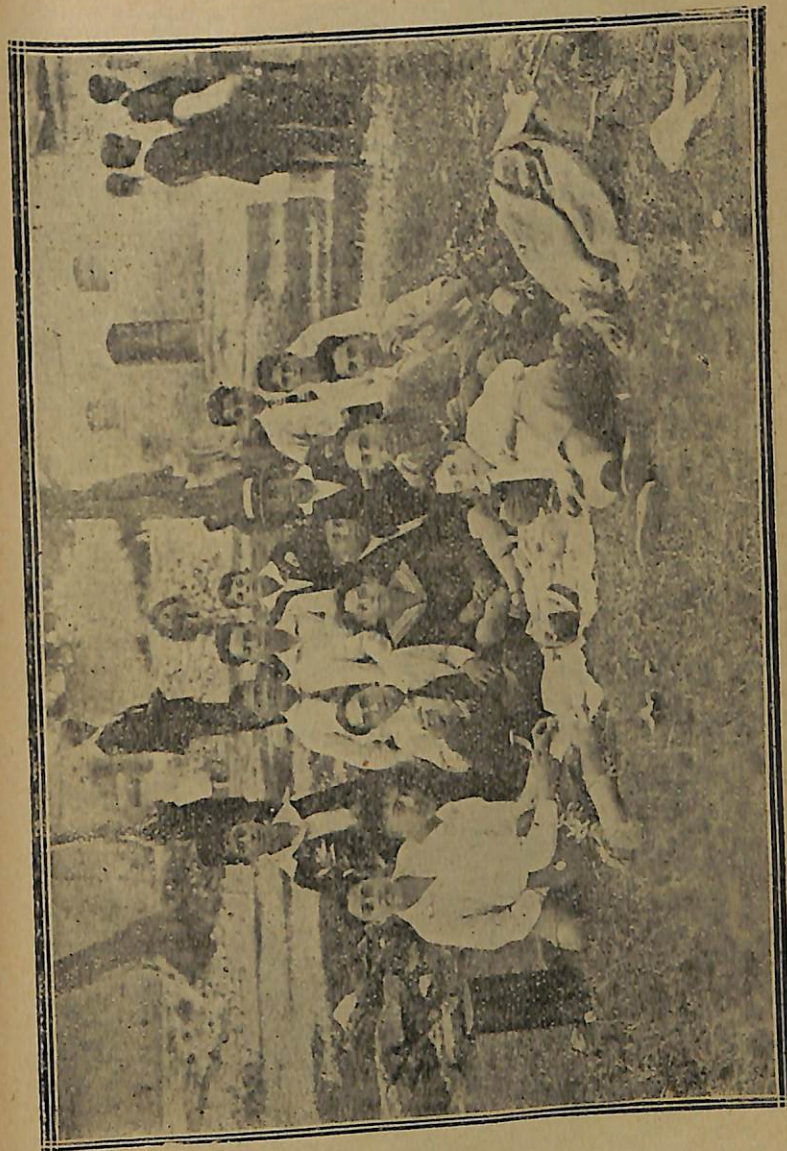
Ապրիլի մրցումին ախոյեան հանդիսացաւ Պ. Խաչիկ Նազիկեան Ազգ. Կեդ. վարժարանէն. որուն ի պատիւ թէյյասեղան մը տրուեցաւ Թօքաթիւանի սրահներէն միոյն մէջ՝ նախագահութեամբ Տեղապահ Սրբազանին:

Մայիսի մրցումներուն ախոյեան հանդիսացաւ Պր. Արմենակ Շիրինեան Ազգ. Կեդ. վարժարանէն, որուն ի պատիւ Պէյլէրի պարտէզին մէջ ցերեկոյթ մը տեղի ունեցաւ: Յայտագիրը պատրաստած էր «Ժամանակ»ի «Տղոց Բաժին»ի գեղարուեստական յանձնաժողովին կողմէ:

Յունիսի մրցումներու ախոյեան հանդիսացաւ Պր. Խորէն Ստյանեան Բերայի Էսայեան վարժարանի Դ. կարգի ուսանողներէն, որուն ի պատիւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը տրուեցաւ Սկիւտար Պէյլէրի պարտէզին մէջ: Հոն էր որ Գառը-գիւղի Արամեան-Ունճեան վարժարանը փայլեցաւ իր «Cendrillon»ով որ հանդէսին «clou»ն կը կազմէր: Սեւաներիկի, մատիտի, բառթիլի decoupageի ցուցահանդէսն ալ իսկապէս յաջողութիւն մը եղաւ և բազմաթիւ ուսանողներ, որ մասնակցած էին, մրցանակներու արժանացան: Այս հանդէսին մէջ էր նաեւ որ փայլեցան Կէտիկ փաշայի աշակերտուհիները իրենց յաւերժանարարութեան մեծահասակ ու աշակերտները իրենց բուրգերով, Պէշիկթաշի Մաքրուհեանը իր պարերով, Պէզազեանը իր իւզաներով, Կեզրոնական իր մեքենագիտական աշխատութիւնով, Սկիւտարի Ներսէսեան Երմոնեան իր բնորոշ արտասանութիւններով և գծագրութիւնով:

Յուլիսի մրցումներուն ախոյեան հանդիսացաւ Պ. Արամ Արամեան Մազրի-գիւղի Պէզազեան վարժարանէն որուն ի պատիւ զբօսապտոյտ մը տեղի ունեցաւ Չամլըճա-Լիպա-աէ-Թօմրուքի մէջ:

Ստորեւ կուտանք Ապրիլ, Մայիս, Յունիս և Յուլիս ամիսներու ախոյեանութեան մրցումներուն մասնակցող վարժարաններու աշակերտներուն անունները առաւելութեան կարգով:

«Ժամանակ»ի «Տղոց Բաժին» տարած զօսապտոյտ տեսարան մը Թօմրուքի մէջ

Անուն	Վայր	Մրցանիւ Ապրիլի	Մրցանիւ Մայիսի	Մրցանիւ Յունիսի	Մրցանիւ Յուլիսի
1. Պզգ. Կեղր. վարժարան	Հալաթիա	107	140	57	6
2. Էսայիան վարժարան	Բերա	43	131	76	9
3. Պէզնեան վարժարան	Գուս-գարու	35	34	13	2
3. Ս. Թարգ. վարժարան	Օրթագիւղ	35	36	14	5
5. Վեն. Միսիթ. վարժարան	Բերա	35	51	23	5
6. Վիեն. Միսիթ. վարժարան	«	35	34	13	3
7. Ամերիկ. վարժարան	Կէօզ Թէփէ	20	23	13	—
8. Ներս. Երմ. վարժարան	Իսկիւտար	18	79	25	4
9. Ռօպէրթ քօլէճ	Բ. Հիսար	15	14	6	1
10. Պէզագեան վարժարան	Մաքրի գիւղ	15	71	38	88
11. Ներսէսեան վարժարան	Գընալը	14	15	8	2
12. Ս. Մեսրոպ. վարժարան	Կ. փաշա	13	29	31	—
13. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ	Բերա	13	10	—	—
14. Նոր Դպրոց	Նշան Թաշ	8	2	1	—
15. Տատեան վարժարան	Մաքրի գիւղ	5	4	4	—
16. Աղջ. Ամերիկ. քօլէճ	Իսկիւտար	4	—	14	2
17. Արամեան վարժարան	Գատը գիւղ	4	17	3	—
18. Y. M. C. A.	Բերա	4	3	—	—
19. Գալֆաեան որբանոց	Խաս գիւղ	3	4	1	—
20. Խորէնեան վարժարան	Պալաթ	3	4	10	2
21. Քօլէժ Սէն Միշէլ	Բերա	3	—	—	—
22. Պէրպէրեան վարժարան	Իսկիւտար	3	77	39	10
23. Ֆրանսական Մէթոլիս	Գատը գիւղ	3	77	39	10
24. Ֆուէնսերու վարժարան	Իսկիւտար	3	3	—	—
25. Նօթըը Տամ տը Լուուտ	Բերա	2	—	2	—
26. Մումճեան վարժարան	Սկիւտար	2	—	—	—
27. Սէն Պընուա	Բերա	2	—	—	—
28. Գարամճեան վարժարան	Սկիւտար	2	1	—	—
29. Անարատ յղութ. Վրժ.	Բերա	2	24	16	2
30. Սէնթ. Ժան Տ'Արր	Ֆէրի գիւղ	2	—	—	—
31. Ալիանս Իսրայէլիթ	«	2	1	—	—
32. Ամերիկեան Վրժ.	Կէտիկ-Բաշա	1	1	—	—
33. Ճիմարան	Իսկիւտար	1	8	7	—
34. Ամերիկ. Աղջ. Վրժ.	Արնափուտ քէօյ	1	—	—	—
35. Նօթըը Տամ տը լա Բէյի	Բերա	1	—	—	—
36. Թորոնեան վարժարան	Գատը գիւղ	1	—	4	—

Բուժէլի Հիսարի Թաղէսեան վարժարանի
1925ի Մրցանակաւորները

37 Մէրհամէթեան վրժ,	Ֆէրի գիւղ	1	1	—	—
38. Ֆռանս. Աղջ. քօլէճի	Պէպէք	1	2	—	—
39. Մեսրոպեան վարժարան	Ֆիլիպէ	1	1	1	1
40. Ս. Թադէոսեան վարժարան	Բ. Հիսար	—	—	10	4
41. Սուլթանեան վարժարան	Գատըր գիւղ	—	—	20	—
42. Պրիթիշ սքուլ	Բերա	—	—	20	—
43. Ս. Խաչ	Սկիւտար	—	—	2	—
44. Գարակէօզեան որբանոց	Շիշլի	—	—	2	—
45. Փռասս. Ս. Ժէմի	Բերա	—	—	2	—
46. Սահակեան վարժարան	Սամաթիա	—	—	1	—
47. Սէնթ. Բիալ շէրի	—	—	—	1	—
48. Թուրքեամերիկեան	Բերա	—	—	1	—
49. Համազգային	Խաս գիւղ	—	—	1	—
50. Իտալական վարժարան	Բերա	—	—	1	—
51. Մարիսթ Ֆռէններ	Աթէնք	—	—	1	—
52. Պօղոս-Վառվառեան վրժ.	Գում գարու	—	—	—	1

Սոյն վիճակագրութենէն կը հետեւի թէ «Ժամանակ»-ի «Տղոց Բաժին»-ը իրագործեց այն նպատակը որուն կոչուած էր:

Արդէն «Հայ Պատանիներու Տարեցոյցը որ «Տղոց Բաժին»-ի նպատակին մաս կը կազմէր՝ առանձինն կը բաւէ ի վեր հանելու համար այն մեծ օգտակարութիւնը զոր ունեցաւ «Ժամանակի» տղոց բաժինը, առիթ տալով մեզի գրական փորձեր ընելու:

Եւ, ո՛վ գիտէ, թերեւս մեր այս առաջին փորձերը մեզմէ շատերուն սրտերուն մէջ քաջալերուած ըլլալու և յարատեւելու ի՛նչ կայծեր գրին:

Գատըր գիւղ

ԱՐՇԱԽԻՐ ԽԱՐԻԹԵԱՆ

ԳԱՂՏՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆ ՎԻՊԵՌԻ ՅԵՄԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ե Ա Մ

ՍԻՐՈՅ ԶՈՂԵՐ

Յուզումնալից եւ արկածալից վեպ

ԳԻՆ 100 ՂՐՇ.

Մեծաւանակ գնողաց գոհացուցիչ գեղջ

ՆԱԽԱԿԹՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՍՏԱՅՈՂՆԵՐԸ

ԱՐԱՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Գատըր գիւղի

(Խմբակնարը տեսնել էջ 49)

Օր.	Ատրինէ	Տատրեան
»	Մարլինէ	Ռուսեան
»	Իսկուհի	Տայեան
»	Սրբուհի	Յարութիւնեան
»	Պերճուհի	Մելեքեան
»	Պէտրիս	Զորղեան
»	Ալպէո	Գասպարեան
»	Պարոյր	Եաղուպեան
»	Ժիրայր	Թերղեան
»	Վահագն	Մերճանեան
»	Արմենակ	Արապեան
»	Վազգէն	Մելքոնեան
»	Նազարէթ	Տօնիկեան

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԵՐՄՈՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Սկիւտարի

(Խմբանկարը տեսնել էջ 53)

Օր.	Մելինէ	Գալէնտէրեան
»	Հերմինէ	Կարապետեան
»	Տիրան	Քրմոյեան
»	Զարեհ	Քրմոյեան
»	Վահէ	Թէլլեան

Պր. Հայկ Հօրիկեան
» Ժիրայր Հօրիկեան

ՊԷԶՃԵՍՆ ՄԱՅՐ-ՎԱՐԺԱՐԱՆ Գում-գաբուի

(Յիշեալ վարժարանի շրջանաւարտներէն 4ին խմբակարը միայն՝ որ շրջանաւարտից ի Գնալը զբօսապտոյսին օրը առնուած է՝ ուղարկուած է մեզ .

Օր. Ագատունի Ռափայէլեան

- » Անգինէ Գուլագորգեան
- » Արմենունի Երեան
- » Հայկանոյշ Լորենց
- » Հայկունի Խրաորեան
- » Մառի Գօշունեան
- » Մելինէ Երկաթ
- » Նուարդ Բարթողեան

Պր. Զենոր Զենորեան

- » Ժիրայր Մերկերեան
- » Սարգիս Բարթողեան
- » Ոսկեհան Մուրատեան
- » Կարպիս Կիրակոսեան
- » Պարթև Զաղըրեան

ԷՍՍԵՍՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Բերայի

(Յիշեալ վարժարանի շրջանաւարտներէն մէկ մասին խմբակարը միայն ուղարկուած է մեզ՝ որ առնուած է շրջանաւարտից ի Գնալը կղզի զբօսապտոյսի օրը (Խմբանկարը տեսնել էջ 126

Օր. Անահիտ Մեսիաեան

- » Աննա Յընտրղեան
- » Աշխէն Մեսիաեան
- » Աշխէն Սալըրեան
- » Արմենունի Միւսարթեան
- » Գոհարիկ Գուլիէրեան
- » Եւտօքի Գարամաճեան
- » Եւնիկէ Հաղարեան
- » Զապէլ Տէմիրճեան

Օր. Հայկունի Սեղրոսեան

- » Հերմինէ Պօղոսեան
- » Հերանոյշ Շիրինեան
- » Մաթիլտ Մանասեան
- » Մառի Բարունակեան
- » Մարիցա Պաքայեան
- » Նուէր Միսաւաղեան
- » Նուարդ Պաղտիկեան
- » Շաքէ Թերզեան
- » Սաթենիկ Հաղրոյեան
- » Սիւզան Ղազարեան
- » Վիքթօրիա Գալուստեան
- » Տիգրանունի Տիգրանեան
- » Տիգրանունի Պօղոսեան

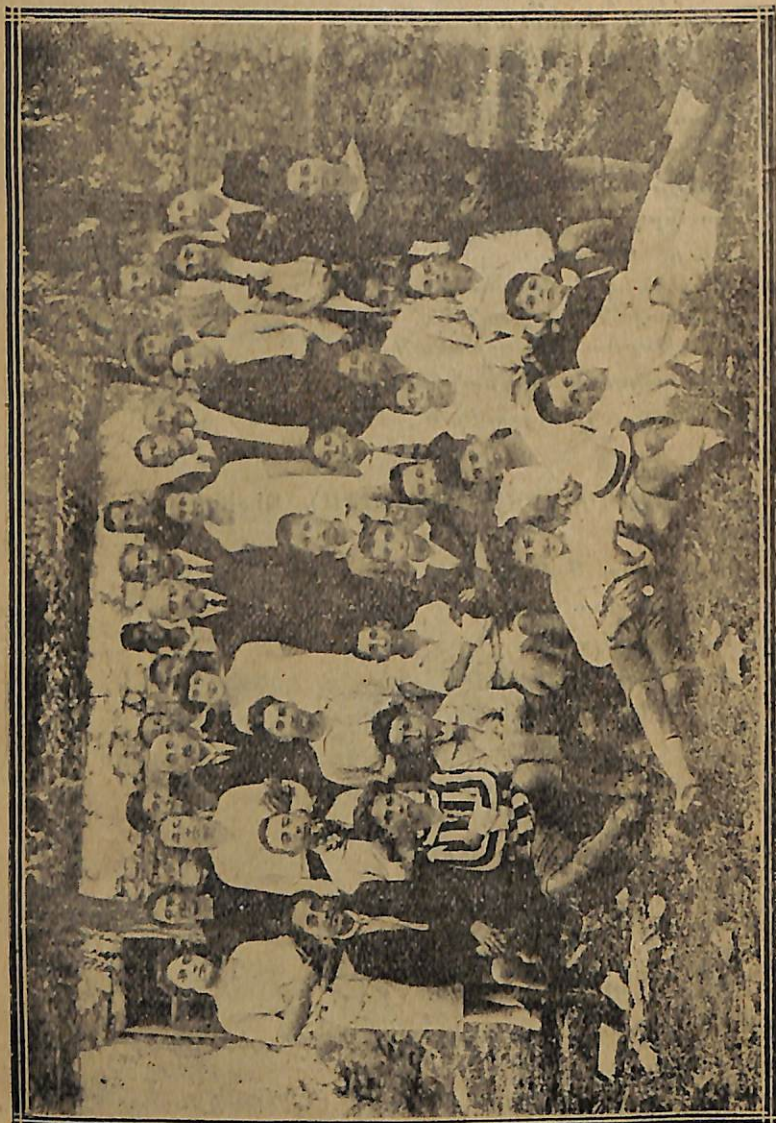
ՄԱՔՐՈՒՀԵՍՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Պեփկաւի

Օր. Սիրանոյշ Գասապեան

- » Բերուդ Ժամկոչեան
- » Եւգինէ Սիւզմէեան
- » Զարունի Գայրքեան
- » Հերմինէ Թութեան
- » Շաքէ Հաղըրեան
- » Շնորհիկ Գաղաքեան
- » Սիրանոյշ Գուլլուեան
- » Վարդիթեր Պատմաճեան
- » Վերթին Փիլիպոսեան

Պր. Արշաւիր Գուրոսեան

- » Եղուարդ Վարդանեան
- » Յակոբ Տէր-Չակորեան
- » Յովակիմ Սինանեան
- » Հրանտ Կոճեան
- » Նազարէթ Սիւզմէեան
- » Վահան Եղիշեան

«Ժամանակի» Ձեռք գրքի համարի տարած գլխավոր պատկերը հասարակ մեծ խմբի մեջ

ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Բ. Հիսարի

(Խմբանկարը տեսնել էջ 113)

- Օր. Աղաւնի Մկրտիչեան
 « Բերուղ Կարաղեան
 « Էկլանդին Մամիկոնեան
 « Վարդուհի Զուռնաճեան
 « Վեհանոյշ Բարադամեան
 « Վեհանոյշ Շիշմանեան
 Պր. Արշաւիր Փութթութեան
 « Ժիրարդ Փողարեան
 « Սիրական Թօփալեան
 « Վահան Վարժապետեան

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Գեալը կղզիի

- Օր. Ատրինէ Ֆրէնկեան
 « Հերմինէ Թօշիկեան
 « Շաքէ Զպուքճեան
 « Սիրուհի Ներսէսեան
 « Գեղամ Մեծիկեան
 « Վահրամ Էստրեան

Հաւանք
 ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՐԻԹԵԱՆ

ՇԱՐԼ ԲՕԼ-ՏԸ-ՔՕՔ
 ԿԻՆ, ԽԱՂ, ԳԻՆԻ

(Գ Է Պ)
 ԳԻՆ 75 ՂՐԵ.

ՊՁՏԻԿ ՑԱԽԵՐ, ՊՁՏԻԿ ԴԱՐՄԱՆՆԵՐ

1. Սամոֆսի ցաւեր. — Թեթեւ սննդառութիւն, ճաշերէն առաջ Vichyի հանքային ջուր կամ Bicarbonate de soude.
2. Կես գլխու ցաւ. — (migraine). — 25 սանթիկրամէն մինչև 5 կրամնոց cachet d'antipyrine.
3. Թեթեւ ջերմութիւններ. — 38° էն վար) 1-3 հաս cachet d'antipyrine, quinine (25-30 սանթիկրամնոց քաշէ մը)։ Գաղջ ջուրի լոգանք։
4. Սրի ցաւ. — Սառած ջուր, chloroformé եղած ջուր։
5. Խիթ. — (colique) alcoolisée եղած բուսաջուր, Elixir parégorique 1-3 սուրճի դգալ։ Փորին վրայ դնել ֆանէլայէ գօտի մը սեղմուած վիճակով։
6. Փորհաւորութիւն. — Կաթոտ սննդառութիւն. բրինձ, սերկեւրի քաղցրաւենի, bismuth և Աֆիօնի դեղահատներ։
7. Ուղեղի իջուցք. — (հարբուխէ) (rhume de cerveau) քթին մէջ դնել բոմատ, կամ poudre de menthole.
8. Կոկորդի ցաւ. — Chlorate de potasseի pastilleներ։ Լեմոնի ջուրով կարկառաւ ընել կոկորդը։ Menthole ներշնչել։
9. Հարբուխի սկզբնաւորութիւն. — Օրը երեք անգամ և իւրաքանչիւր անգամին 5 կաթիլ teinture d'aconit առնել։
10. Մեջքի ցաւ. — (Lumbago) Մատած։ Essance de té-rébenthinով չփում։ Sinapisme (մանանուխ) առնել։
11. Ակոռայի ցաւ. — Ցաւած ակոռային մէջ դնել créosoteով կամ étherով թրջուած բամպակ։ Չմոռնալ նաև ականջներուն մէջ ալ պարզ բամպակ դնելը։
12. Ակոռայի հրաբուխի սկզբնաւորութիւն. — Ուռեցած լինալին վրայ դնել կէս ժամ կաթի մէջ եռացած թուզ մը։

13. Ծովու ցաւ. — Սառած ջուր, chloroformé եղած ջուր։ Մէջ առնելով ստամոքսը և որովայնը՝ փորը լաւ կերպով փաթթել բուրդէ գօտիի մը մէջ։ Չգուշանալ նաւուն մեքենայէն արտադրուող իւղերու և հալած ճարպերու հոտերը չնչեղէ։ Դիտել հեռաւոր հորիզոնները և ոչ թէ նաւը չըջապատող ալիքները։

Յամաք ելլելնուս պէս ծովուն ցաւը կ'անհետանայ։

14. Կսրուածք. — Եթէ կտրուելով բացուած վերքէն, մաքուր ալսինքն չնչերակային կամ կարմիր արիւն կը վազէ, պէտք է վերքին և սրտի միջև եղած միջոցին վրայ յարմար տեղ մը ուժով մը կապել. օրինակ եթէ բազուկին վրայ է բացուած կտրուածքը՝ պէտք է վերքէն վեր, դէպի ուսը եղած մասին վրայ ընել կապը։ Եթէ բացուած վերքէն սև կամ երամասին վրայ ընել կապը։ Եթէ բացուած վերքէն դէպի սիրտ կային արիւն կը բղխի, պէտք է վերքին դէպի սիրտ եղած մասը ազատ թողնել վերքին վարի կողմէն կապել։ Ծիշտ չնչերակային արիւնի պարագային հակառակ կերպովը։

15. Այրուածքներ. — Նախ և առաջ այրած մասը օդի ազդեցութեան ենթարկել։ Եթէ թեթեւ այրուածք մըն է, կրնանք գործածել glycerine, vaseline stérilisée, պաղ ջուրի և bicarbonate de soudeի խառնուրդ մը։ Եթէ այրուածքը քիչ մը աւելի խոր է՝ խոնաւ pensement մը ընել oléo-calcaire խառնուրդով, ազնիւ իւղով, linի (կանեփ) իւղով։ Եթէ այրուածքը ալ աւելի խոր է, այրած մասը ծածկել ալիւրով կամ amidoneի ալիւրով, յետոյ acide picriqueով խոնաւ pensement մը ընել։

Պէտք չէ հազուատները հանելու աշխատիլ, այլ՝ այրած մասին չուրջի հազուատը, պէտք եղածին չափ կտրել մկրատով, չը պայթեցնել կազմուած ուռեցքները։ Հիւանդին մարմինը ծածկել տաք ֆանէլաներով, և ոտքերուն տակ դնել տաք ջուրով լեցուն և լաւ խցուած շիշեր։

16. Օգնութիւն ընչանեղծութեան եւ խեղդումի. — Գետին մէջ խեղդուած մէկը պէտք է հանուցնել, յետոյ կրուտիկի վրայ գլուխը քիչ մը ցած գիրքով պառկեցնել։ Եթէ

մարած է, առաջում փայտով մը և նոյն իսկ պէտք եղած ատեն զմեկիսով մը վերի և վարի կղակի ակոսները իրարմէ բաժնել: Խեղդումով մը զեմքը կանոնադրակ է և տոգոյն: Եթէ կարմիր գոյն մը առնի առիկա ապացոյց մըն է թէ կոն- թական ունեցած է congestion, այս պարագային բնաւ չըշ- տապել քաղուկի մէկ երակը կտրելու և արիւն առնելու: Չգուշանալ ժողովրդական միջոցներ ի գործ դնելէ, ինչպէս կ'ընեն, խեղդողը կախելով սոթերէն, և անոր շնչել տալով սիկատի մասն ելն:

Շնչաձեղձներու համար առաջին պայման է լեզուին պրկումները, միանգամայն կոկորդը, անդամները, ձերմա- կեղէններով կամ տաքցած ֆանէլաներով ուժգնորէն չփել, ամէն կողմէ միշտ զէպի կեղբոն, այսինքն սիրտ: Կրնանք նաեւ ի հարկին գիմել արուեստական շնչառութեան, հեծելա- նիւի pompeով մը կրնանք շնչափողին մէջ ներարկել օդ, եթէ զեղարան կայ մօտը, լաւ է գտնել հոնկէ oxygèneի պալօն մը և ներմուծել կոնթակային: Լեզուին պրկումները կը կա- տարենք գիւրին կերպով. շնչաձեղձին կամ խեղդումովին լեզուն ուժով մը կը բռնենք, (պէտք եղած ատեն նախ ձեռ- քերնիս աւ մառնենք մաքուր թաշկիւնակով մը պատելով) և կ'սկսինք կանոնաւոր կերպով և յստակօրէն կատարել պրկումները կը քաշենք կը թողունք և այս գործողութիւնը մէկ վայրկեանի մէջ 15-20 անգամ կ'ընենք:

17. Քի առիւնում.— Չը խնչել, ի հարկին ունդե- րուն մէջ գնել antipyrineի լուծոյթի մը մէջ թաթխում բամ- պակ: Արիւնած ունդին կողմի ձեռքը վեր վերցնել և զայն զետեղել գլխուն ետեւ:

18. Աչիւն մեջ ու եւ և պզտիկ մարմին մը.— Չը չփել, աղտոտ ձեռքերով չը զպչել, ջանալ Յի ծալլում թուղթի մը ծայրով փռելն աչքին մէկ անկիւնը քշել, յետոյ աչքը լուալ գաղ՝ կամ տաք ջուրով:

Հաւանք եւ բարգմ.
ԱՐՇԱՆԻՐ ԽԱՐԻԹԵԱՆ

ՄԱԿՏԷՊՈՒՐԿԻ ԿԻՍԱԳՈՒՆՏԵՐԸ

Միւսնոյն մեծութեամբ երկու գաւաթ կ'առնէք, և զա- նոնք խնամքով բերան բերնի կը բերէք: Սեղանին վրայ զետեղուած գաւաթին մէջ մօմ մը կը վառէք, հաստը և ջուրը թաթխում թուղթի կտորով (զծագրութեան) գաւա- թին բերանը կը ծածկէք, յետոյ անոր վրայ կը զետեղէք երկրորդ գաւաթը. թուղթով բաժնուած երկու գաւաթներուն միացումը պէտք է կատարեալ ըլլայ: Մօմը կը մարի, բայց վառելով գաւաթին պարունակած օդը կ'ընդարձակէ, այս- կու գաւաթները իրարու փակած կը բռնէ, ինչպէս որ գա- սական փորձերու մէջ Մակտէպուրկի կիսագունտերը բնա- գիտութեան դասերուն մէջ օդահանով կը գործադրեն: Կըր- նաք տակի գաւաթը վերցնել միայն վերի գաւաթը բռնելով որ միւսին կը միանայ:

Նոյն իսկ թուղթը եթէ ներսէն պատուած ալ ըլլայ, փոր- ձը երբ ճշգրութեամբ կատարուած է՝ կը յաջողի:

ԹԵՂԻՍ, ՎԱՀԱԳՆ և ԼԱՐՍԱԳԵԱՆ

ՀԵՏԱՔՐԻՐՈՒԿԱՆ ՆՈԹԵՐ

Յրամնական կառավարութիւնը կը ծրագրէ Սահարա անապատին մէջ երկաթուղի մը շինել: Երկրաչափները կը հաշուեն թէ ատիկա առ նուազն ութը տարի պիտի տեւէ:

— Մատակոսաբար կղզիին մէջ ծառ մը գտնուած է. անունն է «ժամբորդի ծառ», որուն տերեւներէն զով ու թարմ ջուր կը հայթայթուի:

— Մարդուս աղբին ոսկորը այնքան զօրաւոր է, որ կրնայ իր վրայ 20 մարդու ծանրութիւն կրել առանց կոտ- րելու:

124

— Ճաքոնի մէջ երեք միլիոն հեծեկանիւ կը գործածուի:

— Մօտերս 900 ոտք լայնութեամբ և 60 թօնօ տարողութեամբ օդանաւեր պիտի շինուին:

— Իւղի ամենախոր հորը կը գտնուի Գալիֆօրնիոյ մէջ որ 7320 ոտք խորութիւն ունի:

— Հնդկաստանի մէջ մեղուի փեթակներ գտնուած են որոնց խոռոջներուն բարձրութիւնը 18 ոտք է:

— Ամերիկացի ժօրժ Կարտօն, Ուանսպալ քօլէճէն չըրջանաւարտ եղած է 1843ին, և հիմա բոլոր քօլէճականներուն ամէնէն ծերն է, տարիքն է 103:

— Որգերը աչք չունին բայց կրնան իրենց մօրթին միջոցաւ տեսնել: Գերմանացի բժիշկ մը կը յայտարարէ թէ կոյրերն ալ նոյն բանին կրնան ընտելացուիլ:

Մագրի-գիւղ

Հաւաքեց
Վ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ
Պէզազեան վարժարանէն

* *

Անգլիական շոգեկառքի հաստատութիւնը Սեպ. ամսոյն իւր հարիւրամեակը տօնեց: Ունի 7000000 պաշտօնեաներ, տարին կը փոխադրէ 1,770,000,000 ժողովուրդ և 343,000,000 թօն ապրանք:

— Հաւելիթը կը գործածուի գրքակազմութեան, շաքարի գտման, կաշեայ նիւթերու ազնուացման, գինեշինութեան և թղթաշինութեան:

— Աշխարհի ամենամեծ կատարելագործեալ զանգակը կը գտնուի Ճաքոնի Օսաքա քաղաքին մէջ, ունի 24 ոտք բարձրութիւն և 200 թօն ծանրութիւն:

— Աշխարհի լայնածաւալ հանքածուխի վայրը 300,000 քառակուսի տարածութեամբ կը գտնուի Չինաստանի մէջ:

— Լուսնթագ 86500 մղոն տրամագիծ ունի և աշխարհի ամենախոշոր մոլորակն է:

— Փորթուկալի Սինթրա քաղաքին մէջ թնդանօթ մը կայ որ կը կրակուի արեւի ճառագայթով, այսպէս ինքնաշարժ որոշ ժամ մը ցոյց կուտայ:

— Սեւ ընկուզենի մը ծախուած է 300 անգղ. ոսկիի, զնոյրը նիւ-Եօրք տանելով զայն, բարակ թերթերու վերածելով շահած է 1200 անգղ. ոսկի:

— Անգլիա տարին 140000 ինքնաշարժ և հեծեկանիւ կ'արտադրէ, (Ամերիկա 48000) որուն 8000ը Անգլիոյ և 4000ն ալ ուրիշ երկիրներու կը ծախուին, ասոնց արտադրութեան համար 15,000,000 Անգղ. ոսկի և 33000 գործծւոր կը գործածուի:

TIT BITS: ԹԻԲԻՄ.
ԱՐՇԱԽԻՐ ԽԱՐԹԵԱՆ

Թ Ի Թ

ՌԻԹ-ով ցեղեկու գործողութիւնը խիստ պարզ է և գեղարուեստական:

Հագուստը ցեղեկէ և չորցնելէ վերջ՝ կը մնայ միայն արցունքի գայն:

Թարմացուցէ՛ք ձեր կիւնցած հագուստները՝ ժամանակին հարկը եղող գոյներով:

ՌԻԹ-ը միմեկ ցեղեկ է որ ցեղեկու պահուն կը մաքրէ ցանկ:

Ներկ բսիլը ՌԻԹ բսիլ է:

Մքերտաւր

Ի. ՆԱԶԻՅ ՊԷՅ

Պոլսոյ կողմը գիւմել ԳԱՌՆԻԿ ԷՖ. ԱՃԱՌԵԱՆԻ՝ Մեծ շուկայ, Աճի Զե-մէ, քիւ 18-20:

ԹՈՒՐԿԻՅՈՅ ՀՆԴՀ.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

ԲՈՒ ԻՍԿԷՆՏԻՐ

ՄՈՒՐԱՏ ԱՐՕԵԱՆ
Ա.ԶԳ. ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԺՐԱԶԱՆ ՊԱՇՏՈՆԵԱՆ

Իր աշխատասիրութեամբը, գործունէութեամբը ամէնուն հիացման արժանացած է, որ երկար տարիներ առանց տրտունջի գիշեր ցերեկ աշխատած է հայ գաղթականաց և որբոց առաքման, գետեղման եւ ընդունելութեան գործին: Սիրուած գնահատուած է Ազգ. բոլոր մարմիններէն: Նիր-Իսթ Բըլիֆի ներկայացուցիչ և Ազգ. Խնամատարութեան յայտնի խտապահանջ Լ'նդհ.-Տնօրէն Պ. Խաչատուրեանի մասնաւոր գնահատման արժանացած է:

Հակառակ իր կազմին յոգնիլ չէ գիտցած և ուր որբն ու գաղթականը եղած են, իսկոյն հոն վազած է, աղքատներուն օգնած է ու կ'օգնէ: Իր իսկ կեանքով ու ճարտիկութիւնով շուրջ 40,000 հազար հայ գաղթականներ և որբեր ներքին գաւառներէն հոս և ասկէց արտասահման ղըրկուած են:

Ամենուն փնտռած սիրեցեալ Մուրատն է:

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
ԱՏԱՄԱՐՈՅԹ ՏՕՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ ԵՂԻԿԵԱՆ

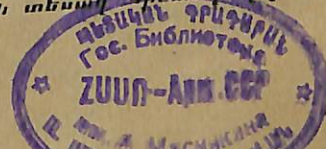
Գիտական խնամքով եւ գեղարուեստ, ամենանորը ճաշակով կը պատրաստէ ֆուրճներ, պրիմներ, բիվօներ, արքիսքիքի և անաքսիքի ձեւերով իր հեղինակած մասնաւոր գրութեամբ: Կեղծ ակօսներու «փիլէսոփեր» թէ տօկունութեամբ և թէ զրօսելույթով բնականն ալ կը գերազանցէ: Ակօսներուն ոսկիով, բլաթիցով, բօսքլէնով լեցուիլը կ'ապահովուի: Բերանի ամէն տեսակ հիւանդութեանց կատարեալ բուժումը, ակօսներու առանց ցաւի քաշուիլը և անակնկալ հետեւանքներէ ուիլը և անպահովութիւն: Հիւանդ կ'ընդունի առաւօտեան ժամը 8էն մինչև երեկոյ

Պապը Ալի ճառատէսի «Մէսէրէթ» օթէլի գէմ «Թէֆէյլիզ» գրատան վրայ: Կիրակի օրերը ժամը 10էն մինչև իրիկուն 3:

ՏՕՔԹ. Յ. ԽՈՒԽՈՒՈՒՆԻ
ՀԱՆՐԱՇԱՆՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲՈՒՈՐ ԳԱՂՏՆԻ ՀԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՅ

Բերա, մեքեայ փողոց բիւ 35, բէլեօն Բերա 3152
 Ելեքտրական գործիքներով օժտուած իր գարմանատան մէջ, գիտական այնպիւր զրուցեամբ կը զամմանէ հին և նոր ֆրանկախոս, ջերմամիզութիւնը, կանխանոսութիւնը, բոսքաքը և կանանց ամէն տեսակ հիւանդութիւնները:

ՇՈԳԵՆԱԻԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼ Վ. ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Վալաթիոյ գարափ «Մեքէզ Ռիսթըրմ
Խան»

գեճնայարկ բիւ 8 հեռաձայն Բերա՝ 590

Դիմեցէ՛ք և չպիտի խաբուիք, ուղ-
ղամտութիւն, ճշդապահութիւն և արադ
երթեւեկութիւն:

Տոմսակ կը արուի աշխարհի բոլոր
նաւահանգիստներու վրայ: Արաւկարդ

գիւրութիւններ փոխադրութեանց համար:

Եղած ու եւ է ազգայրանք իսկոյն կը կատարուի: Հեռաւոր
անդերէ, եղած խնդրանքներու փութով ընթացք կը արուի:
Հիւսիսային և Հարաւային Ամերիկայի ճամբորդներուն
մեծ գիւրութիւններ կը արուին:

Ֆրանսայի մէջ յատուկ գործակալ կայ որ պէտք
եղած աշակցութիւնը կ'ընծայէ զացող ճամբորդներու հայ-
թայթեցով գործ:

Ռուսիա, Պուլկարիա, Յունաստան ունի մասնաւոր
գործակալներ:

Տեղեկատուութիւնք բացարձակապէս ձրի:

Գերմանական ներկը

ՆՈԼՇԹԻՆԱ

Ներկերուն Թագուհին է

Տան մէջ գործածելու համար

Չորս քիլո տար ցուրի մէջ մէկ բարեթիւն պա-
րունակութիւնը լուծել, ներկին չափ խոհանոցի
աղ պէտք է ուրիշ ամանի մը մէջ լաւ մը լուծել
եւ աւելցնել, ներկը պատրաստ է, (ջուրը անուշ
ըլլալ անհրաժեշտ է):

Ներկուելիք նիւթը նախապէս թրջուած ըլ-
լալ է աղէկ մը, որը եռացած ներկին մէջ թաթ-
խելով եւ յաճախակի ծալքերը բանալ եւ խառ-
նելով 45 վայրկեան եռացնելէ վերջ վար առնել
մինչեւ որ պաղի, որմէ յետոյ կերպարը հանել եւ
լաւ մը լուալու է ջուրը փոխելով մինչեւ որ գոյնը
չի տալ, արդուելէ խոնաւ վիճակի մէջ:

Մէկ բարեթը կը ներկէ 150 տրամ մետաքսեղէն եւ բուրդեղէն,
ձեռքը եւ ամանը քնաւ չաղանոցը եւ գոյնը չիտար ոչ մէկ բանի:
Ներկալացողիչ-Մրբեռակէ

Ա. Ս. ԹՈԽԵՏԱՐԵԱՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0148371

13927